

HVAD ER NEDSLIDNING?

– en undersøgelse om konsekvenser af forskellige måder at konstruere begrebet nedslidning på

SPECIALE

Kandidatuddannelse
i socialt arbejde

Aalborg Universitet

Skrevet af Tine Marie Boysen

Studienummer: 20181142

Vejleder: Ninna Meier

Dato: 4.1.2021

Anslag: 239.954

Indholdsfortegnelse

Engelsk abstract	4
Background	4
Method.....	4
Results	5
Præsentation.....	6
Indledning	6
Min interesse for nedslidning.....	6
Problemformulering	6
Underspørgsmål	6
Afgrænsning.....	7
Afgrænsning i tid.....	7
Afgrænsning af felt.....	8
Problembaggrund	10
Hvorfor taler vi om nedslidning?	10
Hvad handler debatten om?	12
Hvad ved vi om nedslidning?.....	16
Hvordan defineres nedslidning?.....	18
Begrebet nedslidning i forhold til begrebet erhvervssygdom.....	20
Nedslidning i forhold til arbejdsevnebegrebet.....	21
Begrebet nedslidning i forhold til WHO's diagnoseliste	21
Begrebet i forhold til handicapdefinitionerne	22
Videnskabsteoretisk perspektiv	22
Socialkonstruktivisme	22
Forskningsperspektivets betydning for metode	24
Socialkonstruktivistisk analyse	24
Præsentation af teori	25
Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark 2018.....	25
Teori om kategorisering.....	25
Teori om diskurser	26
Teori og diagnoser af sygdomsforståelser	26
Teori om dokumentanalyse.....	27
Design og metode	27
Forskningsdesign.....	27
Kvalitativ forskningsmetode	27
Dokumenter	28
Interview	28
Forskningsstrategi	29
Indsamling af empiri.....	30
Søgestrategi	30

Præsentation af informanterne og deres organisationer	31
Refleksioner i forhold til informanter.....	33
Adgang til feltet.....	34
Interviewforberedelse	35
Informationsbrev og samtykke.....	35
Interviewguide.....	35
Forskningsetik.....	36
Anonymitet, samtykke og dataopbevaring	36
Etiske overvejelser	37
Transskriberingsproces	38
Databearbejdning	38
Analysestrategi.....	41
Analyse og resultater i specialet.....	41
Kort præsentation af analysens fund	41
Konstruktioner af nedslidning	42
Begrebsliggørelse betyder noget for praksis.....	42
Konstruktioner der devaluerer nedslidningsbegrebet	43
Konstruktioner der kategoriserer nedslidning ud fra værdighedskriterier	44
Konstruktioner af nedslidning som noget der kan helbredes.....	46
Konstruktioner der definerer nedslidning som et handicap	46
Når nedslidning konstrueres som en lidelse (eller ikke lidelse)	48
Når nedslidning ikke defineres som sygdom.....	49
Nedslidning som en subjektiv oplevelse	49
Når nedslidning konstrueres som en fysisk lidelse.....	50
Når nedslidning er noget der kan måles – eller ikke.....	51
Når samme påvirkning ikke medfører samme lidelse	51
Fysisk nedslidning skyldes både fysisk hårdt arbejde og stillesiddende arbejde	52
Når fysisk nedslidning skal være evidensbaseret, men man ikke kan måle alt	52
Fysisk nedslidning kan udregnes ved simple regnestykker	53
Når fysisk nedslidning anerkendes forskelligt pga. køn	54
Når nedslidning konstrueres som en psykisk lidelse	55
Når psykisk nedslidning konstrueres som stress og udbændthed – eller ikke	56
Når psykisk nedslidning konstrueres som moralsk og etisk stress kan det validere stress som en diagnose	56
Når psykisk nedslidning konstrueres så det minder om fysisk nedslidning kan det bedre forstås.....	57
Når indtægt, uddannelse og privilegier gør at nogle er uværdigt trængende og ikke kan kategoriseres som nedslidte	58
Når nedslidning konstrueres som både fysisk og psykisk	59
Når psykiske påvirkninger udenfor jobbet medfører smerter på arbejdet individualiseres ansvaret	59
Når psykisk og fysisk nedslidning samles i en kategori kan det have betydning i forhold til køn.....	60
Når psykisk nedslidning "oversættes" til fysisk nedslidning, for at det bedre kan forstås	61
Konstruktioner der anviser og muliggør praksis	62

Konstruktioner der anviser løsninger på individniveau og afhænger af branche og køn	62
Når årsager til nedslidning konstrueres som ikke arbejdsbetingede - fritages arbejdsgiverne for ansvar.....	64
Når systemet konstrueres som usammenhængende og stormasket kan man falde gennem maskerne.....	65
Når mødet med socialarbejderen konstrueres som en kamp	66
Når systemet fastholder nedslidte, bliver de mere syge	68
Når nedslidte bliver i systemet fordi det kan betale sig	69
Løsningskonstruktioner i forhold til nedslidning	70
Løsninger på samfundsniveau- Strukturelle og kollektive løsninger	70
Ændring af lovgivning som løsning	72
Løsninger på selve arbejdspladsen på ledelsesniveau	72
Uddannelse og brancheskift som løsning	73
Opsamling	75
Konklusion	76
Refleksioner	81
Videnskabsteoretiske refleksioner.....	81
Teoretiske refleksioner	82
Metodiske refleksioner.....	82
Analytiske refleksioner.....	83
Reliabilitet	84
Perspektivering.....	84
Teoretisk og analytisk generaliserbarhed	84
Begrebsafklaring.....	85
Interesseorganisation	85
Fagforeninger (traditionelle fagforeninger)	85
Arbejdsgiverforening	85
Handicaporganisation	86
Bibliografi.....	87

Engelsk abstract

Background

This Master's thesis is an analysis of how the concept of ¹deterioration is constructed by a number of nongovernmental organizations which represent employers, employees, and disability organizations and an analysis of the significance of these constructions' consequences in social policy and social work. During the last couple of years deterioration has been discussed in consequence of The Early Retirement Reform 2011 (Beskæftigelsesministeriet, 2011) which has led to the voluntary early retirement pension scheme being phased out and a gradual increase in state pension age (Jensen 2020). That means that Danes must stay longer in the labour market. The reform from 2011 is an attempt to regulate the supply and demand of the workforce, as Denmark in the future will experience labour shortage. But not all people will be capable of working until they reach the increased public retirement age, and especially the trade union organizations have stated that there will be groups who will need to withdraw from the labour market due to deterioration. Two social security benefits aimed at workers who are physically and mentally deteriorated have since then been introduced. In order for someone to achieve these benefits they must fulfil certain criteria based on age, number of years in the labour market, and health. But far from all deteriorated workers meet the criteria for these social benefits and the problem is that some people end up without any public support. It is therefore still debated how we as a society solve the problems concerning deterioration. However, there is no agreement on how to define deterioration and who we can classify as deteriorated. This makes it difficult to set the boundaries for what we are actually talking about when we discuss deterioration, and it becomes difficult to implement common solutions. There are a wide range of players who have an interest in how deterioration is constructed, and the nongovernmental organizations are especially interesting, because their political powers give them great influence on the designing of the policy aimed at deteriorated workers.

Method

This thesis is constructed as a qualitative study based on documents and semi-structured interviews with representatives from 7 interest organizations. The empirical data is analysed using Eviatar Zerubavels categorization concepts "lumping and splitting" (Zerubavel, 2015). Lumping and splitting are two

¹ Note "nedslidning"/"deterioration": "Nedslidning" is translated to "deterioration" in English literature (Møller & Reventlow, 2012, s.20). However, the Danish concept "nedslidning" is associated with a poor working environment and it appears value-laden, whereas the English concept of "deterioration" is not value-laden and it is not connected with causes in the working environment. In this thesis "deterioration" will be used in the Danish understanding of "nedslidning".

categorization processes, where lumping is the process that groups together what is essentially the same and interchangeable in a category, and splitting is the process, that separates what is distinctly different into other categories. Besides this, I will be using theories on discourses based on Foucault's theories about power forms in modern welfare society (Mik-Meyer & Villadsen, Magtens Former - sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren, 2007) to analyse, what the informants construct as true and false in relation to deterioration. Furthermore theory on construction of diagnoses and the power of diagnoses will be applied (Mik-Meyer & Mette Breum Johansen, 2009).

Results

The analysis shows that it is problematic to discuss solutions using the term deterioration, because the employers' association does not recognize the concept of deterioration. Others construct deterioration on the basis of dignity- and justice conceptions that are based on the number of years in the labour market and life expectancy. The majority construct deterioration as something permanent and definitive except the employers, who construct deterioration as something that mostly can be cured. Many informants construct physical deterioration as something which can be measured and documented objectively, however, at the same time it is also a subjective experience. The informants construct mental deterioration as a subjective experience, which cannot be measured and documented, and it might give you physical symptoms. The cause for deterioration is constructed by the employee's trade unions as work related whereas the employers' association believes it is mainly caused by individual conditions not relating to working life such as lifestyle problems. Deterioration is constructed differently depending on gender, profession, and industry and that results in inequality in relation to the solutions offered. Regarding mental deterioration responsibility and solutions seem to be individualized, whereas solutions to physical deterioration are more collective. All the informants construct the social system and industrial injury system as contributing to deterioration and neither seem to help the deteriorated and at the same time they maintain people in their suffering. The solution constructions that the informants create are about changes to existing law, changes to structural conditions in the competitive society, solutions at the working place, prevention in the form of education, change of industry, and efforts to promote health and well-being together with society's concept of deterioration.

The consequence of the many different constructions is that we still have a number of unsolved problems in relation to deterioration and there is still a group of people who are deteriorated, who will end up without any support. Solutions and responsibility point to all directions and it is almost impossible to find out when you as a citizen is deteriorated and which kind of help you are entitled to.

Præsentation

Indledning

Dette speciale er en analyse af, hvordan begrebet nedslidning konstrueres af en række interesseorganisationer, der henholdsvis repræsenterer arbejdstagere, arbejdsgivere samt handicaporganisationer. Formålet er at undersøge, hvordan informanterne konstruerer nedslidning som henholdsvis psykisk eller fysisk og hvilke konsekvenser denne kategorisering har for den måde, vi som samfund hjælper (eller ikke hjælper) nedslidte på.

Jeg har valgt at undersøge interesseorganisationernes konstruktioner af nedslidning, som jeg finder interessante i forhold til nedslidning fordi: 1) De repræsenterer forskellige medlemsgrupper, der er i risiko for at blive nedslidte eller er nedslidte og 2) De er politisk magtfulde aktører, der har indflydelse på de indsatser og den policy, der konstrueres for at hjælpe nedslidte i vores samfund. Interesseorganisationernes definitioner af nedslidning har med andre ord betydning for, hvilke social-, miljø - og arbejdsmarkedspolitiske indsatser, der konstrueres og dermed for praksis i det sociale arbejde.

Min interesse for nedslidning

Min egen interesse for nedslidning tager afsæt i mit arbejde som socialrådgiver hos forskellige aktører inden for social-, beskæftigelses- og handicapområdet (kommune, rehabiliteringsinstitutioner, hospital og faglige organisationer), hvor jeg har erfaret, at nedslidning kan have store helbredsmæssige, sociale og økonomiske konsekvenser for det enkelte individ og dets familie. Især i mit arbejde med smertepatienter har jeg set, at der kan være forskel på den hjælp mennesker med fysiske eller psykiske lidelser tilbydes.

Problemformulering

Hvordan konturerer interesseorganisationerne nedslidning, og hvilke konsekvenser kan det have for den hjælp og de løsninger, der tilbydes nedslidte?

Underspørgsmål

Problemformuleringen vil blive besvaret i forhold til følgende underspørgsmål:

1. Hvordan defineres nedslidning?
2. Hvordan konstrueres nedslidning som noget henholdsvis fysisk eller psykisk?
3. Hvad er årsagerne til fysisk og psykisk nedslidning?

4. Hvilke konsekvenser oplever interesseorganisationerne at opdelingen i fysisk og psykisk nedslidning medfører?
5. Kan nuværende kategorisering af nedslidte som psykisk og fysisk nedslidte være med til at reproducere gældende opfattelse af nedslidning?

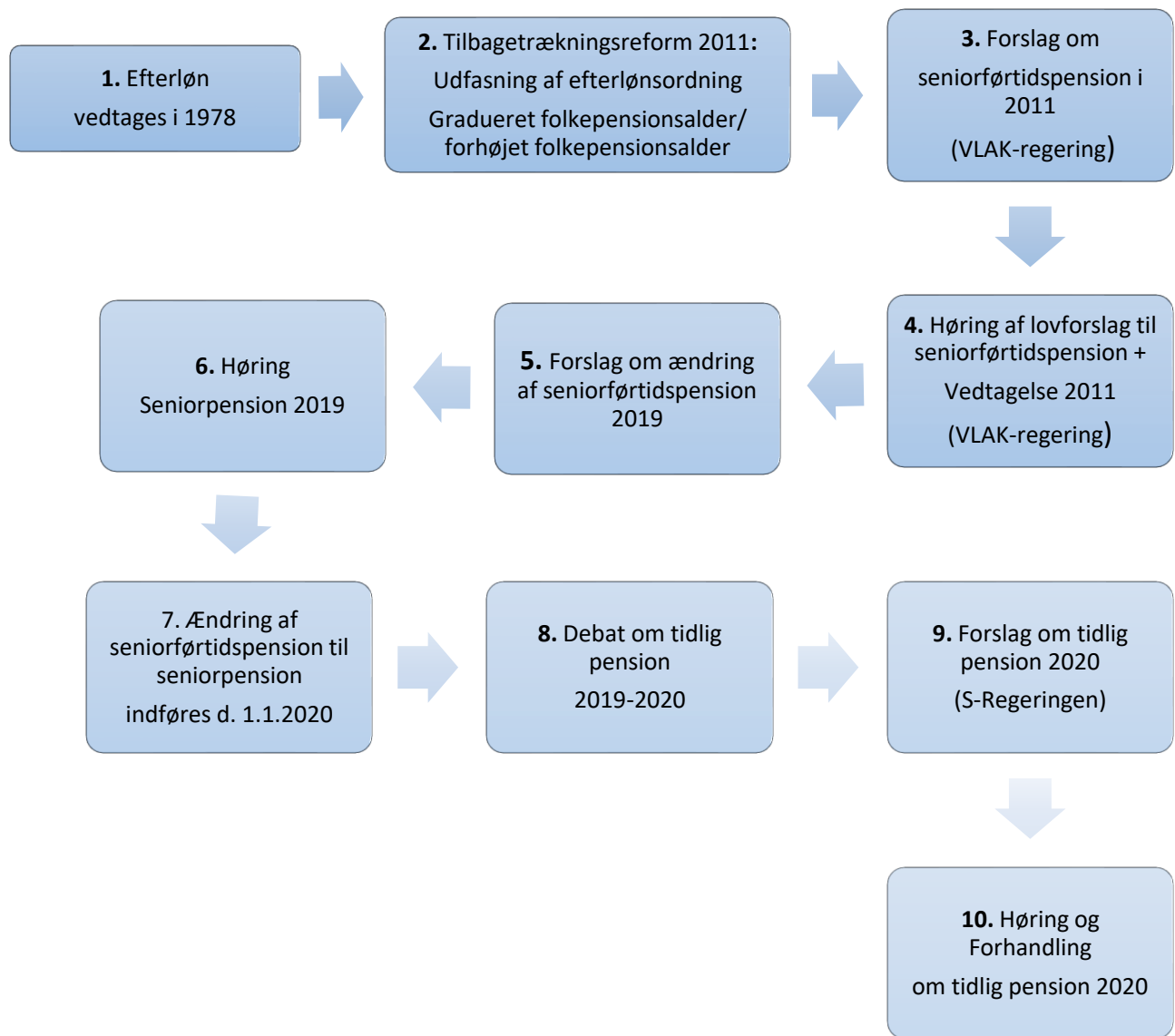
Afgrænsning

Afgrænsning i tid

Jeg har i dette speciale valgt at afgrænse min undersøgelse til den aktuelle debat om nedslidning, da mit fokus på nedslidning retter sig mod forhold, der er på arbejdsmarkedet i dag.

Indsamling af empiri til dette speciale begyndte i januar 2020 i forbindelse med ændringen af seniorførtidspension til den nuværende seniorpension. Jeg har i perioden til og med oktober 2020 fulgt diskussionen om nedslidning og sociale ydelser målrettet til nedslidte i artikler i de offentlige nyhedsmedier: aviser, TV, radio og på interesseorganisationers hjemmesider. Jeg har desuden i perioden læst de policydokumenter omkring nedslidning, i lovforslag, forarbejder, høringssvar og bekendtgørelser beskæftigelsesministeriets hjemmeside, der var aktuelle i perioden.

Interviewene med informanterne fra interesseorganisationerne er foregået fra juni til september 2020, og interviewspørgsmålene er derfor stillet ud fra den givne debat og lovgivning på daværende tidspunkt. Debatten om nedslidning er imidlertid fortsat efter jeg stoppede indsamlingen af min empiri og i oktober 2020 blev der lavet en politisk aftale om tidlig pension. I skrivende stund udspiller der sig stadig en debat om nedslidning, og om hvorvidt seniorpension og tidlig pension omfatter de kategorier, der har behov eller om ordningerne bør revurderes og omfatte en større gruppe eller helt afskaffes. Nedenstående tidslinje skal illustrere tiden fra efterlønnen blev vedtaget i 1978 til aftale om tidlig pension i 2020, hvor min undersøgelse foregår fra trin 6 - 9:

Figur 1: Tidslinje fra efterlønnen blev indført i 1978 til aftalen om tidlig pension i 2020.

Afgrænsning af felt

Der er en bred vifte af aktører i feltet omkring nedslidning, der befinder sig på forskellige niveauer. På makroniveau er der aktører, der konstruerer policy fx sociallovgivning om forsørgelse til nedslidte eller policy om forebyggelse og reguleringen af arbejdsmiljøet. På mesoniveau befinder sig organisationer fx forskningsorganisationer, der laver undersøgelser om arbejdsmiljø og helbred, og det er også her interesseorganisationerne befinder sig som lobbyister på området. På mikroniveau befinder sig aktører, der beskæftiger sig direkte med nedslidte og konsekvenserne af nedslidning på individniveau. Det kan være socialarbejdere, der skal hjælpe de nedslidte indenfor mulighederne i social- og beskæftigelseslovgivningen og fx tildele forsørgelsesydelse eller det kan være sundhedspersonale, der skal behandle nedslidte for de forskellige lidelser nedslidningen har medført. Mit udvalgte fokus er på mesoniveau i forhold til

interesseorganisationernes konstruktioner af nedslidning. Det er altså ikke en undersøgelse af socialarbejdernes handlingsrum eller dømmekraft i forbindelse med den visitation og kategorisering, der sker i frontlinjen i fx et jobcenter.

For at få indsigt i hvilke aktører, der er i forhold til nedslidning, har jeg brugt høringslisterne fra Beskæftigelsesministeriet i forbindelse med lovforslagene til seniorførtidspension og seniorpension, hvor der fremgår en lang række aktører (Social, Børne- og Integrationsministeriet, 2013) og (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, 2020). Listerne fortæller noget om, hvem Beskæftigelsesministeriet vurderer som interessenter i forhold til lovgivning om ydelser til nedslidte, og er ikke udtømmende i forhold til alle problemstillinger indenfor nedslidning. Aktørerne inddrages i forhold til forskellige perspektiver på nedslidning bl.a. økonomiske, beskæftigelsesmæssige, juridiske, sundhedsmæssige og sociale konsekvenser af indførelsen af ny policy. Det kan også være aktører, der på eget initiativ har indgivet kommentarer og bemærkninger, som derfor ikke fremgår af listerne. Der er også aktørerne der beskæftiger sig med forskning, som relaterer sig til nedslidning som fx Det Nationale Forskningscenter for arbejdsmiljø, der forsker i hvilke påvirkninger i arbejdsmiljøet, der kan medføre nedslidning og laver forskning i forebyggelse af nedslidning (NFA, 2020). Et andet eksempel er Institut for Folkesundhedsvidenskab, der undersøger livsstilsfaktorer, der kan medvirke til nedslidning (Institut for Folkesundhedsvidenskab, 2020). Der er også forskere fra Aalborg Universitet, der undersøger hvilke mekanismer, der får folk til at trække sig fra arbejdsmarkedet eller får dem til at blive, såkaldte "Push and Stay-mekanismer" (Jensen, 2020). Regeringen og de forskellige partier i Folketinget er også aktører i forhold til nedslidning og så selvfølgelig Beskæftigelsesministeriet, som er den myndighed, der har inviteret til høringen. Derudover er medierne en væsentlig aktør i forhold til nedslidning, i rollen som dem der formidler synspunkter fra forskellige interessenter, men hvor mediernes fremlæggelse af nedslidning kan være påvirket af mediets egen politiske holdning. Nedenstående figur illustrerer alle de aktører inden for feltet nedslidning, som jeg har fået kendskab til under indsamlingen af min empiri.

Figur 2: Aktører i forhold til nedslidning

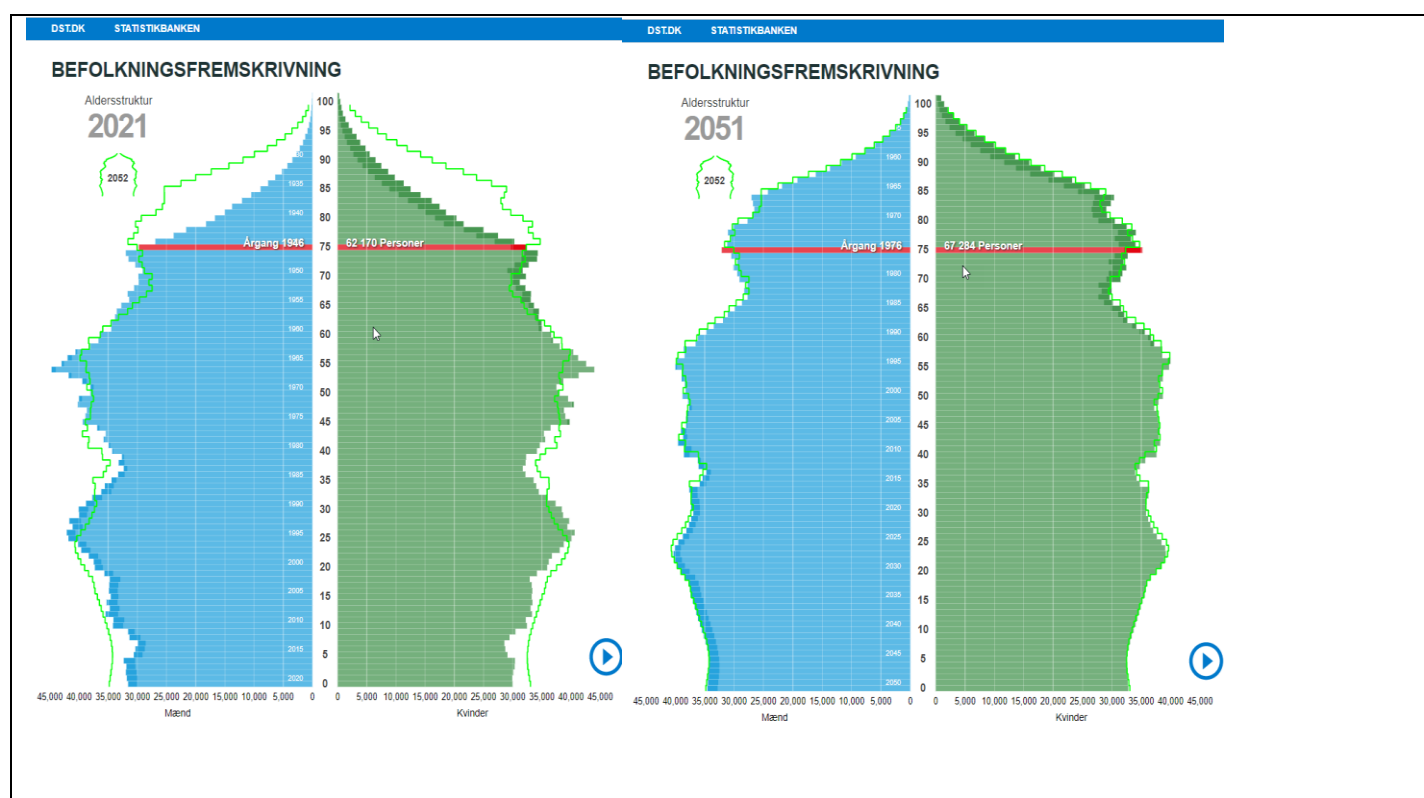
Jeg har valgt at afgrænse feltet for min undersøgelse til de faglige organisationer, arbejdsgiverorganisationer og handicaporganisationer, med det formål at belyse perspektiver fra flere forskellige brancher og perspektivere disse. Som beskrevet i indledningen har interesseorganisationerne en politisk indflydelse og magt, der gør, at de kan påvirke beslutningstagere i samfundet og dermed skabelsen af ny policy (Binderkrantz, Christiansen, & Pedersen, 2015). Interesseorganisationernes konstruktioner af nedslidning har derfor betydning for udformningen af policy målrettet nedslidte, hvilket gør den væsentlig at belyse.

Problembaggrund

Hvorfor taler vi om nedslidning?

Interessen og debatten om nedslidning skal ses i et demografisk, samfundsmæssigt og økonomisk perspektiv, hvor ændringer i udbud og efterspørgsel af arbejdskraft, har betydning for hvilke politiske

reformer, der gennemføres. Som beskrevet i indledningen forventes danskernes gennemsnitslevetid at stige i fremtiden, hvilket har ført til bekymring blandt politikere og økonomer, der forudser, at den demografiske udvikling kan blive en samfundsøkonomisk byrde. Bekymringen handler om at vi bliver færre til at forsørge den voksende gruppe af ældre uden for arbejdsmarkedet, og færre til at opretholde velfærdssamfundet, som vi kender det i dag (Statsministeriet, 2011). Men også arbejdsgiverne er bekymrede ved tanken om, at de kommer til at mangle arbejdskraft, når de store årgange trækker sig fra arbejdsmarkedet (Dansk Arbejdsgiver, 2019). For arbejdsgiverne betyder det nemlig, at udbuddet af arbejdskraften reduceres, mens efterspørgslen stiger, og prisen på arbejdskraften derved fordyres. Derudover forudses arbejdsmarkedsbalancen at blive påvirket, da det især vil være inden for nogle erhverv, der forudses mangel på arbejdskraft (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2016). Det er således både i arbejdsgivernes og politikernes interesse at få befolkningen til at blive længere på arbejdsmarkedet, så der er tilstrækkeligt med arbejdskraft til virksomhederne og skatteindtægter til samfundet. Nedenstående figur 2) illustrerer befolkningen fordelt på alder i 2021 og figur 2) befolkningen fordelt på alder i 2051. Ved sammenligning af de to figurer ses det, at andelen af ældre i befolkningen stiger.

Figur 3. (Danmarks Statistik, 2020)

Som et middel til at fastholde den ældre del af befolkningen på arbejdsmarkedet, vedtog den daværende VLAK Regering (Venstre, Liberal Alliance og Konservative) i 2011 en tilbagetrækningsreform, som indebærer

nedenstående ændringer af danskernes muligheder for at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet (Beskæftigelsesministeriet, 2011):

- Ændring af efterlønsordningen i form af en stigning i efterlønsalderen, der fremadrettet gradueres efter fødselsår og der vil blive foretaget en modregning af pensionsformue i efterlønnen. I praksis betyder det, at ordningen bliver ugunstig og at færre og færre vælger at indbetale til efterlønsordningen, og at ordningen derved udfases.
- Forhøjelse af folkepensionsalderen, der ligeledes gradueres i forhold til fødselsår (Beskæftigelsesministeriet, 2019), hvilket betyder at pensionsalderen fx i 2040 fx forventes at være 70 år (Jensen, 2020).
- Indførelse af en seniorførtidspension til nedslidte (i 2020 ændret til seniorpension). En offentlig forsørgelsesydelse målrettet personer, der har haft et langt arbejdsliv og pga. helbredsmæssige forhold ikke kan arbejde frem til folkepensionsalderen. Seniorførtidspension (nu seniorpension) er ikke betinget af, at ansøgeren har betalt til ordningen eller er medlem af en a-kasse, hvilket var en betingelse for efterløn. De 3 hovedkriterier for seniorpension er:
 1. Du har højst seks år til folkepensionsalderen.
 2. Din arbejdsevne er varigt sat ned til højst 15 timer om ugen i forhold til dit seneste job.
 3. Du har arbejdet i mindst 27 timer om ugen i 20-25 år (Udbetaling Danmark, 2020)

Selvom seniorførtidspension og siden seniorpension er blevet indført, har der siden tilbagetrækningsreformen og udfasningen af efterlønnen udspillet sig en offentlig debat om, hvad vi skal gøre i forhold til de personer, der ikke vil kunne arbejde indtil den forhøjede folkepensionsalder. Det skyldes begrænsninger i forhold til, hvem der er berettiget til ydelsen, og at den ikke omfatter så stor en gruppe som efterlønnen gjorde. Det er en debat, der kører endnu, fordi flere blandt interesseorganisationerne mener, at seniorpension, trods forbedringer, stadig ikke løser nedslidtes muligheder for at trække sig fra arbejdsmarkedet godt nok, og at den stadig ikke inkluderer alle dem der har behov. Arbejdsgiverne mener omvendt slet ikke, der skal være nogen seniorpension (Arbejderen, 2019), hvilket skal ses i forhold til deres bekymring for at mangle arbejdskraft.

Hvad handler debatten om?

Nedslidningsdebatten har stærke interesser fra især fagbevægelsen og en række interesse- og handicaporganisationer i forhold til at sikre, at deres nedslidte medlemmer kan blive omfattet af tilbagetrækningsydelser til nedslidte. Interesseorganisationerne og politikerne diskuterer, hvem der er de

mest "værdigt trængende", når nu ydelser ikke er en ret for alle, men kun en afgrænset gruppe. Derfor handler debatten også om, hvad der overhovedet kan defineres som nedslidning, og hvem der kan kategoriseres som værende nedslidt, herunder om der er særligt udsatte brancher og faggrupper på arbejdsmarkedet. Derudover debatteres det om, der skal være en aldersgrænse for tilbagetrækningsydelserne, og om der skal være betingelser om tilknytning til arbejdsmarkedet i et bestemt antal år og timer, hvor nogen vil have lempet på nuværende betingelser.

I starten af debatten har der hovedsageligt været fokus på fysisk nedslidning, hvor flere af de store faglige organisationer har refereret til undersøgelser, der dokumenterer omfanget af den fysiske nedslidning hos netop deres medlemmer, fx FOA der i 2013 fik lavet en undersøgelse ved Statens Institut for Folkesundhed, der viser at: *"FOA's medlemmer beskriver deres helbred som dårligere end befolkningen generelt. Der er flere FOA-medlemmer, der har et fysisk krævende arbejde med tunge løft og forvredne arbejdsstillinger, og der er også flere FOA-medlemmer med slidskader som f.eks. slidgigt. Flere har også oplevet langvarig sygdom end flertallet af danskerne og flere har taget receptpligtig medicin for nyligt"* (FOA, 2013).

Et andet eksempel er 3F, der i 2018 fik lavet en undersøgelse hos Analyse Danmark (Fagbladet 3F, 2018), der viser at:

- 83 procent af 3F'erne har smerter i kroppen i løbet af en arbejdsdag.
- 59 procent har inden for de seneste tre måneder haft smerter i muskler og led, der har påvirket deres mulighed for at udføre fritidsaktiviteter.
- 54 procent har smerter, når de kommer hjem fra arbejde.
- 44 procent tager fast receptpligtig medicin.
- 39 procent har været sygemeldte på grund af smerter inden for det seneste år.
- 19 procent har i "høj grad" eller "nogen grad" ikke kunnet passe deres arbejde den seneste måned på grund af smerter i muskler og led.

Også Socialdemokratiet har fokus på den fysiske nedslidning og i forbindelse med valgkampen 2019 udgav partiet folderen: "De mest nedslidte fortjener også en værdig pension", som er en kampagne for indførelsen af en tidlig pension. Den fysiske nedslidning har Socialdemokratiet først og fremmest personificeret i den nedslidte slagteriarbejder Arne, hvis navn nu anvendes synonymt med "ret til tidlig pension". I folderne kan man læse om: 1) Muren, Christian, der tager smertestillende medicin hver dag, inden han møder på arbejde. 2) Elektrikeren, Torben, der har arbejdet 45 år og kan mærke det i ryg, knæ, nakke, skuldre og fingre. 3) SOSU-assistenten Bente, der startede på arbejdsmarkedet allerede da hun var 16 år og nu dør med rygsmerter. 4) Pædagogen, Anette, der har leddegigt. 5) lufthavnsarbejderen Finn, der har smerter efter

håndtering af flere tons bagage om dagen (Socialdemokratiet, 2019). Flere organisationer har bemærket, at der oftest optræder mænd med fysisk nedslidning i kampagnen og BUPL har sidenhen, som modspil hertil, forsøgt at introducere figuren Anne, der dog ikke har fået samme gennemslagskraft i offentligheden.

Efterhånden har flere aktører med fokus på psykisk nedslidning og psykiske arbejdsskader blandet sig i debatten. Herunder også forskere, hvor bl.a. Yun Ladegaard fra Københavns universitet udtaler: *“Der var engang, hvor en arbejdsskade ofte var ondt i ryggen, slidte arme eller eksem. I dag er skaden på jobbet ofte psykisk, og antallet af anmeldte psykiske arbejdsskader stiger markant i disse år: Fra godt 3100 årlige anmeldelser i 2010 til næsten 5.500 i 2014. Det er en stigning på 43 procent. Anmeldelserne er desværre kun toppen af isbjerget (...)”* (Københavns Universitet, 2016). Tallene viser, at flere anmelder psykiske arbejdsskader, men spørgsmålet er så, om de overhovedet bliver anerkendt, hvilket jeg vil komme ind på senere.

Også de faglige organisationer, der repræsenterer medlemmer med psykisk nedslidning, melder sig i debatten, fordi de er utilfredse med det manglende fokus på psykisk nedslidning. Bl.a. formand for Foreningen for Yngre Læger, Helga Schultz, der siger: *“Der er forståelse fra politikernes side (for den psykiske nedslidning), men det er den fysiske nedslidning, der får første prioritet i debatten”*. I samme indslag prøver socialdemokratiets formand, Mette Frederiksen (inden hun bliver statsminister) at fastholde fokus på den fysiske nedslidning og udtaler: *“Jeg mener stadig, at den fysiske nedslidning, der følger af et hårdt arbejdsliv, er den største udfordring, når vi taler nedslidning”* og Torsten Schack Pedersen (V) udtaler *“Hvis man er reelt (underforstået fysisk) nedslidt, så skal man jo ikke arbejde”* (TV2 Nord, 2019).

Debatten udvikler sig herefter til, at flere og flere fagforeninger og interesseorganisationer argumenterer for at psykisk nedslidning skal sidestilles med fysisk nedslidning. Socialrådgivernes formand udtaler bl.a.: *“Stress og psykisk nedslidning skal indgå i diskussionen på lige fod med fysisk nedslidning. Der er virkelig hårdt brug for, at lønmodtagere kan trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet, før de slider sig helt ned. Fysisk nedslidning fylder meget i debatten, men det er helt afgørende, at de også finder en løsning for lønmodtagere i psykisk belastende job”* (Dansk Socialrådgiverforening, 2019).

Formanden for Gymnasieskolernes Lærerforening fortæller til TV2: *“Det er måske rigtigt, at når man taler fysisk nedslidning, så er vi ikke lige så udsat som andre faggrupper, men når vi snakker psykisk nedslidning, så er vi jo helt i top”*. En gymnasielærer og tillidsrepræsentant fortæller i samme indslag: *“Arbejdsbyrden, i de perioder hvor vi arbejder rigtig meget, er nu så store, at det får folk til at kollapse”*. Hun fortæller, hvordan

presset tærer på kollegerne: *"De har søvnproblemer, og de får kognitive vanskeligheder. Lige pludselig kan de ikke huske, hvad de skal, og de kan opleve at have sammenbrud inde i klassen"* (TV2 Nord, 2019).

HK-afdelingsformand Estrid Husen, skriver på sin blog: *"Jeg anerkender fuldt ud, at kroppen bliver slidt af hårdt fysisk arbejde (...) Vi er næsten nået dertil, hvor stress ikke er tabubelagt (...). Vi er næsten nået dertil, at arbejdsgiverne anerkender, at stress ikke er en individuel lidelse, men et fælles problem. Jeg siger bevidst 'næsten', fordi det stadig er stort set umuligt at få anerkendt stress som en arbejdsskade. Det sender et uheldigt og meget stærkt signal fra myndighederne om, at de kun i teorien anerkender psykisk nedslidning som følge af dårligt arbejdsmiljø. I praksis er sagen en ganske anden"*. Hun konkluderer til slut at: *"Nedslidning er nedslidning. Uanset om det sidder i krop eller sind"* (HK, 2018).

Ældre Sagen, der skal kunne tale på alle ældres vegne og ikke repræsenterer en bestemt branche, vægter både den fysiske og psykiske nedslidning og udtaler: *"Det er vigtigt med en ordning der er et reelt sikkerhedsnet for nedslidte borgere, så man kan få en værdig afgang fra arbejdsmarkedet – uanset om man er fysisk eller psykisk slidt, og om man er murer, lærer eller arkæolog"* (Ældre Sagen, 2020).

Debatten i forhold til psykisk og fysisk nedslidning handler, som ovenstående viser, om hvad der kan defineres som nedslidning og om at få psykisk nedslidning ligestillet med fysisk nedslidning ikke kun i ord men også i handling i hele det system, der skal tage sig af det psykisk arbejdsmiljø og de psykisk nedslidte. Officielt blev psykisk arbejdsmiljø sidestillet med fysisk arbejdsmiljø i 2012 på den måde at Arbejdstilsynet nu, på samme måde som ved det fysiske arbejdsmiljø, kan give arbejdsgiver påbud og kræve forbedringer af det psykiske arbejdsmiljø inden for en bestemt tidsfrist (Syddansk Universitet, 2018). I september 2020 kom en længe ventet bekendtgørelse om psykisk arbejdsmiljø, hvor arbejdsgivers forpligtelser i forhold til det psykiske arbejdsmiljø er præciseret, og gør det muligt i højere grad at støtte ret på konkret lovgivning på samme måde, som der er regler for sikkerheden i det fysiske arbejdsmiljø (Beskæftigelsesministeriet, 2020).

Næstformand i Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH), udtaler i den forbindelse: *"Det er historisk, at vi i Danmark nu for første gang får en bekendtgørelse om psykisk arbejdsmiljø. Ingen er tjent med, at ansatte bliver syge eller nedslidte på grund af belastninger i det psykiske arbejdsmiljø (...). Vi har brug for i fællesskab at styrke forebyggelsen i det psykiske arbejdsmiljø. Det kan bekendtgørelsen bidrage til, fordi den tydeliggør, hvilke forhold i arbejdet man især skal rette forebyggelsen mod. Det er rigtig godt for lønmodtagerne, og bekendtgørelsen udgør et vigtigt fundament for at sikre reel ligestilling mellem det fysiske og psykiske arbejdsmiljø"* (KL, 2020).

Hvad ved vi om nedslidning?

Men hvad ved vi egentlig om nedslidning fra forskningen? Det Nationale Forskningscenter for arbejdsmiljø (NFA) har lavet undersøgelsen "Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark 2018" (Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark, AH, 2018), som er den fjerde måling af arbejdsmiljø og helbred blandt beskæftigede i Danmark. Resultaterne viser, hvordan de beskæftigede selv vurderer deres fysiske og psykiske arbejdsmiljø og helbred. NFA opdeler i undersøgelsen arbejdsmiljøet i psykosocialt og fysisk arbejdsmiljø. Jeg har valgt at fremhæve denne undersøgelse, fordi der er flere aktører i debatten om nedslidning og flere interesseorganisationer, der refererer til netop denne undersøgelse, som også danner baggrund for udvælgelsen af informanter til dette speciale.

Undersøgelsen viser, at det fysiske arbejdsmiljø drejer sig om de bevægelser, aktiviteter og kroppspositioner, som medarbejderen udfører i arbejdstiden, hvor nogle af de faktorer der belaster i det fysiske arbejdsmiljø, kan være:

- Gående, stående og siddende arbejde i lang tid ad gangen
- Belastende arbejdsstillinger hvor armene løftet til eller over skulderhøjde
- Udførelse af de samme armbevægelser mange gange i minuttet
- Hug- eller knæsiddende arbejde
- Foroverbøjet arbejde eller arbejde hvor ryggen vrides.
- Løft, skub eller træk af byrder
- Forstyrrende støj og lyd, der generer.
- Påvirkning af skadelige stoffer på arbejdet, i form af væsker, partikler, støv, røg, damp og gasser.
- Påvirkninger der kan give arbejdsbetingede hudlidelser.

Undersøgelsen viser, at faktorer der har betydning for det psykosociale arbejdsmiljø kan være: Forholdet til chefen, kolleger, kunder, klienter eller andre. Det kan også være forhold omkring arbejdets organisering, som fx balancen mellem ressourcer og krav, mellem indsats og belønning og om der opleves retfærdighed i fordeling af opgaver samt tilstedeværelsen af social kapital. Undersøgelsen inddeler det psykosociale arbejdsmiljø i følgende emner:

- Engagement og motivation, der handler om muligheden for indflydelse, ledelseskvalitet, rolleklarhed, retfærdighed og rummelighed, samarbejde, kollegial støtte og anerkendelse.
- Kvantitative krav og grænseløshed, der handler om arbejdsmængde, arbejdstempo, hårde tidsfrister, tidspres ved uventede opgaver, at skulle stå til rådighed uden for normal arbejdstid eller overarbejde,

konflikter mellem arbejde og privatliv, høje følelsesmæssige krav, jobusikkerhed, arbejdstidens længde og placering.

- Fysisk vold og trusler om vold, konflikter, mobning og seksuel chikane.

En anden undersøgelse med titlen: "Oplevelser af psykisk nedslidning blandt seniormedarbejdere i den danske ældrepleje" (Tufte, Thomas, & Borg, 2008) beskriver psykisk nedslidning som et todimensionelt begreb. I den arbejdsmæssige sfære viser psykisk nedslidning sig i form af oplevelsen af tab af motivation, frustration, mistillid, lav tilfredshed med arbejdet og dårlig samvittighed over for borgerne. I den personlige sfære manifesterer psykisk nedslidning sig i form af træthed, manglende energi, irritation, gråd og vrede samt dårlig samvittighed over for borgerne. Af analysen fremgår det, at psykisk nedslidning er et fænomen, der kan relateres til tre overordnede kategorier af arbejdsbetingelser: arbejdets indhold og organisering, ledelse og organisationsformer i ældreplejen og relationen til borgerne (Tufte, Thomas, & Borg, 2008).

I nedslidningsdebatten indgår også undersøgelser med tal og statistik om forholdet mellem nedslidning og faktorer som uddannelsesniveau, livsstil og levevilkår, som viser sig at påvirke risikoen for nedslidning. En undersøgelse af de primære årsager til tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet viser at der i 2017 var 23 procent af de ældre, der trak sig tilbage fra arbejdsmarkedet pga. dårligt helbred (Amilton & Larsen, 2019). Men samtidig er der stor ulighed i forhold til hvem, der får et dårligt helbred. I relation til nedslidning er der undersøgelser der viser, at uddannelsesniveau har betydning for både helbred og levetid (Syddansk Universitet, 2017), og flere interesseorganisationer trækker på tal fra disse undersøgelser i deres argumentation for at alder og uddannelsesniveau skal vægtes i kategoriseringen af målgruppen til tilbagetrækningsydelse.

Levetidsundersøgelser fylder også i debatten, for selvom den demografiske udvikling viser, at den danske befolkning i gennemsnit lever længere, gælder det ikke alle befolkningsgrupper. En undersøgelse viser bl.a., at jo kortere uddannelse man har, desto større risiko har man for et arbejdsmiljø, der fører til fysisk og psykisk nedslidning og for kortere levetid (Syddansk Universitet, 2017). I debatten om nedslidning indgår derfor argumenter, der taler for at gruppen med ingen eller mindst uddannelse, skal være i målgruppen for særlige forsørgelsesydelse til nedslidte. Især de faglige organisationer, der repræsenterer ufaglærte og personer med korterevarende uddannelser bruger dette argument.

Hvordan defineres nedslidning?

Debatten om nedslidning har gjort mig nysgerrighed i forhold til 1) om der findes en officiel definition af nedslidning eller nogle definitioner fra forskning, som kan bruges som grundlag for en diskussion af løsninger til nedslidte og 2) Om der i disse definitioner viser sig en forskel i forhold til fysisk eller psykisk nedslidning. Det har siden vist sig, at der ikke findes nogen officiel dansk definition af nedslidning, hverken medicinsk, forskningsmæssigt eller juridisk og at begrebet, som tidligere beskrevet, forstås på mange måder. Ved søgning på ordnet.dk, betegnes nedslidning i overført betydning som en: *“voldsom og vedvarende belastning, der medfører at en person nedbrydes fysisk eller psykisk”* (den danske ordbog.dk). En definition, der beskriver nedslidning som en proces, der fører til en meget definitiv tilstand, men ikke angiver noget om årsager eller lidelser. Men jeg bemærker at både fysisk og psykisk nedslidning er nævnt, hvilket ikke altid gør sig gældende i flere af nedenstående definitioner.

I artiklen, “Muskuloskeletal aldring, Arbejdsevne og Sundhedsbrøken”, indgår et afsnit omhandlende definitionen af nedslidning (Møller & Reventlow, 2012). Her beskrives, hvordan begrebet bruges i kommunikation mellem professionelle og lægfolk som en beskrivelse af en række symptomer eller som en diagnose, selvom nedslidning ikke findes som en medicinsk diagnose. Det fremgår, at nedslidning er et nyere begreb i dansk sprogbrug fra slut 80’erne, der bruges i arbejdsmedicinsk sammenhæng og dækker over *“en proces og den efterfølgende tilstand”*, og at det er også i den periode, at kroniske skader, opstået pga. ensidigt gentaget arbejde, begynder at blive anerkendt som arbejdsbetingede, under diagnoser som *“nakkeskoulder-lidelser, ryglidelser og overbelastningstilstande i arme eller hænder”* (Møller & Reventlow, 2012). Her er der ligesom i definitionen fra ordnet.dk tale om en proces, der fører til bestemte helbredsmæssige fysiske lidelser, men her kobles nedslidning også til årsager i arbejdsmiljøet. Artiklen nævner desuden en definition fra Det Nationale Råd for Folkesundhed fra 2005, som udelukkende har koncentreret sig om den efterfølgende tilstand: *“Begrebet nedslidning omfatter en række symptomer, som påvirker det daglige funktionsniveau. F.eks. søvnproblemer, træthed, uoverkommelighedsfølelse, nedsat selvværd, smerter i bevægeapparatet, hoste og åndenød”* (Møller & Reventlow, 2012). I denne definition er der ikke fokus på proces og årsag men til gengæld en mere detaljeret beskrivelse af den efterfølgende tilstand i form af symptomer, men ikke egentlige diagnoser. Et andet eksempel fra artiklen, er en rapport om arbejdsrelateret nedslidning i Danmark, hvor den manglende definition på nedslidning diskuteres, og rapportens forfattere selv vælger at lave denne definition: *“Nedslidning er en proces hvor én eller flere længerevarende udefrakommende påvirkninger medfører én eller flere bestemte former for lidelser”* (Møller & Reventlow, 2012). Denne definition har fokus på proces, efterfølgende lidelse og årsag, som er

udefrakommende, men definitionen siger ikke noget om, hvorvidt det er arbejdsrelateret og der fremgår ikke hvilke lidelser og om det både er fysiske og psykiske.

I følge artiklen anvender andre lande, vi sammenligner os med, ikke begrebet nedslidning, men begreber som bevægeapparatssymptomer og fald i arbejds- og funktionsevne. I engelsksproget videnskabelig litteratur oversættes nedslidning til "Physical Deterioration" og artiklen laver følgende sammenligning med nedslidning: *"deterioration og nedslidning kan anskues som metaforer for den fysiologiske proces. Nedslidning er sammensat af 'ned', en retningsmetafor, og 'slid', en proces hvor noget slides, hvilket tilsammen indikerer nedslidning som en irreversibel proces i en nedadgående/negativ retning. På samme måde betegner 'deterioration' en forringelse eller forværring af en tilstand, som kan være relateret til helbredet (...)"* (Møller & Reventlow, 2012). Artiklens forfattere konkluderer til slut, at der ikke er enighed om en definition eller en afgrænsning af nedslidningsbegrebet, men at begrebet fortsat anvendes til at: *"beskrive en proces og en tilstand med en række symptomer af almen karakter og fra bevægeapparatet og derfor også som form for diagnose"*. Forfatterernes sammenfattende konstruktion af nedslidning som en proces og en efterfølgende virkning rummer således mere end blot den fysiske lidelse, og som noget nyt konstrueres nedslidning som en form for diagnose.

I en rapport til Arbejdsmiljøforskningsfonden, med titlen: "Giver fysisk krævende arbejde tegn på nedslidning blandt midaldrende danskere?" (Møller, 2014), fremgår det at: *"Nedslidning er en dansk betegnelse, der beskriver det fysiske slid, der skyldes påvirkninger i arbejdslivet (...) nedslidning kan ses som tegn på aldring i muskel-skeletsystemet. Hastigheden og timingen af aldringsprocessen varierer og påvirkes af indre faktorer som arv og konstitution og ydre faktorer som arbejdsmiljø, livsstil og socioøkonomisk status"* (Møller, 2014). Her er en konstruktion af nedslidning, hvor fokus både er på årsag, proces og virkning, som her udelukkende defineres som fysiske. Men her er det interessant, at årsagerne beskrives som både indre og ydre, hvor de andre definitioner kun har beskrevet den ydre påvirkning.

En forsker fra Syddansk Universitet, forklarer nedslidning på følgende måde: *"Nedslidning er noget, der sker over lang tid. Nedslidning er en nedgang i kapacitet og arbejdsevne, der er større end det almindelige aldersbetingede fald i funktionsevnen. Nedslidning er ikke jævnt fordelt over det danske arbejdsmarked. Man kan se, at nedslidning i meget høj grad hænger sammen med nedsat funktion og smerter i muskler og led. Når man forskningsmæssigt arbejder med forebyggelse af nedslidning, kan man med fordel bruge begrebet arbejdsevne. Arbejdsevne er forholdet mellem den kapacitet, du har, og de krav, der bliver stillet til dig. Heri ligger der både et fysisk, et mentalt og et socialt element. Og når de to ting ikke matcher, altså krav og*

kapacitet, får vi en nedslidning eller en nedsat arbejdsevne” (Syddansk Universitet, 2009). I denne definition beskrives nedslidning som en konsekvens i form af nedsat funktionsevne, men også som proces, der sker over tid, og der bygges i definitionen bro mellem begrebet nedslidning og arbejdsevne, som indeholder et fysisk, mentalt og et socialt element.

De fleste af de definitioner af nedslidning jeg har kunnet finde, har haft mest fokus på fysisk nedslidning. Jeg vælger derfor at fremhæve førnævnte undersøgelse: *“Oplevelser af psykisk nedslidning blandt seniormedarbejdere i den danske ældrepleje”* (Tuft, Thomas, & Borg, 2008), hvor psykisk nedslidning beskrives således: *“psykisk nedslidning må betragtes som et nyt begreb, der beskriver et psykologisk reaktionsmønster, der ikke umiddelbart kan indeholdes i de begrebsdannelser, der eksisterer omkring begreberne udbrændthed og stress”* (Tuft, Thomas, & Borg, 2008). Forfatterne konkluderer endvidere, at psykiske nedslidning er et flerdimensionelt, rummeligt og processuelt begreb (Tuft, Thomas, & Borg, 2008). Her beskrives den psykiske nedslidning som en menneskelig reaktion, og der laves en afgrænsning til stress og udbrændthed, der ellers ofte kobles til begrebet psykisk nedslidning. Igen beskrives nedslidning som en proces og en virkning, men denne gang kun med fokus på den psykiske reaktion.

Det manglende fokus på nedslidning som noget psykisk, som efterlyses i debatten om tilbagetrækningsyndelser, afspejler sig således i flere af ovenstående definitioner. I forhold til min undersøgelse fører det mig til en nysgerrighed i forhold til, hvilke konsekvenser en konstruktion af begrebet nedslidning som noget der hovedsageligt er fysisk, kan have for den måde, vi hjælper psykisk nedslidte på i vores samfund. Først vil jeg se nærmere på sammenhængen mellem nedslidningsbegrebet og erhvervssygdomsbegrebet, fordi sammenhængen mellem disse begreber har betydning for om nedslidning kan anerkendes som en erhvervssygdom. Her vil jeg fortsat have fokus på, hvordan den psykiske nedslidning er repræsenteret.

Begrebet nedslidning i forhold til begrebet erhvervssygdom

Det har stor betydning om nedslidning kan betragtes som en erhvervssygdom på Erhvervssygdomslisten, det er nemlig kun disse sygdomme, der kan udløse en erstatning fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring (Beskæftigelsesministeriet, 2012). En erhvervssygdom betegnes som: *“en sygdom eller lidelse, som skyldes arbejdet eller de forhold, som arbejdet er foregået under. Det vil sige, at sygdommen skal være opstået på grund af påvirkninger på arbejdet, og at sammenhængen mellem påvirkningerne og sygdommen er kendt i den medicinske forskning”*. Sagt på en anden måde, så må det ikke være overvejende sandsynligt, at sygdommen skyldes andre forhold end arbejdet” (Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, 2020). Nedslidning er

ikke medtaget som en erhvervssygdom på listen, men flere lidelser der kan være en konsekvens af nedslidning er medtaget, som fx belastningsskader i form af: Kronisk lænde-ryg-sygdom, med smerter fra fx rygbelastende løftearbejde og plejearbejde. Slidgigt i begge hofter pga. hoftebelastende løftearbejde, slidgigt i knæled pga. knæliggende og/eller hugsiddende arbejde i mange år, hvorimod følger efter stillesiddende arbejde på fx kontor, ikke er medtaget på listen og derfor ikke kan anerkendes som en erhvervssygdom. I forhold til psykiske lidelser er kun følgende medtaget på listen: Depression udløst som følge af krigsdeltagelse og PTSD udløst af *"begivenheder af (...) exceptionelt truende eller katastrofeagtig natur"* (Beskæftigelsesministeriet, 2012), hvorimod stress, der i den offentlige debat ofte forbindes med psykisk nedslidning, ikke er medtaget. Som i flere af definitionerne ovenfor, er der i forhold til erhvervssygdomme fokus på ydre påvirkninger, som i forhold til psykiske lidelser skal være af en så voldsom karakter, at psykiske lidelser der ex skyldes vold og trusler i arbejdet indenfor pleje og omsorg sjældent betragtes som voldsomt nok til at være en erhvervssygdom.

Nedslidning i forhold til arbejdsevnebegrebet

Arbejdsevnebegrebet er relevant i forhold til nedslidning, fordi der er flere aktører i feltet omkring nedslidning, der kobler nedslidning med arbejdsevnebegrebet, eller ønsker at dette begreb bruges i stedet. Arbejdsevnebegrebet er et begreb, der blev anvendt i Beskæftigelseslovgivning fra 2000 til 2013, hvor begrebet udgik i forbindelse med en reform af fleksjob- og førtidspensionsområdet i 2013. Socialministeriet har defineret arbejdsevne som: *"evnen til at kunne opfylde de krav, der stilles på arbejdsmarkedet, for at kunne udføre forskellige konkret specificerede arbejdsopgaver, med henblik på at opnå indtægt til selvforsørgelse"* (Socialministeriet, 2001). Denne definition handler om balancen mellem evner og krav i forhold til at forsørge sig selv, altså et økonomisk aspekt som ikke indgår i de andre definitioner. Begrebet har således ikke fokus på årsager eller selve lidelsen, men koncentrerer sig om samspillet mellem individets evne og arbejdsmarkedets krav og minder på den måde om den sociale handicapforståelse, som beskrives nedenfor.

Begrebet nedslidning i forhold til WHO's diagnoseliste

Det, at en lidelse er kategoriseret som en diagnose på WHO's diagnoseliste, kan have stor betydning i social- og sundhedssystemet, fordi diagnoser i forvaltningsregi i høj grad tjener det formål at kunne sortere i, hvem der er berettiget til en ydelse eller ej, ud fra nogle fastsatte administrative kategorier (Olsen, Bonfils, Kirkebæk, & Tetler, 2014, s. 113). Her er det *"ikke nok at føle sig syg og beskrive sine lidelser, (...) lidelsen skal omskabes til en diagnose for at få adgang til sociale ydelser"* (Mik-Meyer & Mette Breum Johansen,

2009, s. 12). Men nedslidning er ikke at finde som en diagnose på WHO's seneste diagnoseliste ICD-11, som er den seneste udgave, der dog endnu ikke er færdiggjort inden for alle diagnoser (WHO, 2020). Men der er en række diagnoser, som kan være en konsekvens af nedslidning og senest er diagnosen "kroniske smerter" kommet med på ICD-11, som en ny diagnose i januar 2020.

Begrebet i forhold til handicapdefinitionerne

Ved opslag på danske handicaporganisationers hjemmeside finder jeg ikke nedslidning, som et bestemt handicap eller en bestemt funktionsnedsættelse. I forhold til begrebet handicap er der også forskellige definitioner og forståelser. Der er den medicinske forståelse, der tager udgangspunkt i diagnoser, individuelle funktionsnedsættelser og afvigelser fra det normale og den relationelle forståelse, der ikke ser handicap som en egenskab ved personen selv, men som en samfundsskabt barriere. I den relationelle forståelse ses handicap som et fænomen, der skabes, når der opstår et misforhold mellem forventningerne og krav i det omgivende miljø og individets evne til at opfylde disse udfordringer (Bredgaard & Shamshiri-Petersen, 2018, s. 5). Derudover er der den administrative handicapforståelse, hvor mennesker med handicap forstås som de personer, velfærdsstaten har kategoriseret som dem der har *"behov for og adgang til offentlig støtte og hjælpeforanstaltninger og anvendes af offentlige myndigheder til at afgrænse tildelingen af offentlige ydelser og services"* (Bredgaard & Shamshiri-Petersen, 2018, s. 6).

Videnskabsteoretisk perspektiv

Socialkonstruktivisme

Min videnskabsteoretiske tilgang for denne undersøgelse tager udgangspunkt i en socialkonstruktivistisk orientering. Tilgangen er valgt, fordi jeg ønsker at undersøge nedslidning som en social konstruktion. Med det socialkonstruktivistiske perspektiv ønsker jeg at undersøge, interesseorganisationers konstruktioner af begrebet nedslidning, herunder hvilke mønstre og hvad der adskiller sig i interesseorganisationernes forståelser af problemer og løsninger omkring nedslidning.

Der er flere varianter af socialkonstruktivisme, heraf to hovedtyper: den ontologiske og den erkendelsesteoretiske variant. Den ontologiske variant, hævder kort fortalt, at selve virkeligheden er socialt konstrueret, og at der ikke findes nogen objektiv sandhed om verden (Henricson, 2018). I dette speciale tager jeg udgangspunkt i den mere moderate erkendelsesteoretiske variant, der hævder at virkeligheden har en selvstændig eksistens, men at det er en fortolket virkelighed og at det er menneskets viden om

virkeligheden, der er socialt konstrueret. Virkeligheden fortolkes gennem vores sansning og sprog og gennem de sociale konstruktioner vi selv er en del af, vores kultur og den historiske tid vi lever i. Konstruktionen af den sociale virkelighed kan derfor se forskellig ud afhængig af vores kultur og hvilket samfund vi indgår i (Henricson, 2018). Sociale konstruktioner er foranderlige og kan ændre sig, mens nogle bestemte måder at ordne verden på med tiden bliver opfattet som en selvfølge og bliver institutionaliseret, som fx sundhedsvæsenet, folkeskolen, modeller på arbejdsmarkedet og ægteskabet. Men opretholdelse af en institution kræver at den fortsat tillægges samme mening og betydning og relevans ellers bryder den sammen (Järvinen & Mik-Meyer, 2017).

I et socialkonstruktivistisk forskningsperspektiv forstår jeg nedslidning som noget, der eksisterer og finder sted, men samtidig som noget der fortolkes forskelligt fx i forhold til årsager og konsekvenser af nedslidning, afhængig af hvilken baggrund og kultur vi kommer fra, og hvilken kontekst nedslidning indgår i. Fx bruges begrebet nedslidning ikke i de lande vi sammenligner os med, men det betyder ikke nødvendigvis, at de ikke kender til nedslidning, det hedder og er måske bare noget andet, end det vi forstår ved begrebet. I forhold til de informanter jeg interviewer, er det først og fremmest deres organisatoriske forankring og deres faglighed, der præger deres fortolkning. Men informanternes fortolkninger er også præget af politiske, videnskabelige og historiske diskurser samt den kultur og det sted i samfundet, de selv kommer fra. Informanternes konstruktion af nedslidning er ikke statiske, men ændrer sig løbende i takt med forandringer i fx den teknologiske udvikling på arbejdsmarkedet.

Jeg har i specialet anvendt forskellige typer dokumenter, som på den ene side udgør en objektiveret social virkelighed og på den anden side er socialt konstruerede. Nogle dokumenter er virkelige på den måde at de findes i fysisk form, uafhængig af vores erkendelse, mens andre kun findes som virtuelle dokumenter. Dokumenterne er socialt konstruerede på den måde, at de er skrevet af mennesker med ganske særlige forståelser af verden og tjener bestemte formål (Dahler-Larsen, 2005).

I socialkonstruktivismen anses forskerens perspektiv på det, der undersøges, også som en konstruktion, der er med til at forme den sociale virkelighed og de sociale situationer, som forskeren indgår i. Det socialkonstruktivistiske forskningsperspektiv kræver derfor en opmærksomhed på, hvad dette "blik" gør muligt og hvilke blinde vinkler det kan medføre, fx noget jeg tager for givet og derfor ikke selv kan se som en konstruktion (Esmark, Laustsen, & Åkerstrøm, 2006, s. 25-26). Den måde jeg fortolker på, og det jeg tillægger mening i dette speciale, vil være præget af den sociale og kulturelle kontekst jeg selv er en del af. Min uddannelsesmæssige baggrund som socialrådgiver, mit arbejde med mennesker med forskellige lidelser på kanten af arbejdsmarkedet og mit studie på Aalborg universitet, den sociale virkelighed jeg er en del af, vil således kunne spille ind i alle de valg og fortolkninger, jeg tager undervejs. Fx hvilket analytisk

udsnit af den sociale virkelighed, jeg har valgt at undersøge, hvem jeg vurderer som vigtige aktører, i forhold til definitionen af nedslidning, i de undersøgelser jeg vælger at inddrage, i de spørgsmål jeg vælger at stille informanterne, i de fortolkninger jeg foretager i analysen og i de konklusioner der drages osv.

Forskningsperspektivets betydning for metode

I forhold til anvendelse af metoder har socialkonstruktivismen *“ikke præference for bestemt metode (...) og udelukker ikke nogen kendte metoder fra anvendelse”* (Esmark, Laustsen, & Åkerstrøm, 2006, s. 14). I forhold til analysestrategi, *“handler det om at redegøre for hvordan den sociale virkelighed konstrueres gennem anvendelsen af bestemte iagttagelsesledende begreber” (...)* Disse begreber former et perspektiv på et udsnit af den sociale virkelighed, der leder mod en bestemt konstruktion af virkeligheden” (Esmark, Laustsen, & Åkerstrøm, 2006, s. 12).

Socialkonstruktivisme og hermeneutisk/fænomenologisk orienterede tilgange går *“ofte godt i spænd i samfundsvidenskabelige undersøgelser”*, især i undersøgelser baseret på kvalitative interviews, deltagerobservationer, tekst og diskursanalyser (Henricson, 2018, s. 399) omhandlende konstruktionen af viden og meninger i et livsverdensperspektiv. Fælles for socialkonstruktivismen og de hermeneutiske og fænomenologiske tilgange er, at forskerne ikke anses for neutral, men som medskabende og hvor afdækningen af virkeligheden altid er fortolket (Henricson, 2018, s. 399).

Socialkonstruktivistisk analyse

Socialkonstruktivistisk analysestrategi handler om at redegøre for *“hvordan den sociale virkelighed er konstrueret gennem anvendelsen af bestemte iagttagelsesledende begreber ”* (Esmark, Laustsen, & Åkerstrøm, 2006, s. 11). I forhold til en analyse af konstruktionen af nedslidning set i en institutionel kontekst, kan Berger og Luckmanns hjælpebegreber om typifikation, relevansstruktur og rolle anvendes. *“En typifikation er en sproglig kategori, der betegner noget typisk ved bestemte sociale situationer og fænomener. Relevansstruktur er en slags rettethed eller filte, hvormed en given aktør i en given situation udvælger sine typifikationer fra det sociale videnslager (noget der er udnævnt af samfundet som relevant). En rolle er en typificeret matrice for forventelig handling som samtidig angiver en relevansstruktur for hvilke typifikationer der er passende at betjene sig af”* (Dahler-Larsen, 2005, s. 238-239). I analysen handler det om at hvordan typifikation, relevansstruktur og rolle i en given situation forbindes, skifter eller er i konflikt. Jeg anvender ikke specifikt benævnelserne typifikation, relevansstruktur og rolle i min analyse, men begreberne

indgår i min analytiske bevidsthed, når jeg fx ser på hvordan typifikationen "diagnoser" bruges i konstruktionerne af nedslidning, fordi diagnoser anses som relevante i samfundet, når det skal afgøres om en lidelse kan anerkendes eller ej (relevansstruktur) og fordi diagnoser er en typifikation myndighederne betjener sig af i forhold til at afgøre hvad der er nedslidning eller ej og som organisationerne (rolle) derfor også må forholde sig til (Dahler-Larsen, 2005, s. 238-239). Jeg har valgt hovedsageligt at bruge analysebærende begreber fra teori om kategorisering og derudover fra teori om diskurser som jeg synes går godt i spænd med en socialkonstruktivistisk analyse og som vil blive beskrevet nærmere i nedenstående præsentation af teori og senere under analysestrategien.

Præsentation af teori

Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark 2018

For at få viden om nedslidning i tal, har jeg anvendt undersøgelsen "Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark 2018" (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018) som er en spørgeskemaundersøgelse, besvaret af ca. 38.000 beskæftigede og er udarbejdet af Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA). Undersøgelsen er den fjerde måling af arbejdsmiljø og helbred blandt beskæftigede i Danmark, som foretages hvert 2. år. Resultaterne viser, hvordan de beskæftigede selv vurderer deres fysiske og psykiske arbejdsmiljø og helbred. Undersøgelsen viser bl.a. oplevelser af arbejdsmiljø fordelt på: brancher, fag, alder, køn, fysisk og psykisk helbred og giver et detaljeret billede af arbejdsmiljøet i Danmark. Resultaterne fra "Arbejdsmiljø og Helbred" fra 2012 til 2018 er publiceret i "Fakta om Arbejdsmiljø og Helbred 2018" (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018) og resultaterne findes desuden på Arbejdstilsynets hjemmeside i en visualisering, hvor det er muligt at finde resultaterne og foretage egne analyser (AT.dk).

Teori om kategorisering

Den danske teori om kategorisering i socialt arbejde handler i høj grad om, hvordan aktører i det sociale arbejde: visiterer, klassificerer og handler ud fra nogle lovgivningsmæssige fastsatte kategorier fx i bogen "Potentialer i socialt arbejde" (Eskelinen, Olesen, & Caswell, 2008) og i rapporten "Bedre match mellem personer med handicap og arbejdsmarkedet" (Bredgaard & Shamshiri-Petersen, 2018). Men fokus i mit speciale er i højere grad på, hvad der sker i fasen inden de administrative kategorier fastsættes i social- og beskæftigelseslovgivningen. Jeg har derfor udvalgt litteratur, som kan hjælpe mig med at undersøge, hvilke kategoriseringsprocesser der foregår når nedslidning konstrueres og som har betydning for den efterfølgende administrative kategorisering af nedslidning.

Til kategorisering af mønstre i informanternes sociale konstruktion af nedslidning, har jeg anvendt bogen "Culture and Cognition" af Wayne H. Brekhus (Brekhus, 2015), der beskriver, hvordan vores kultur og sociale baggrund former den måde vi tænker på, hvordan vores tænkning påvirker det samfund, vi tilhører og fx afgør, hvad vi lægger mærke til og hvad vi ignorerer. Bogen beskriver hvilke generelle mønstre, der ses på tværs af mangfoldighed og kulturel variation. Jeg har anvendt afsnittet "*Classification, Categorization and Boundary Work*", hvor Eviatar Zerubavel's kategoriseringsbegreber "*lumping and splitting*" præsenteres (Zerubavel, 2015, s. 59-87). Lumping og splitting beskrives som to kategoriseringsprocesser, hvor lumping er den proces, der samler det, der essentielt er ens og indbyrdes sammenligneligt i en kategori, og splitting er den proces, der adskiller det, der tydeligvis er anderledes i andre kategorier. Jeg anvender de engelske begreber i analysen, men anvender også danske begreber som fx: "adskiller" og "deler" i stedet for splitting eller "samler" og "ens" i stedet for lumping.

Kategoriseringsbegreberne er brugt som analytiske redskaber i analysen, fx i forhold til hvilke udsagn der knytter sig sammen til en fælles forståelse, hvilke udsagn der adskiller sig, eller hvilke udsagn der bygger bro til andre forståelser eller lignende begreber.

Teori om diskurser

I analysen har jeg anvendt afsnittet "*Foucault: Den bevægelige velfærdskritik*" i bogen "*Magtens former - Sociologiske perspektiver på statens møde med borgerne*", af Nanna Mik-Meyer og Kasper Villadsen (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 16- 42). Her beskrives det, hvordan den magtform, der ifølge Foucault, kendetegner den moderne liberale magtudøvelse er: "*en skabende magt, der søger at fremelske, opdyrke og stimulerer bestemte evner hos borgerne*". Kapitlet præsenterer en række analytiske begreber til analyse af borgernes møde med staten, og den magt der er i dette møde, under overskrifterne: Magt og magtteknologi, selv-styring og selvteknologier og diskurs. Kapitlet er anvendt for at få nogle analytiske begreber til at beskrive de diskurser, informanternes udsagn er formet af. Jeg har særligt brug udsagn, der kan deltage i kampen om, hvad der er sandt og falskt i forhold til nedslidning fx videnskab kontra politik, myte kontra fakta og ekspert kontra lægmand.

Teori og diagnoser af sygdomsforståelser

Derudover har jeg anvendt "Magtfulde diagnoser og diffuse lidelser" af ", af Nanna Mik-Meyer og Mette Brehm Johansen (Mik-Meyer & Johansen, 2009) som er et resultat af et forskningsprojekt omhandlende

kategoriseringen og diagnosticering af diffuse lidelser (stress, depression og smerter) i det sociale system og sundhedsvæsenet. I bogen er der fokus på sygdomsforståelser, hvordan diagnoser stilles og kønsaspekter i forhold til diffuse lidelser.

Teori om dokumentanalyse

Jeg har anvendt Peter Dahler-Larsens kapitel: "*Dokumenter som objektiveret social virkelighed*" (Dahler-Larsen, 2005) i bogen "*Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv, Interview, observationer og dokumenter*" (Järvinen & Mik-Meyer, 2005) som baggrund for at analysere de dokumenter der indgår i specialet. Kapitlet beskriver hvordan dokumenter i et konstruktivistisk perspektiv ikke læses som en direkte afspejling af virkeligheden, men som et forsøg på at skabe en bestemt virkelighedsdefinition afgivet under bestemte betingelser.

Design og metode

Forskningsdesign

Jeg har valgt det kvalitative casestudie som design for min undersøgelse, fordi jeg med casestudiet har mulighed for at undersøge et udvalgt og afgrænset område inden for nedslidning og håndtere komplekse sammenhænge med få analyseenheder (Olesen & Monrad, 2018, s. 99-102). Grænsedragninger mellem det fysiske og psykiske sker formegentlig også inden for andre områder end indenfor nedslidning og dette studie vil blot være en måde at vise det på.

Kvalitativ forskningsmetode

Den kvalitative forskningsmetode er valgt, fordi den er egnet til at beskrive fænomener i en kontekst, som er vanskelig at afgrænse fra omgivelserne. Med den kvalitative forskningsmetode kan jeg undersøge informantens forståelse af nedslidning som en del af en organisationskontekst og en større sammenhæng, fx en given tidsramme, samfundsudvikling, diskurs eller politik. De nuancer og forståelser i informanternes konstruktioner af begrebet nedslidning jeg får frem ved den kvalitative metode, ville jeg ikke kunne belyse på samme måde med en kvantitativ metode som fx en spørgeskemaundersøgelse. Som min kvalitative metode til indsamling af empiri har jeg valgt at lave en kombination af dokumentstudier og interviews.

Dokumenter

Jeg har valgt at inddrage dokumenter som empiri i mit speciale, dels fordi dokumenter indgår som en vigtig del af debatten om nedslidning, og dels som en vigtig kilde til forståelse af hvordan nedslidning forstås og konstrueres. Dokumenter kan kategoriseres i forskellige genrer, som har betydning for hvordan de er udformet og hvordan de fortolkes og anvendes (Dahler-Larsen, 2005). Ved tolkning af dokumenter skal man som forsker være opmærksom på, hvilken social kontekst dokumentet er produceret, vedligeholdt og anvendt i.

Jeg har valgt at indsamle policy-dokumenter, der per definition har institutionel kraft (Dahler-Larsen, 2005). Derudover har jeg indsamlet forskningsdokumenter, hvor noget forskning specifikt har omhandlet nedslidning, mens anden forskning ikke haft dette fokus, men har et indhold der kan relateres og bruges i forhold til nedslidning. Jeg har brugt organisationsdokumenter fra bl.a. interesseorganisationerne, hvor nogle har handlet om nedslidning, men skal ses i forhold til den medlemsgruppe, der repræsenteres og organisationens politiske interesser. Ulempen ved brug af meningstilkendegivelser på organisationernes hjemmeside er, at der løbende sker ændringer, i takt med at debatten udvikler sig og derfor kun vil kunne indgå som et udtryk for organisationernes mening på det givne tidspunkt. Jeg har desuden brugt dokumenter fra de offentlige nyhedsmediers hjemmesider og aviser samt organisationernes medlemsblade. Jeg har pga. begrænsninger i specialets omfang og den tid der er stillet til rådighed, valgt ikke at lave systematiserede søgninger på bestemte repræsentative nyhedsmedier eller på sociale medier, fx på Facebook eller Twitter, hvor mange politikere ellers udtaler sig (Wallberg & Poulsen, 2020).

Interview

Som kvalitativ metode har jeg valgt det semistrukturerede interview, hvor jeg forinden interviewet har udarbejdet en interviewguide med en række af spørgsmål, jeg ønsker besvaret under interviewet. Det semistrukturerede interview har givet mig mulighed for at variere spørgsmålenes rækkefølge og for at stille uddybende spørgsmål undervejs. Metoden har også gjort det muligt for mig at styre interviewet ved fx at sikre at bestemte emner blev berørt (Kvale & Brinkmann, 2015). Samtidig har informanten haft mulighed for at kunne besvare spørgsmålene mere frit, end det ville være muligt i et struktureret interview, hvor informanterne stilles de samme spørgsmål, på samme måde i en bestemt rækkefølge og med ens svarmuligheder (Aarhus Universitet, 2020).

De semistrukturerede interviews med repræsentanter fra interesseorganisationerne, er udført som individuelle interviews, med undtagelse af et interview, der blev udført med to personer fra samme organisation. Interviewene er udført som videomøde på Teams, da der pga. Covid-19 situationen, har været restriktioner omkring fysisk social kontakt pga. smitterisiko. Ingen informanter har haft indsigelser eller udtrykt bekymring i forhold til dette og der har kun i et enkelt interview været tekniske problemer, der hurtigt blev løst, uden at det havde betydning for hverken relation eller kvalitet af interviewet.

Forskningsstrategi

Forskningsstrategien i denne undersøgelse er primært den abduktive tilgang, der beskrives som *"en tilgang hvor man gennem forskningsprocessen veksler mellem teoretiske betragtninger og empiriske iagttagelser og handler om at forsøge at placere et fænomen i en ny teoretisk sammenhæng for derved at opnå dybere eller bedre forståelse for fænomenet"* (Olesen & Monrad, 2018, s. 19).

Jeg har som beskrevet ovenfor skiftevis bevæget mig frem og tilbage mellem empiri og teori. Jeg startede med en undren i forhold til begrebet nedslidning i forbindelse med indførelse af seniorpension, og blev i den forbindelse interesseret i om der var en definition af nedslidning. Dette førte mig i første omgang til at læse forarbejder og høringssvar fra 2011 til lovforslaget til seniorførtidspension, fra den daværende VLAK Regering (Folketinget, 2011), for at få indsigt i hvilke forståelser og interesser, der dengang lå bag kategoriseringen af målgruppen til ydelsen. I høringssvarene fik jeg et overblik over nogle af de mange aktører, der opererer inden for feltet nedslidning. Jeg fandt ikke nogen formel definition på nedslidning, men fik indblik i forskellige aktørers interesser i hvordan nedslidning skal kategoriseres, og hvilke problematikker de har påpeget i forhold til kategorisering af nedslidte. Herefter søgte jeg efter definitioner af nedslidning i forskellige nyhedsmedier og fandt ud af, at der foregik en offentlig debat om forholdet mellem fysisk og psykisk nedslidning. Jeg læste herefter forskellige analyser og undersøgelser for at finde ud af hvilke brancher og fag, der oplever nedslidning, og hvilke lidelser det kunne medføre. På baggrund af ovenstående proces har jeg udformet mine interviewspørgsmål. Efterfølgende er jeg vendt tilbage til teorien for at undersøge de begreber og henvisninger til lovgivning informanterne nævner i forbindelse med interviewene, fx arbejdsevne, erhvervsevne og handicap og bekendtgørelse om psykisk arbejdsmiljø. Efter udførelsen af mine interviews har jeg brugt teorien om kategorisering til at undersøge, hvordan informanterne har konstrueret nedslidning som fx en lidelse eller en årsag.

Indsamling af empiri

Søgestrategi

For at strukturere mine søgninger startede jeg med at lave en søgeprotokol, udformet som et skema opdelt i 1) søgedato, 2) søgeord, 3) link og 4) titel. Her har jeg indsat de dokumenter, jeg har fundet med relevans for mit studie. Jeg har benyttet mig af en søgestrategi, der er en kombination af databasesøgning og hurtigsøgninger, kædesøgning og bloksøgninger.

Indledningsvist har jeg foretaget hurtigsøgninger på ordet "nedslidning" på google og google scholar, for at finde artikler fra den offentlige debat om nedslidning i offentlige nyhedsmedier. Jeg har desuden foretaget direkte søgninger på nedslidning på udvalgte interesseorganisationers hjemmesider og på Folketingets hjemmeside. På baggrund af hurtigsøgningerne er der fremkommet en lang række artikler med udtalelser fra organisationer, politikere og forskere. Jeg har efterfølgende frasorteret dokumenter, der ikke har relevans for mit emne, og foretaget kædesøgninger på centrale begreber for emnet i de resterende dokumenter som fx psykisk nedslidning, fysisk nedslidning, psykisk arbejdsmiljø, fysisk arbejdsmiljø, stress, udbændthed, tidlig aldring, arbejdsevne, funktionsevne, handicapbegreber. Herefter har benyttet mig af de bibliografiske referencer i de dokumenter, jeg har fundet relevante. Lovtekster har jeg fundet på Retsinformations hjemmeside.

For at undersøge om der er en officiel dansk definition af begrebet nedslidning, har jeg foretaget søgninger på: hvad er nedslidning?, fysisk nedslidning, psykisk nedslidning, definition + nedslidning, definition + fysisk nedslidning, definition + psykisk nedslidning på Google Scholar, på hjemmesider fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA), Arbejdsmarkedets Erhvervssikring (AES), Erhvervssikring, Beskæftigelsesministeriet, WHO's diagnoseliste ICD-11, Retsinformation, ordbogen Den Store Danske (i elektronisk udgave lex.dk), Arbejdsmarkedets Erhvervsråd, og Universitetsbibliotekets søgeportal. Her er der fremkommet flere definitioner af nedslidning som er præsenteret under problembaggrunden.

Ved søgning på Universitetsbiblioteket finder jeg en undersøgelse fra 2008, foretaget af Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (præsenteret under teorien) (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018). På Arbejdstilsynets hjemmeside findes samme undersøgelse i en virtuel udgave (Arbejdstilsynet, 2018), hvor man kan foretage egne analyser, ved at kombinere forhåndsbestemte emner og spørgsmål og få resultater heraf. Jeg har fx valgt branche + arbejdsevne + psykisk arbejdsevne, hvor deltagerne er blevet spurgt om hvordan de oplever, at deres arbejdsevne er påvirket af de psykiske og krav i arbejdet.

Jeg har desuden foretaget bloksøgninger på biblioteksdata-baserne med boolske operatører, som jeg har eksemplificeret i nedenstående skema:

nedslidning	og	definition
nedslidning	og	arbejds miljø
nedslidning	og	psykisk
nedslidning	og	stress
nedslidning	og	senior pension
nedslidning	og	tidlig pension

Præsentation af informanterne og deres organisationer

Jeg har valgt at undersøge interesseorganisationernes konstruktioner af nedslidning, fordi interesseorganisationerne er magtfulde interessenter i forhold nedslidning og har været med til at stille krav eller kritiserer krav om ydelser til nedslidte. Flere af de interesseorganisationer jeg har valgt at interviewe, har indflydelsesrige poster i nationale bestyrelser, centrale udvalg og partnerskaber, med betydning for arbejds miljø eller de sociale ydelser, fx Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, der afgør sager om erhvervssygdomme og Ankestyrelsens beskæftigelsesudvalg, hvis afgørelser danner principper for fremtidig retspraksis. Instanser som juridisk er med til at afgøre, hvordan anerkendelsen af den fysiske eller psykiske nedslidning skal være gennem de ydelser og erstatninger, der tilkendes. Der sidder desuden repræsentanter fra interesseorganisationerne i bestyrelsen og udvalg under NFA, hvor de har indflydelse på hvad der bliver prioriteret at forske i og hvordan der forskes. Forskning som danner baggrund for efterfølgende løsninger for nedslidte på individplan, organisationsplan og samfundsplan. Interesseorganisationerne er også meget aktive i den offentlige debat om tilbagetrækningsydelser og for de faglige organisationers vedkommende

har de et indgående kendskab til de problematikker, deres nedslidte medlemmer oplever, inden for forskellige fag og brancher, da de hver især repræsenterer grupper (fag- eller patientgrupper) på arbejdsmarkedet, som oplever forskellige former for nedslidning.

De faglige organisationer er udvalgt med henblik på, at de skal kunne repræsentere en række af de fag og brancher, hvor medarbejderne oplever sig mest belastede af deres arbejde fysisk eller psykisk, jf. seneste opgørelse fra NFA (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018). Jeg har valgt fagforeninger hvis medlemmer arbejder inden for følgende 3 kategorier (Jensen, 2020), med henblik på at få repræsenteret forskellige former for arbejdsmiljø og årsager til nedslidning:

1. arbejde med symboler: kontorarbejde, administration, analyse, IT,
2. arbejde med mennesker: service og omsorg
3. arbejde med at bearbejde, producere eller flytte ting.

Udvælgelseskriterierne har desuden været, at de faglige organisationer skal repræsentere henholdsvis ufaglærte og faglærte medlemmer, medlemmer med mellemlang og længerevarende akademisk uddannelse. Derudover skal organisationerne kunne repræsentere medlemmer af begge køn. Ud fra disse kriterier er udvalgt følgende fagforeninger:

1. FOA (Fag og Arbejde), der hovedsageligt organiserer offentligt ansatte indenfor: Offentlig service så som: arbejde med børns udvikling og læring, pleje patienter på hospitaler og plejehjem, slukke brande, yde hjælp og service til ældre og handicappede, køre busser, gøre rent og lave mad på sygehuse, skoler, kaserner og vedligeholde bygninger. FOA er Danmarks tredjestørste fagforbund med ca. 175.000 (FOA, 2020).
2. BUPL, (Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund), der organiserer pædagoger og har ca. 60.000 medlemmer, der arbejder i offentlige og private børne- og ungdomsinstitutioner og skoler (BUPL, 2020).
3. 3F (Fagligt Fælles Forbund), der organiserer ufaglærte og erhvervsuddannede lønmodtagere inden for: industri, bygge og anlæg, transport, den offentlige sektor, privat service, hotel og restauration og den grønne gruppe (fx gartnerarbejde). 3F er Danmarks største fagforening med cirka 269.763 medlemmer (3F, 2020).

4. HK (handel og kontor), der organiserer personale indenfor: kontor og IT- personale, laboratorie og miljø, korrespondenter, trafik og jernbane, post og kommunikation. HK er Danmarks 2. største fagforening med ca. 241.697 medlemmer (HK, 2020).
5. GL (Gymnasieskolernes lærerforening), der organiserer akademisk uddannede lærere og ledere ved gymnasieskoler, studenterkurser, hf-kurser, handelsskoler og tekniske skoler og har ca. 14.500 medlemmer (GL, 2020).

Derudover har jeg valgt at interviewe Dansk Arbejdsgiverforening (DA), som er hovedorganisation for 12 arbejdsgiverforeninger på det private arbejdsmarked (Dansk Arbejdsgiverforening, 2020), indenfor produktion, handel, transport, privat service og bygge-anlægssektoren. Samlet set beskæftiger arbejdsgivere under DA 35 procent af danske lønmodtagere (Københavns Universitet, 2020). DA's formål er at koordinere overenskomstforhandlingerne og påvirke de politiske beslutningsprocesser, så virksomhedernes konkurrencekraft og adgang til kvalificeret arbejdskraft er størst mulig. DA's primære arbejdsområder er bl.a. arbejdsmarkedspolitik- og kvalifikationer og arbejdsmiljø (Dansk Arbejdsgiverforening, 2020).

Jeg ville gerne have interviewet en række af handicaporganisationerne, hvor medlemmerne i høj grad oplever følger af nedslidning fx Gigtforeningen og Foreningen af Kroniske Smertepatienter (FAKS). Men af hensyn til omfanget af dette speciale, har jeg begrænset mig til at undersøge Danske Handicaporganisationers (DH) definition på nedslidning, fordi de samlet repræsenterer en stor gruppe af patientorganisationer. Danske Handicaporganisationer er en paraplyorganisation, der repræsenterer 35 handicaporganisationer med i alt 340.000 medlemmer, herunder ovennævnte (Handicapporganisationer, 2020). DH har været aktive i debatten om nedslidning og har lavet høringsvar i forbindelse med ydelser til nedslidte.

Refleksioner i forhold til informanter

I bureaukratiske organisationer forventes medarbejderne at kunne adskille personlige meningstilskrivninger fra sin professionelle rolle. Derfor kan man ikke her forvente, at fænomener i den formelle organisation kan forstås ud fra hvad bureaukraterne selv inderligt og personligt mener (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 239). De informanter, jeg interviewer, udtaler sig på vegne af deres organisation, hvilket har haft betydning for den måde, de svarer på spørgsmålene på. Kendetegnende for de politisk valgte informanter er, at de indimellem har givet udtryk for deres personlige forståelser, hvilket kan tolkes på den måde at deres egen

mening og deres mening som politiker i organisationen i høj grad er sammenfaldende. Der har også været informanter der tilkendegav, at der var intern uenighed i organisationen om et emne, og deres svar derfor var et udtryk for deres egen forståelse. I forhold til de ansatte informanter (bureaukraterne), har jeg oplevet en påpasselighed med udelukkende at udtale sig som fagpersoner og i overensstemmelse med organisationens forståelser. Dette kom fx til udtryk når informanterne oplyste, at de ikke havde beføjelser til at kunne svare på et spørgsmål, inden for deres position, arbejdsområde, speciale eller placering i organisationen.

Jeg har tilstræbt, at de udvalgte organisationerne ikke skulle være hovedorganisationer for at komme i dialog med repræsentanter, der ikke var alt for "fjerne fra medlemmerne", men har således måtte fravige dette i forhold til DA og DH. Fx har en undersøgelse i seniorliv vist, at de lokale arbejdsgivere er bekymrede i forhold til om deres medarbejdere kan holde til flere år på arbejdsmarkedet, herunder om de vil få flere udgifter til syge medarbejdere, og at det vil påvirke driften negativt med flere ældre medarbejdere. De er derfor, modsat DA, ikke umiddelbart tilhængere af en forhøjet pensionsalder som løsning på mangel på arbejdskraft (Jensen, 2020).

Adgang til feltet

For at finde de informanter i organisationerne, der besad viden og interesse for området, har jeg kontaktet organisationernes presserådgivning og brugt presserådgiverne som gatekeepers. Jeg sendte en mail med en kort beskrivelse af mit emne, en tidsramme og en anmodning om hjælp til at finde en relevant interviewperson. Med presserådgivningens indblik og overblik over hvem der kunne svare på mine spørgsmål, fik jeg indenfor gennemsnitligt en uge, tilsendt kontaktoplysninger på mulige informanter og fik aftalt interview.

Organisationerne har således selv udpeget informanterne, efter hvem de vurderede bedst kunne svare på mine spørgsmål. Nogle informanter har jeg talt med i telefonen forinden for yderligere forventningsafstemning. En risiko ved at rekruttere informanter via gatekeepere kan være at gatekeeperen fravælger informanter, der ikke har den holdning de ønsker udadtil. Men i forhold til denne undersøgelse, hvor det er informanternes forståelse som repræsentanter for organisationerne, er det min vurdering, at det har været en fordel at få adgang til informanter med stor viden om emnet.

Det har været forskelligt, hvor informanterne har været placeret i organisationerne, men fælles for dem alle er, at de i et eller andet omfang arbejder med forebyggelse af nedslidning, med arbejdsmiljø, social- og arbejdsmarkedspolitik. To af informanterne er politisk valgte og seks er ansatte i organisationerne. Alle informanter er geografisk placeret i hovedstadsområdet i hovedorganisationerne, med undtagelse af én enkelt informant, der er fra en regionsafdeling på Sjælland. Fordelingen på køn er 6 kvinder og 2 mænd.

Interviewforberedelse

Informationsbrev og samtykke

Informanterne har forinden deltagelse i interviewene fået tilsendt et informationsbrev (bilag) og en samtykkeerklæring (bilag). Informationsbrevet indeholder oplysninger om metode, formål, deltagelse, behandling af fortrolige oplysninger, samtykke, datasikkerhed, videregivelse af oplysninger, dataindsigt, tilbagekaldelse af samtykke, berigtigelse af oplysninger og kontaktinformationer. Samtykkeerklæringen er et samtykke til anvendelse af informantens udsagn i dette speciale, hvor informanterne har kunnet vælge om de vil være 1) fuldstændig anonyme, 2) fremgå med organisationens navn eller 3) med navn, titel og organisationsnavn. Igen informanter ønskede at være fuldstændig anonyme og de andre vekslede mellem valgmulighed 2 og 3. For at give en ensartethed i opgaven valgte jeg at alle informanter fremtræder med organisationens navn.

Interviewguide

Til brug for mine interviews har jeg udarbejdet en interviewguide med inspiration fra Kvale og Brinkmann (Kvale & Brinkmann, 2015). Modellen er inddelt i fire kolonner med fire forskellige overskrifter: 1) Tema, 2) Formålet med spørgsmålet, 3) Forskningsspørgsmål og 4) Interviewspørgsmålet til informanterne (bilag 1). Opdelingen danner en ramme og systematik, der sikrer forbindelse mellem de temaer jeg ønsker at undersøge, forskningsspørgsmålene og mine interviewspørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2015).

De temaer jeg undersøger, tager afsæt i viden jeg har tilegnet mig gennem den empiri jeg har indsamlet, inden jeg udførte interviewene. Jeg har forsøgt at formulere nogle objektive og åbne spørgsmål, men er samtidig bevidst om at min egen forståelse og konstruktion af undersøgelsen, kan påvirke data. Jeg har forsøgt at udfordre mit eget virkelighedsbillede ved at stille spørgsmål, hvor informanterne får mulighed for at udfolde andre betydnings- og meningsstrukturer, så undersøgelsen ikke bare bliver en bekræftelse af mine egne forståelser og fordomme. Der er også spørgsmål, hvor jeg bevidst har valgt en mere værdiladet formulering, fordi jeg har haft til hensigt at opnå eller fremprovokere en respons fra informanten, der var

værdiladet og kunne give nogle nuancer i forståelserne, jeg ellers ikke ville have fået. Et eksempel herpå er spørgsmålet: Hvad tænker du - når jeg siger, at der er nogen grupper der har gjort sig særligt fortjent til ydelser til nedslidte eller tidlig tilbagetrækning?

For at sikre at interviewspørgsmålene blev forstået og at de kunne holdes indenfor den ønskede tidsramme for interviewet, har jeg gennemført et pilotinterview. Herefter jeg har tilrettet mine spørgsmål og slettet enkelte, hvor der viste sig at være overlap med andre spørgsmål. I forhold til interview med arbejdsgiverorganisationen måtte interviewspørgsmålene tilrettes en smule, idet DA ikke har direkte kontakt med nedslidte medarbejdere, men baserer deres erfaring med nedslidning på arbejdsgivernes erfaringer. Et eksempel herpå er spørgsmålet: Hvordan ser nedslidning ud for jeres medlemmer? - Kan du give mig et eksempel? Spørgsmålet til arbejdsgiver er blevet lavet om til: Hvordan oplever arbejdsgiverne, at nedslidning ser ud for deres medarbejdere?

I praksis har interviewene forløbet forholdsvis forskelligt, idet nogle informanter af sig selv besvarede de fleste spørgsmål ud fra to til tre spørgsmål, fordi deres besvarelser var lange og fyldestgørende. Andre interview var mere systematiske, hvor informanterne besvarede specifikt og afgrænset på hvert enkelt spørgsmål. Denne variation var forenelig med det semistrukturerede interview og havde ikke konsekvenser for kvalitet eller indhold, men krævede, at jeg havde overblik over, hvad der var besvaret, og hvilke af de resterende spørgsmål, jeg skulle stille.

I forhold til interviewspørgsmålene har jeg haft overvejelser omkring brugen af begrebet nedslidning, idet begrebet som tidligere nævnt, ikke er defineret. Mine overvejelser handlede om, hvorvidt jeg bevidst skulle anvende andre begreber og afvente og se om informanterne selv brugte nedslidningsbegrebet. Derudover havde jeg overvejelser omkring, hvorvidt de temaer, jeg valgte at koble nedslidning til, ville påvirke informanten til at definere og konstruere begrebet på en bestemt måde. Jeg valgte imidlertid at anvende begrebet konsekvent, og lade informanterne udtrykke deres eventuelle modstand mod begrebet eller koble det til andre begreber, hvilket viste sig at være en brugbar strategi til at få deres forskellige holdninger frem, og som jeg kunne bruge i analysen.

Forskningsetik

Anonymitet, samtykke og dataopbevaring

Informanterne har fået oplyst hvilke andre organisationer der medvirker i specialet. Men for at sikre en intern personlig anonymisering af informanterne, har de ikke fået oplyst hinandens navne og titler.

Informanternes samtykke, hvor der fremgår “personhenførbare” oplysninger er opbevaret sammen med interviewene, efter passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger på sikker database i henhold til Dataforordningens regler (Datatilsynet, 2020).

Etiske overvejelser

I forhold til udførelsen af mine interview har jeg forsøgt at skabe en imødekommende og tryk stemning, så informanten kunne føle sig godt tilpas, og hvor jeg har startet med at præsentere mig selv og formålet med interviewet. Interviewene, som har forløbet over Teams, har forløbet planmæssigt med hensyn til både billede og lyd. Det har været en fordel, at alle informanter er vant til denne kommunikationsform, og alle har virket fortrolige med mediet. En ulempe med kommunikation over teams er, at der er indtryk, man ikke kan sanse via et skærbillede og lyd, hvilket kan give en oplevelse af en vis distance.

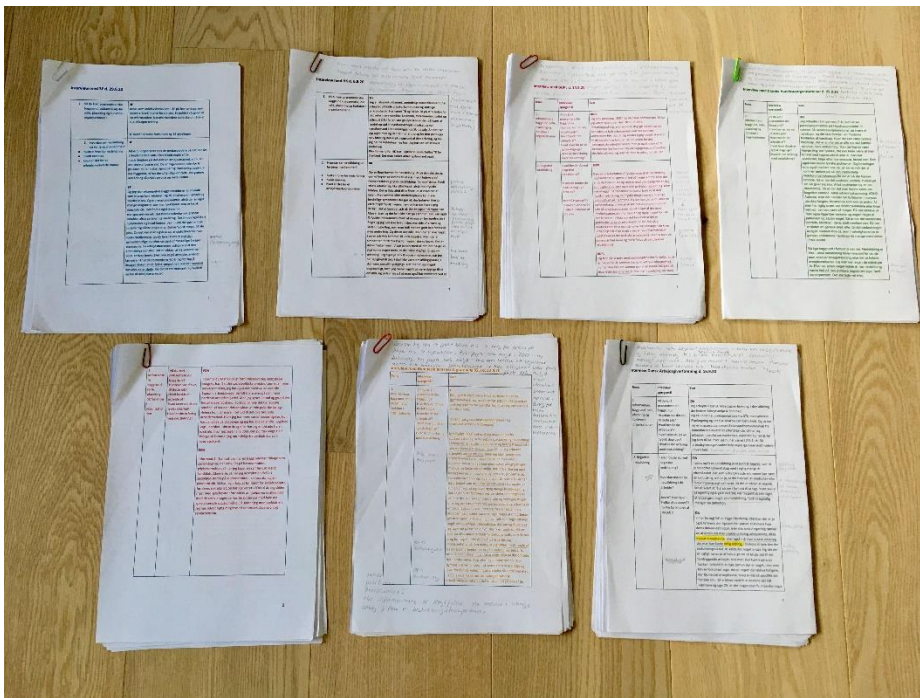
Der kan være en risiko for at der opstår en vis grad af indforstået organisationssprog mellem forsker og informant, hvis man har samme profession eller arbejder i en lignende organisation, som dem man selv interviewer. Dette har kun været tilfældet i et interview, hvor vi begge havde en baggrund som socialrådgivere, men hvor jeg så det mere som en fordel i forhold til at forstå, hvilken kontekst informanten talte ud fra. Ulempen kan være, at jeg oplever nogle forhold som en selvfølgelighed, og derfor ikke forholder mig nysgerrigt nok til det.

Nogle af informanterne har ønsket at få tilsendt specialet når det er færdiggjort, hvilket jeg har valgt at efterkomme, dels fordi jeg synes, der er en rimelighed i at informanterne kan se deres bidrag til undersøgelsen, og fordi informanterne har udtrykt interesse for resultaterne. Jeg har alligevel efterfølgende haft visse betænkeligheder ved det, fordi jeg i analysen bl.a. beskriver nogle af de kampe og uenigheder, der er organisationerne imellem i forhold til nedslidning. På den anden side drejer det sig om kampe, der allerede udspiller sig i offentligheden fx i medier og politisk, hvorfor jeg vurderer, at jeg godt vil kunne drage omsorg om informanterne alligevel, og det ikke vil være at udstille eller misbruge dem. Samtidig indgår det faktum, at informanterne ikke udtaler sig som privatpersoner, men som repræsentanter for organisationer, hvilket giver en vis “beskyttelse” i forhold til personlige og private synspunkter. Samtidig kan informanterne have sagt ting, de oplever er blevet fortolket anderledes, end det er ment. For at imødegå det har jeg forsøgt at forklare, hvilken organisatorisk kontekst, de besvarer spørgsmålet ud fra.

Transskriberingsproces

Jeg har transskriberet alle interviews ordret, med undladelse af lyde som øh, mmm og hmm, grin, host, suk og tænkepauser. De transskriberede interviews er indsat i et skema opdelt i 1) emne, 2) interviewspørgsmål og 3) svar (bilag 2). Nogle informanter har besvaret flere spørgsmål under et emne og her har jeg, hvor det gav mening, flyttet svarene hen til det spørgsmål og emne, svaret knytter sig til, for at holde systematikken og gøre det mere overskueligt i den efterfølgende kodningsproces og analyse.

Hvert interview har fået tildelt en farve og en forkortelse af organisationens navn fx GL = Gymnasieskolernes Lærerforening (orange skrift), så jeg kan holde overblikket over hvilken informant og organisation, der udtaler sig.

Skema 1: Transskriberede interviews i indsat i skemaer

Databearbejdning

Jeg har bearbejdet data på følgende måde:

1. Udprintning og gennemlæsning af alle interviews.
2. Notering af de umiddelbare temaer, der viste sig ved første læsning (ved en ikke teoretisk tematisering).
Noter er påført med blyant i siden af de forskellige interviews.
3. Udarbejdelse af skema i google docs, opdelt i: naturlig 1) enhed (citater), 2) mening 3) tema 4) hovedtema, inspireret af Kvale og Brinkmann (Kvale & Brinkmann, 2015).

Tematisk kodning			
Naturlig enhed (citater)	Betydning	Tema	Hovedtema
<i>Hvad forstås i ved begrebet nedslidning?</i> FOA: For mig at se består det både af kroppen, men selvfølgelig at man bliver træt. Man har ikke mere at give af. Omorgansmætning: Omorgansmætning: At man på en eller anden måde ikke kan overleve det - der er ikke mere man kan lave frem, kan man sige. Jeg oplever jo at rigtig mange af de jobs som vi jo har brugt man jo sig selv. For man jo et redskab både mentalt og fysisk, så jeg tænker at det er på begge parametre, at man bliver lidt ned og det er ikke mere at komme efter. Man bliver brugt på en eller anden måde. For mig at se er det begge aspekter, som jeg oplever, at vores medlemmer de bliver nedslidt på. Og det er jo ikke kun den fysiske del, hvor kroppen den bliver træt og brugt for meget. Men så de mentalt også er blevet brugt for meget. Fordi de tager "den selv" med på arbejde - altså det er dem (sig selv) de bruger. Altså det (nedslidning) er jo - jeg vil ikke erindre lige subjektivt, men det føles forskelligt. Så nej da kan jo ikke definere nedslidning, hvis ikke du er villig til at lytte til det menneske, der rent faktisk sidder med oplevelsen. FOA har hele tiden argumenteret for at det var 2 forskellige målgrupper. Hvor vi synes omorgansmætningen er til de nedslidte og en tidlig pensionsordning er til de slidte. Jeg synes der er en vigtig distinktionen i det, uden man kan sige at det betyder grad 2 frem for grad 5. Det kan man jo ikke sige. GL: Ja - det er jo der hvor man bliver træt og ikke mere. Det er ikke skader eller arbejdsskader der opstår nu og her, det er sådan det bliver som træk, hvor man udlige og rigtig bliver lidt mere og mere. Det kunne fx være et arbejde hvor man var præget af bare følelsesmæssige krav og bliver nedslidt i form af at ende	FOA beskriver NS som noget både fysisk og psykisk. Noget kropsligt, træthed, ikke mere at give af. De bruger begrebet som: • omorgansmætning • man kan ikke overleve det • kan ikke have mere frem • stift ud • ikke mere at komme efter • kroppen bliver træt og brugt for meget • mentalt brugt for meget NS føles og opleves forskelligt Sondring mellem slidt og nedslidt (grad af lidelse)	Begrebet nedslidning Lidelsen Lidelse Lidelse	Kategoriseret i årsag-virkning-lidelse Lidelse der opstår ved bestemt påvirkning (årsag) Påvirkning (årsager) der kan medføre bestemte lidelser Årsag: arbejdsløshed - nedslidning - determineret? Årsag: påvirkning der sker (mange gange) over tid Årsag Begrebet Årsag Lidelsen

Skema 2: Tematisk kodning

- Søgning efter tværgående temaer i interviewene, som er noteret i skema 2. Her har jeg søgt efter meningsbærende begreber, sætninger og betydninger, der fortæller noget, hvordan informanterne kategoriserer nedslidning. Jeg gav "hjælper" adgang til de transskriberede interviews i Google Docs, som gennemlæste dem og kiggede efter temaer. Vi holdt herefter 1 times telefonisk møde og talte om de temaer vi kunne se og som der var høj grad af sammenfald i. Der viste sig følgende temaer:

- Nedslidning som et begreb, der ikke er defineret. Et begreb: der lapper ind over andre begreber, kan ses som en metafor, et samlebegreb og som et politisk begreb. Et begreb, der ikke anerkendes af alle informanter og deres organisationer. Et begreb der forstås forskelligt, afhængig af hvilken kontekst og referenceramme det indgår i.
 - Nedslidning som en lidelse. Nedslidning som noget, der medfører bestemte negative helbredsmæssige følger, enten fysisk, psykisk, kognitivt eller en kombination af flere dele. Informanterne fortæller om følgerne som: sygdom (både diagnosticeret og udiagnosticeret), symptomer på sygdom, funktionsnedsættelser eller handicaps. Jeg vælger fremadrettet at anvende begrebet "lidelse" som samlebetegnelse for de helbredsmæssige følger.
 - Nedslidning som en årsag: Nedslidning som noget der opstår pga. årsager og påvirkninger i bestemte kontekster. Informanterne fortæller om påvirkninger fra arbejde i det fysiske og psykiske arbejdsmiljø. De fortæller om nedslidning som noget, der foregår over tid og i nogle tilfælde ikke. Men også om andre årsager, der ligger uden for arbejdet, såsom livsstil. De fortæller også om en lovgivning og en udøvelse af lovgivningen bl.a. i jobcentrene, hvor det offentlige "system" virker nedslidende.
 - Nedslidning som noget, der rammer bestemte grupper. Afhængig af uddannelsesniveau, branche, fag, alder. Nedslidning som noget, der kan ramme alle. Herunder faktorer, der kan spille ind på forståelsen af, hvem der "værdigt trængende" i forhold til tilbagetrækningsydelser.
 - Nedslidning som noget, der kræver bestemte indsatser, hvis det skal forebygges eller afhjælpes. Informanterne nævner indsatser på flere niveauer bl.a. individuelt, kollegialt, ledelsesmæssigt, kollektivt, på systemniveau og i lovgivning.
5. Endnu en gennemgang af temaerne under pkt. 4, hvor jeg finder et gennemgående hovedtema, omkring opdeling af fysisk og psykisk nedslidning og beslutter at konstruere analysen ud fra dette hovedtema. Dette valg indebærer, at jeg justerer lidt på min problembaggrund, så mit fokus på opdelingen af den fysiske og psykiske nedslidning bliver tydeligt fra starten. Hvilket jeg herefter gør.

Analyselstrategi

Jeg anvender Eviatar Zerubavel's teori om *"lumping and splitting"* som mit analytiske blik på, hvad informanterne lumper og splitter i forhold til nedslidning (Zerubavel, 2015). Kategoriseringsbegreberne om lumping og splitting hjælper mig til at finde ud af, hvilke udsagn informanterne knytter sammen eller adskiller, hvilke udsagn der skiller sig ud, og hvilke udsagn, der bygger bro til andre forståelser eller lignende begreber. Jeg har i analysen markeret de analysebærende begreber med "fed skrift", for at tydeliggøre hvilke ord og sætninger, jeg analyserer ud fra.

Derudover har jeg Mik-Meyers og Villadsens analytiske begreber (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 26) til at finde ud af, hvilke diskurser informanternes udsagn er formet af. Jeg har særligt set efter udsagn, der kan deltage i kampen om, hvad der konstrueres som sandt og falskt i forhold til nedslidning fx videnskab kontra politik, myte kontra fakta og ekspert kontra lægmand.

I analysen har jeg valgt at samle de helbredsmæssige begreber under betegnelsen "lidelse", selvom informanterne ikke specifikt anvender dette begreb. Ordet lidelse er valgt, fordi det retter sig mod personers subjektive oplevelser af deres helbred og ikke kun mod diagnosticerbar sygdom (Mik-Meyer & Mette Breum Johansen, 2009)

Analyse og resultater i specialet

Kort præsentation af analysens fund

Analysen har vist, at nogle informanter ikke anerkender selve begrebet nedslidning eller ikke kan relatere til begrebet. De konstruerer i stedet nedslidning som tidlig aldring, nedsat arbejdsevne eller et handicap. Andre konstruerer nedslidning ud fra værdighedsbegreber, som bygger på helbred og levetid. Hovedparten konstruerer nedslidning som noget varigt og definitivt, men én informant skiller sig ud og konstruerer nedslidning som noget, der oftest kan helbredes. Mange informanter konstruerer fysisk nedslidning som noget der kan måles, men hvor samme påvirkning ikke nødvendigvis medfører samme lidelse. Den psykiske nedslidning konstrueres som en subjektiv lidelse, der ikke kan måles, hvilket gør den svær at dokumentere. Nogle informanter har fokus på at nedslidning ikke er arbejdsrelateret, men skyldes forkert livsstil, og at det skal kunne videnskabeligt bevises, at det har årsagssammenhæng med arbejdet. Nedslidning konstrueres forskelligt afhængig af køn, fag og branche og medfører en ulighed i forhold til hvilke løsninger, der tilbydes. I forhold til psykisk nedslidning ses det at ansvar og løsninger individualiseres, hvor løsninger til fysisk

nedslidte er mere kollektive. Det viser sig, at alle informanter konstruerer det sociale system og arbejdsskadesystemet som medvirkende til nedslidning. Informanternes løsningskonstruktioner handler om ændring af lovgivning og strukturelle forhold i konkurrencesamfundet, løsninger på selve arbejdspladsen på ledelsesniveau, uddannelse og brancheskift og indsatser for sundhedsfremme og en ændring af samfundets opfattelse af nedslidning. I de nedenstående afsnit vil jeg udfolde de fund, jeg netop har skitseret.

Konstruktioner af nedslidning

Begrebsliggørelse betyder noget for praksis

Flere informanter har refleksioner og meninger om selve begrebet nedslidning, som er relevante i forhold til mit spørgsmål om, hvordan nedslidning defineres. Dette afsnit handler om informanternes grænsedragning mellem begrebet nedslidning og andre begreber, som fx at være slidt, arbejdsevnebegrebet, tidlig aldring og handicapbegrebet. DH bygger bro mellem nedslidningsbegrebet og handicapbegrebet, hvor nedslidning kan forstås som noget, der medfører et handicap for den enkelte. DA diskvalificerer begrebet nedslidning og mener, at der i stedet skal anvendes klassifikationer, der er videnskabeligt og juridisk funderede. Både DA og DH beskriver desuden nedslidning som et begreb, der er blevet politisk. De faglige organisationer har ikke på samme måde som DH og DA haft refleksioner eller indsigelser i forhold til begrebet nedslidning, og bruger selv begrebet aktivt. For dem handler det om, at nedslidningsbegrebet konstrueres så rummeligt at flest mulige af deres nedslidte medlemmer kan blive omfattet af kategorierne for tilbagetrækningsydelse.

Det forhold, at nogle informanter ikke kan relatere sig til eller anerkender nedslidning som begreb, skal ses i forhold til den kontekst informanterne indgår i, hvor de repræsenterer organisationer med specifikke interesser. Organisationerne kan have en interesse i at anvende andre begreber, der i højere grad tilgodeser deres medlemsgruppe og samfundsinteresser. Derfor har selve anvendelsen af de specifikke begreber stor betydning i forhold til, hvilket fokus der anlægges på nedslidning fx om det er et individuelt problem eller et kollektivt problem, hvilket igen har betydning for, hvem der har ansvar for at afhjælpe nedslidning. Begreberne har derfor i sig selv stor magt og vælges bevidst ud fra organisationernes interesser i forhold til fx social- og arbejdsmarkedspolitik.

Konstruktioner der devaluerer nedslidningsbegrebet

DA og DH adskiller sig fra de faglige organisationer sig ved at de devaluerer selve begrebet nedslidning og foretrækker andre begreber. Informanten fra DA fortæller, at organisationen ikke anerkender begrebet nedslidning: *“Der er bred enighed om i DA-fællesskabet omkring, at nedslidning er sådan set **ikke** et begreb vi **anerkender** og som vi mener at vi kan bruge til en **drøftelse**. I vores optik er nedslidning jo et **politisk begreb** (...). Det som vi fra DA’s side mener, kan være en **udfordring**, det er jo, at det **hverken er medicinsk eller forskningsmæssigt defineret**. Så det er sådan et begreb, der er **svært at få greb om**, i forhold til at sige, hvad skal vi så egentlig også gøre ved det, når man fra **politisk side** siger, at vi **skal** gøre noget ved nedslidning, fordi vi egentlig **mangler en definition**. Det som vi egentlig tænker er, at enten må man snakke omkring arbejdsevne, altså **nedsat arbejdsevne**, eller også må man snakke omkring det man kan kalde **tidlig aldring** (...). Det (nedslidning) er et fantastisk **rummeligt begreb**, som mange **føler sig set og hørt i**, og det er også derfor vi opfatter det som et politisk begreb, hvor man kan **tale til mange** på en gang. Fordi det kan **rumme mange fornemmelser**”*. Informanten bruger her en os og dem-retorik, hvor på den ene side er eksperterne (os) og på den anden side politikerne (dem), og laver samtidig en splitting af det medicinske, videnskabelige og dokumenterbare på den ene side og det populistiske, følelsesmæssige og rummelige på den anden side. Dette tolker jeg som denne splitting som udtryk for en kamp om, hvad der skal forstås som gyldig (sand) eller ikke gyldig (falsk) viden, hvor informanten konstruerer videnskabens begreber om fx tidlig aldring, som den gyldige sande (viden) og de politiske claims om nedslidning som ugyldige (falske) påstande. Nedslidning devalueres herved til et begreb uden videnskabeligt belæg og evidens og som et der ikke reelt findes, men snarere bruges politisk til at skaffe sig vælgere. Udsagnet skal ses i relation til, at DA ikke mener, der er behov for særlige tilbagetrækningsydelser til nedslidte, da der efter arbejdsgivernes mening allerede er eksisterende muligheder i social- og arbejdsmarkedslovgivningen, der kan hjælpe nedslidte. DA har, i kraft af deres medlemmer, en interesse i beholde flest mulige medarbejdere på arbejdsmarkedet og ønsker derfor ikke yderligere ordninger, der giver arbejdstagerne mulighed for at forlade arbejdsmarkedet.

Organisationens modstand mod at bruge begrebet nedslidning og udsagn om at politikerne pålægger organisationen at tale om og gøre noget ved nedslidning, kan tolkes som modstand i forhold til at kunne blive tillagt skyld og ansvar og en modstand imod indblanding fra staten i arbejdsgivers ret til at kontrollerer arbejdet. Hvorimod begrebet arbejdsevne er mere ufarligt for arbejdsgiver at tale om, da det blot handler om individets evne til at arbejde, uden at der placeres skyld og ansvar. Splittingsprocessen kommer derfor til at handle om at udstøde de ukontrollable (farlige) begreber, der kan true arbejdsgivers magtposition og i stedet fastholde videnskabelige begreber, der er velkendte og videnskabeligt eller juridisk definerede. Citatet viser, hvordan der udspiller sig en kamp om definitionsretten af nedslidning, hvor DA bruger sin egen

politiske magt til at sætte dagsordenen for på hvilken præmis, der kan tales om nedslidning, hvis DA skal deltage. Jeg tolker desuden citatet som et der viser hvordan der konstrueres hierarkier indenfor begreber, hvor de videnskabelige og institutionelle begreber konstrueres som dem der rangerer højest, fordi det er dem der oftest giver magt og indflydelse.

Konstruktioner der kategoriserer nedslidning ud fra værdighedskriterier

3F og FOA har konstrueret nogle varianter af nedslidning, der har til hensigt at flest mulige af deres medlemmer kommer til at passe ind i de kategorier, der allerede er fastsat i lovgivningen om seniorpension og tidlig pension. Informanten fra 3F fortæller, hvordan organisationen skelner mellem slidt og nedslidt: *“Vi forsøger i 3F at arbejde med 2 terminologier (...). Vi taler om slidte og så taler vi om nedslidte. **De slidte**, det er dem af vores medlemmer der måske godt **kan (arbejde)**, men gør det på **smertestillende medicin** og skal stå en halv time tidligere op, end alle andre, for at de ligesom skal **få gang i kroppen** (...) inden de kan tage hul på en arbejdsdag (...). De kan godt (arbejde) (...) - i dag bliver de jo, hvad skal vi sige, **tvunget til det**. Men det indebærer jo også at de går en pensionisttilværelse eller alderdom i møde som ikke har (...) samme **værdighed** som andre. **De nedslidte**, det er i vores optik mennesker, der simpelthen **ikke** kan udføre deres **arbejde** længere. De nedslidte det er dem, der simpelthen ikke kan mere. **Kroppen kan ikke længere**”. Definitionen af “slidt” retter sig mod tidlig pension, som udelukkende baserer sig på kriterier om alder og antal år på arbejdsmarkedet, mens definitionen af “nedslidt” retter sig imod seniorpension, hvor det skal dokumenteres, at man kun kan arbejde i begrænset omfang pga. helbredsmæssige årsager. Informanten definerer nedslidning som en definitiv kropslig tilstand, så der ikke er tvivl om, at selv med smertestillende medicin og andre tiltag, er det udelukket at “kroppen” på nogen måde kan yde noget arbejdsmæssigt. Her bliver kroppen, der simpelthen ikke kan længere, en slags bevis på, at man som borger har udnyttet sin arbejdsevne fuldt ud, at man har viljen, men ikke længere den fysiske evne, og at det derfor er en gyldig grund til at trække sig fra arbejdsmarkedet, og ikke er fordi man er doven eller ikke gider arbejde. Jeg tolker det som at informanten laver en lumping-process, hvor både “dem der næsten ikke kan længere” og “dem der simpelthen ikke kan længere” betragtes som værdigt trængende til en tilbagetrækningsydelse, da det blot er to varianter af samme lidelse, hvor den ene er mere fremskreden. Konstruktionen handler også om værdighed i forhold til selv at kunne vælge at trække sig fra arbejdsmarkedet kontra at blive tvunget i arbejde. Værdighedsbegrebet kan associeres til middelalderens moralske skelnen mellem uærlig og ærlige fattige eller værdig og uværdigt trængende (Skytte, Socialt Arbejde, 2013, s. 13), hvor citatet ovenfor konturerer både slidte og nedslidte som værdigt trængende, og markerer at kroppen ikke behøver at være fuldstændig ødelagt, for at det er rimeligt og retfærdigt at kunne modtage en ydelse fra samfundet. Informanten fra 3F nævner desuden, at organisationen arbejder på at tilbagetrækningsydelserne*

konstrueres på en måde "så folk ikke skal komme med hatten i hånden". Nedslidning skal altså ikke være noget, der hensætter medlemmerne til fattigdom og almisse. Både folk der er slidte og nedslidte, er i denne konstruktion værdigt og ærligt trængende, som ikke udnytter velfærdssamfundet. FOA nævner "Dovne-Robert" og "Fattig-Karina" som personer, der blevet gjort til symboler på dovenskab og udnyttelse af velfærdssystemet gennem politiske konstruktioner, der bygger på en antagelse om at folk ikke gider arbejde, hvis de sociale ydelser bliver for høje. Set i lyset af "Dovne-Robert" bliver det vigtigt for 3F at konstruere nedslidning så medlemmerne ikke bliver kategoriseret som dovne eller nogen, der udnytter systemet. Her laves en splitting mellem de flittige, der har ydet gennem et langt arbejdsliv kontra de dovne, som samfundet ikke mener har ydet i samme grad. Konsekvensen af denne konstruktion af nedslidning er, at folk der ikke har lang arbejdsmarkedstilknytning, defineres som uværdigt trængende og derfor ikke vil være berettiget til en tilbagetrækningsydelse.

Når informanten taler om værdighed kontra tvang, handler det om kravene fra jobcenteret (social- og beskæftigelseslovgivningen), hvor man som borger har pligt til at udnytte sin arbejdsevne og til at yde, før man kan nyde. Hvis man som syg borger, ønsker at modtage ydelser fra det offentlige, medfører det en pligt til at medvirke i forskellige afklaringsforløb, for at afklare om der er nogen former for arbejde man kan udføre, forløb som senere i analysen beskrives som lange og opslidende. Afklaringsforløbene kan ses som udtryk for den workfarediskurs, der præger beskæftigelsesindsatsen (Torfing, 2004), hvor arbejde ses som det sunde, modsat usund lediggang og hvor arbejde, menes at kunne medvirke til bedre sundhed og trivsel. I denne diskurs skal borgerne have tungtvejende og dokumenterede grunde for ikke at skulle arbejde i en eller anden grad og her kan "den fysisk nedslidte krop" udgøre et gyldigt bevis på at man er uarbejdsdygtig.

For 3F handler en retfærdig og værdig tilbagetrækning også om at medlemmerne har en gennemsnitlig kortere levealder og et dårligere helbred i pensionisttilværelsen, når de sammenligner sig med resten af befolkningen. Det er kort sagt uretfærdigt, hvis man skal gå direkte fra et hårdt fysisk arbejdsliv til en pensionisttilværelse som invalid eller ikke når pensionsalderen, fordi man er død inden. Her laves en splitting mellem 1) personer med lidt eller ingen uddannelse på den ene side, som har dårligere sundhed og ringere levevilkår, end gennemsnittet for resten af befolkningen og 2) resten af befolkningen, hvis levetid er steget og sundhed generelt er blevet bedre. Når 3F laver denne splitting mellem os (3F'eren) og dem (resten af befolkningen) refererer 3F til videnskabelige analyser om levetid og sundhed, hvilket jeg tolker som en bevidsthed om, at viden skal være evidensbaseret for at blive anerkendt og at viden giver organisationen magt og indflydelse på de politiske beslutningstagere i forhold til at definere nedslidning.

Konstruktioner af nedslidning som noget der kan helbredes

Alle informanter ser nedslidning som en kronisk tilstand, med undtagelse af informanten fra DA, der fortæller: *“Når **man** siger nedslidning, så opfatter jeg det som noget der **forsvinder permanent**. Og det synes jeg egentlig **sjældent** man kan tale om, hverken fysisk eller psykisk, heldigvis. I hvert fald kan man sige, at de **diagnoser vi arbejder med i forhold til erhvervssygdomsudvalget, der er jo heldigvis noget folk kan, altså også på det psykiske område, kan blive kureret for igen**”*. Informanten laver her en splitting mellem ”dem”, der bruger begrebet nedslidning, og ”os” i erhvervssygdomsudvalget, der bruger diagnoser, hvor det bliver de videnskabeligt og juridisk fastsatte definitioner kontra det folk taler om, som ikke er videnskabeligt bevist. Jeg tolker citatet som en dekonstruktion af nedslidning som en varig tilstand og en splitting mellem erhvervssygdomme som det, der findes og nedslidning som noget, der ikke findes. Der er kun få definitioner i problembaggrunden, der forholder sig til om nedslidning er varig tilstand, en enkelt definition konstruerer nedslidning som en irreversibel proces, og en anden definition konstruerer nedslidning som noget man bliver fysisk eller psykisk nedbrud af. Modsat er der ikke nogen definitioner, der konstruerer nedslidning som noget der kan helbredes. I praksis har det stor betydning om en lidelse er varig eller ej, da flere sociale ydelser er betingede af, at lidelsen kan betragtes som varig fx førtidspension og seniorjob. Derudover er betingelsen for at kunne opnå en erhvervsevnetabserstatning, at der skal være tale om et varigt tab af erhvervsevne. Informantens opfattelse af nedslidning som noget der oftest kan kureres, skal ses både ud fra informantens organisatoriske udgangspunkt og ønske om at beholde arbejdskraften på arbejdsmarkedet og informantens virke i erhvervssygdomsudvalget, hvor informanten repræsenterer arbejdsgivernes interesser. Erhvervssygdomsudvalget rolle er at vurdere konkrete arbejdsskadesager, som ikke er optaget på erhvervssygdomslisten, men hvor der er en sandsynlighed for, at sygdommen skyldes arbejdet. Erhvervssygdomsudvalget kan herefter indstille til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, om den konkrete sag kan anerkendes som en arbejdsskade. Formålet er at sikre, at sager om sygdomme, der skyldes arbejdet, bliver anerkendt, selvom de ikke står på erhvervssygdomsfortegnelsen (Beskæftigelsesministeriet, 2020). Informanten har således stor magt i forhold til hvilke sygdomme, der kan optages på erhvervssygdomslisten, som i sidste ende har betydning for om en arbejdstager kan få erstatning for arbejdsbetingede lidelser eller ej.

Konstruktioner der definerer nedslidning som et handicap

Informanten fra DH reflekterer over sondringen mellem begrebet nedslidning og begrebet handicap, da informanten forstår nedslidning som noget, der kan medføre et handicap: *“Man siger jo grundlæggende, at man har et **handicap**, hvis du har en **funktionsnedsættelse**, som gør at du ikke kan deltage fuldt ud i*

*samfundet. Det er klart, hvis man gik ud og spurgte de her mennesker (nedslidte), ville de sige: "jeg **er** ikke handicappet", men hvis man måske stak lidt til dem og sagde: "er det ikke lidt et handicap for dig, at du **har** så store smerter?" Så ville de fleste nok nikke til det. Det er ikke fordi det er vigtigt for mig at ordet (handicap) bliver brugt, men der har været sådan lidt skæv - **de to ting udelukker jo bare slet ikke hinanden** - altså det at være nedslidt (og handicappet)."*

Informanten bygger således bro mellem begreberne nedslidning og handicap, i den relationelle forståelse af handicap, hvor handicappet ikke er en egenskab ved personen selv, men er en samfundsskabt barriere (Bredgaard & Shamshiri-Petersen, 2018, s. 5), modsat DA's mere medicinske forståelse af erhvervssygdomme. Der sker således en lumping af handicap og nedslidning, hvor nedslidning ses som en form for handicap. Denne konstruktion af nedslidning som et handicap adskiller sig fra interesseorganisationernes interesse i at konstruere nedslidning som noget andet end et handicap, fordi handicap måske kan opfattes stigmatiserende (Ejernæs & Monrad, 2013, s. 65), hvorimod det at være nedslidt eller have en funktionsnedsættelse efter at have ydet noget på arbejdsmarkedet, kan opfattes som mindre stigmatiserende i et samfund, hvor arbejde har meget stor betydning for menneskers identitet. Men informanten fra DH ser egentlig bare nedslidning som en ud af mange årsager til et handicap, og reflekterer videre over forholdet mellem begreberne nedslidning, handicap og begrebet arbejdsevne: "*Nedslidning er i min verden **ikke** specielt **defineret**, hvad det dækker over (...) Ja, hvor det i virkeligheden er lidt **uklart** for mig, hvem de nedslidte er. Men det bliver også brugt lidt forskelligt i virkeligheden ik'. For i virkeligheden, hvis du er så nedslidt, at du kommer ind under seniorpensionsordningen, har du jo et eller andet **handicap**. Altså det er jo fuldstændig umuligt at komme udenom. Så der har været en eller anden **begrebsforvirring** ik'. Og et eller andet sted ligger der jo, at nedslidt, det er jo på en måde et meget **definitivt ord**. Altså der er jo forskellige **gradbøjninger af arbejdsevne**. Og der er et eller andet med sammenhængen, mellem begrebet nedslidning og det der arbejdsevnebegreb, som vi står i og er **uafklaret**. Men det er på en eller anden måde et **underligt begrebsapparat**, som passer lidt **underligt** med det der egentlig er **praksis** på beskæftigelsesområdet lige **for tiden**."* Her konstrueres nedslidning som et uklart ikke defineret begreb, der er omgivet af forvirring, og hvor praksis udarter sig på to forskellige måder. Hvor man med seniorpension kan forlade arbejdsmarkedet, mens man stadig har en grad af arbejdsevne i behold, har alle andre der ikke kan få seniorpension, og i et eller andet omfang kan arbejde, pligt til at udnytte deres arbejdsevne, måske på nedsat tid, med skånehensyn og med handicapkompenserende ordninger. Her ses en splitting mellem praksis mellem den dominerende diskurs beskæftigelsespolitik, at alle der kan, skal arbejde og en undtagelse i denne praksis for nedslidte, der opfylder betingelserne for seniorpension. Der ses også en splitting mellem nedslidning som et definitivt begreb og en definitiv afslutning på arbejdslivet og handicaporganisationernes

fokus på at skabe et inkluderende og rummeligt arbejdsmarked for deres medlemmer, også dem der kun kan arbejde få timer og med mange begrænsninger. Med tilbagetrækningsydelserne får nedslidte en mulighed for at trække sig pga. deres helbred, som mennesker med handicap ikke får, med mindre de har arbejdet i mange år. Nedslidte, der opfylder kriterierne til tilbagetrækningsydelserne, kan så at sige få et "fast-track" og undgå langvarige afprøvningsforløb i kommunerne, hvilket mennesker med handicap ikke kan. Informantens undren i forhold til hvad der er nedslidning, og hvem der er de nedslidte, kan ses som en kritik af konstruktioner, der favoriserer særlige grupper af handicappede alene pga. deres arbejdsmarkedstilknytning. Det, at personer der har bidraget til arbejdsmarkedet i mange år, skal have særlige rettigheder, kan igen ses som et udtryk for at arbejde er en af de vigtigste værdier i det danske samfund. Her falder en stor gruppe af mennesker med handicap udenfor kategorien, og derfor har DH en interesse i at konstruere nogle indsatser og ydelser, som i højere grad omfatter deres medlemmer. Overordnet kommer det til at handle om retfærdighed, og hvilke grupper samfundet sympatiserer med, hvor handicapgrupperne normalt nyder stor sympati, hvilket DH dog også giver udtryk for, at de stadig oplever på andre punkter. Overordnet tolker jeg det som et tema om ligestilling, hvor nuværende konstruktion af seniorpension ikke omfatter mennesker med handicap, fordi kriterierne er på årsagen og ikke på konsekvenserne af selve funktionsnedsættelsen, og kan forklare hvorfor DH ønsker arbejdssevnebegrebet genindført. Konstruktionen af nedslidning fører mig til den tolkning, at det ikke længere er nok at have et handicap for at være værdig til at trække sig fra arbejdsmarkedet, det skal kobles til at man har ydet noget på arbejdsmarkedet for at være "rigtig" værdigt trængende.

Når nedslidning konstrueres som en lidelse (eller ikke lidelse)

Nedslidning konstrueres af de fleste informanter som en lidelse, men der er forskellige opfattelser af hvilke lidelser, der hører under kategorien nedslidning. Generelt kategoriserer informanterne nedslidning som noget, der kommer til udtryk fysisk og psykisk. Nedslidning, der kommer til udtryk ved nedsat kognition (fx nedsat hukommelse, koncentration og overblik), kategoriseres under den psykiske nedslidning. I udgangspunktet ses kategorierne som overlappende, således at nedslidning kan komme til udtryk, både fysisk og psykisk på samme tid. I dette afsnit vil jeg beskrive et par undtagelser, der viser nogle uklare grænser, der gør det svært at afgøre, hvilke lidelser der kan defineres som nedslidning eller ej.

Når nedslidning ikke defineres som sygdom

Første eksempel kommer fra informanten fra DH, der fortæller hvordan en kommune var i tvivl om hvilke sygdomme, der kunne kategoriseres som værende nedslidning: *“Da denne her seniorpension trådte i kraft fra årsskiftet, havde vi et par eksempler med folk, altså folk, der egentlig levede op til kravene (for at få tilkendt tilbagetrækningsydelse), men som skulle forlade arbejdsmarkedet pga. en **hjerneskade** eller pga. **Parkinson**, hvor kommunen i første omgang forsøgte at sige: “nej nej”, for det er jo ikke nedslidning, det er jo en sygdom der indtræffer ik’ ”.* Dette citat siger noget om grænsedragningen mellem sygdom og nedslidning, og at man kan høre til i flere kategorier på samme tid, hvilket bliver problematisk i forhold til en administrativ kategorisering. Nedslidning forstås her som en lidelse, der er udløst af noget arbejdsbetinget. Den formelle lovgivning er imidlertid konstrueret således, at lidelser som ikke umiddelbart kobles til nedslidning, også kan give adgang til en tilbagetrækningsydelse, fordi andre betingelser er opfyldt, fx alder og antal år på arbejdsmarkedet. Dette misforhold mellem socialarbejderens mening om, hvad der defineres som henholdsvis nedslidning og sygdom og den juridiske konstruktion af målgruppen for en tilbagetrækningsydelse, kan give anledning til forvirring om, hvordan lovgivningen skal fortolkes og udmøntes hos medarbejderne i kommunen. Dette misforhold kan i sidste ende have betydning for borgernes mulighed for at få en ydelse.

Nedslidning som en subjektiv oplevelse

Informanten fra FOA bruger slidgigt som eksempel til at konstruere nedslidning som en subjektiv oplevet lidelse: *“Når man tager et helt **konkret** eksempel med **slidgigt**, så kan slidgigt **føles** enormt **forskelligt**. Hvis du tager et røntgenbillede af to forskellige mennesker og røntgenbillede **viser** stort set den samme degenerative forandring, så kan den ene være enormt **smerteplaget** og have det helt forfærdeligt og den anden kan være sådan en, der nærmest **løber** hver anden morgen ik’.* Her ses en splitting af konsekvenserne af den samme lidelse, hvor der på den ene side er dem, der er invaliderede af smerter, og dem der ikke har smerter, og ikke er påvirkede i deres fysiske udfoldelser. Her konstruerer informanten nedslidning som en subjektiv oplevelse, der ikke kan afgøres ud fra objektive undersøgelser. Kategorisering af nedslidning ud fra en sammenhæng mellem dokumenterbar lidelse og graden af smerter bliver således dekonstrueret, og der sker der en splitting af smerte og lidelse, der konstruerer nedslidning som noget, man godt påviseligt kan se på røntgenbillede uden at have ondt. Informanten viser med sit eksempel, hvordan konstruktioner af tilbagetrækningsydelser, der i høj grad trækker på biomedicinske diskurser om hvad der kan ses som “unormalt” på et røntgenbillede, ikke nødvendigvis kan bruges til at vurdere individets funktionsevne, da den ikke tager højde for fx personens psykologiske mestringsevne i forhold til smerter, sociale og

miljømæssige faktorer. Citatet viser, hvordan lidelse og konsekvens ikke kan ses som determinerede i forhold til nedslidning. Smerter er en subjektiv oplevet lidelse, og man kan netop ikke se eller måle på folk, hvor ondt de har. Smerter er usynlige modsat den degenerative forandring på røntgenbilledet. Smerter kan ikke på samme måde bruges som bevis på en lidelse og det kan få konsekvenser i forhold til det sociale system, hvor der netop skal skabes bevis for at lidelsen er reel, og at den er uforenelig med at kunne varetage et arbejde. Der kan også være forskellige forventninger fra systemet til rollen som syg klient, hvor det på den ene side forventes, at klienten er motiveret og aktivt deltagende i sin egen helbredelse, og på den anden side, at der udvises tilstrækkelig lidelse til at det er troværdigt at man er syg. Her kan det forhold, at man har en lidelse og samtidig er i stand til at løbe, virke modstridende i forhold til systemets forventning til rollen som syg. Nedslidning kan på den ene side være konstrueret, som noget der påvirker funktionsniveauet og arbejdsevnen og hele ens livstilværelse, og på den anden side som noget der ikke behøver at være en altoverskyggende dominerende faktor, der påvirker de ressourcer personen ellers har (Mik Meyer, 2009, s. 15).

Når nedslidning konstrueres som en fysisk lidelse

Som skitseret i debatten i problembaggrunden er nedslidning hovedsageligt blevet forbundet med fysisk arbejde og fysisk lidelse. Denne opfattelse kan tænkes at tage udgangspunkt i en helt grundlæggende opfattelse af, hvad "rigtigt" arbejde er, eller sagt på en anden måde, hvilke former for arbejde, vi tillægger betydning og værdi i vores samfund. Det kan bl.a. ses ud fra den måde vi konstruerer lovgivning om arbejdsmiljø på, og hvilke sanktionsmuligheder der er i forhold til arbejdsmiljøet, som først i de seneste år er begyndt at rette sig mod det psykiske arbejdsmiljø. "Rigtigt arbejde" kan tænkes at være professioner, der har eksisteret i over 100 år, som fysisk manuelt arbejde fx håndværksarbejde, som hovedsageligt udføres af mænd, uden her at komme nærmere ind på kønsforskning. Hvor fx pleje og omsorgsarbejde er funktioner, der først langt senere er overgået fra familierne til den offentlige sektor, som stadig hovedsageligt udføres af kvinder og måske derfor ikke i samme grad anses som "rigtigt" arbejde i forhold til nedslidning. Dette på trods af at arbejdsmarkedet ændrer sig hele tiden i takt med fx den teknologisk udvikling, og at nogle definerer Danmark som et videnssamfund, men spørgsmålet er om opfattelsen af hvad der er årsager til nedslidning er fulgt tilsvarende med.

Når nedslidning er noget der kan måles – eller ikke

Ikke overraskende forbinder flertallet af informanterne nedslidning med noget, der kan komme til udtryk fysisk. Den fysiske nedslidning beskrives som en kropslig lidelse, noget der kan ses, måles, dokumenteres objektivt og er forholdsvis konkret, fx specifikke sygdomme i bevægeapparatet og muskel-skelet sygdomme, som der også er fokus på i denne definition fra problembaggrunden: *“Nedslidning” (...) beskriver det **fysiske slid**, der skyldes påvirkninger i arbejdslivet (...) nedslidning kan ses som tegn på aldring i **muskel-skeletsystemet** (...)* (Møller, 2014). Samtidig beskrives det at lidelsen kan komme til udtryk på forskellig måde hos det enkelte individ fx i form af smerter, men som eksemplet ovenfor med slidgigt illustrerede, konstrueres den fysiske nedslidning også som en subjektiv oplevelse, hvor der ikke nødvendigvis er sammenhæng mellem de objektive fund og hvordan den føles. Informanterne fortæller om den fysiske nedslidning i korte sætninger og uden nærmere forklaring. Informanterne lumpet følgende lidelser eller symptomer som værende fysisk nedslidning: ondt i knæ, ryg, albuer, håndled, nakke, skuldre, “museskader” og træthed og årsager som tunge løft og vrid, ensidigt gentaget arbejde og akkordarbejde.

Når samme påvirkning ikke medfører samme lidelse

Informanterne beskriver hvordan nogle brancher kan være påvirkede af samme faktorer i arbejdsmiljøet, men at det som ved slidgigt er individuelt, hvilke konsekvenser den enkelte oplever. Nedenstående citat viser, at man ikke altid kan bruge samme løsningsstrategier, selvom påvirkningen er den samme pga. at arbejdsfunktionerne er meget forskellige i brancherne: *“Når man kigger på de der brancheundersøgelser, er **støj** en af de største faktorer, der er indenfor vores område og vi ligger helt i toppen også sammenlignet med de andre brancher. Så når du kommer hjem, jamen så har du **hovedpine**, du kan ikke **koncentrere** dig. Folk de fortæller også om **kvalme**. Jeg er gift med en tømmer. Han har jo **hørevern** på, på arbejde. Så de støjskader han har fået de betyder, at når han kommer hjem, så vil han gerne have **fjernsynet højt** (...) Men når jeg har været på arbejde som pædagog og kommer hjem fra arbejde, og stadigvæk den dag i dag, så vil jeg have **skruet ned** for lyden. For jeg kan **ikke klare flere lydindtryk ik’**. Så det er **to forskellige former for nedslidning, der gør 2 forskellige ting**. Men han har nogle **hjælpemidler**, der gør at han ikke bliver ramt af **støj på samme måde som mig**. Og det er **svært at have hørebøffer på når du arbejder i en vuggestue**. Altså det vil **unægteligt gøre noget ved relationen til børnene ik’**.”* Her er en fysisk faktor til nedslidning i form af støj, som man kan måle og som har individuelle konsekvenser, men som ikke kan afhjælpes på samme måde, hverken ude på arbejdspladserne eller derhjemme. Her sker en splitting af sammenhængen mellem årsag, virkning og indsats, hvor fysisk nedslidning konstruerer sig som noget, der skal forebygges eller afhjælpes på forskellige måder, afhængig af konteksten i de forskellige brancher. Informanten trækker i

citater på videnskabelige undersøgelser, der dokumenter påvirkningen, men kobler det samtidig med den subjektivt oplevede lidelse, som betyder, at selvom selve støjen kan måles er det subjektivt, hvordan man bliver påvirket.

Fysisk nedslidning skyldes både fysisk hårdt arbejde og stillesiddende arbejde

Flere informanter oplever, at omverdenen forbinder fysisk nedslidning med bestemte måder at arbejde på, bestemte fag og brancher og informanten fra DH ser nedslidning som en metafor for den fysiske nedslidning: *“Nedslidning fungerer jo fint som et **billede** på, at der er nogle folk som bare har **slidt og slæbt**”*. Hvis man som her konstruerer årsager til nedslidning som slid og slæb, udelukker det mange andre årsager til nedslidning, og der laves en splitting mellem fysisk aktivt arbejde og fysisk passivt arbejde som fx stillesiddende arbejde. Konsekvensen af denne konstruktion kan være, at man reproducerer en opfattelse af fysisk nedslidning som normen for nedslidning, og som noget der kun rammer dem, der udfører fysisk og manuelt krævende arbejde. Et billede der ofte ses i debatten om nedslidning og i politisk propaganda, som fx i Socialdemokratiets kampagne for tidlig pension, som jeg har omtalt i problembaggrunden, hvor en række personer fra forskellige brancher fortæller om, hvordan de er blevet fysisk nedslidte (Socialdemokratiet, 2019). Billeder og historier der kan reproducere bestemte stereotyper af arbejdere, der knokler og som fortsat placerer det fysiske arbejde højest i hierarkiet over det arbejde, der slider mest og gør denne gruppe mest værdig til en tilbagetrækningsydelse. Et billede DH og flere af de faglige organisationer ikke kan genkende sig selv i og som de derfor forsøger at dekonstruere som fx HK: *“Nedslidning som følge af **kontorarbejde** kan **sammenlignes** med, hvad de **traditionelle**, mere **fysiske håndværksfag** udsættes for og **bør** give mulighed for tidligere tilbagetrækning”* (HK.dk). Her konstrueres kontorarbejde som præcis lige så fysisk nedslidende som at være håndværker, og nedslidning i de to fagområder lumpes. Jeg tolker sammenligningen med det ”traditionelle fysiske håndværk”, som en strategi HK bevidst bruger, fordi det er en sammenligning samfundet forstår, hvor håndværkerne på samme måde som arbejderne fra socialdemokratiets kampagne, er stereotyper på de fysisk nedslidte. HK baserer sine udsagn på en undersøgelse, de selv har udarbejdet blandt deres medlemmer, hvilket igen viser, hvor vigtigt det er for organisationerne at have adgang til selv at lave videnskabelige undersøgelser, der ligesom her kan være med til at konstruere fysisk nedslidning som noget, der også forekommer indenfor kontorarbejde.

Når fysisk nedslidning skal være evidensbaseret, men man ikke kan måle alt

Selv om fysisk nedslidning ofte forbindes med noget der kan måles og dokumenteres, er det ikke ensbetydende med at årsagen skyldes arbejde, hvilket informanten fra DA lægger vægt på. Informanten

konturerer fysisk nedslidning som noget der på den ene side skal og bør måles og dokumenteres, men på den anden side ikke kan lade sig gøre at måle på en tilfredsstillende måde (endnu): *”Vi lever jo hele livet, vi kommer jo et sted fra, inden vi kommer ind på den her arbejdsplads og har også **et liv uden for arbejde** (...). Så det der med at **måle ensidigt** på hvordan folk har det og så **tilskrive det der foregår på arbejde**, det synes vi bliver **problematisk**. (...) Og derfor er vi så meget optagede af at man i højere grad kigger på **evidens**, i forhold til at sige hvad er det for nogle helbredsudfald der er. Og hvad er årsagssammenhængen med det arbejde som man udfører (...). Hvis jeg har smerter i ryggen, vil jeg højst sandsynligt også opleve at de løft jeg skal lave i løbet af arbejdsdagen er tungere, end hvis jeg ikke havde smerter i ryggen. Så det bliver ikke et **objektivt udtryk** for hvad er det for et arbejdsmiljø som man er udsat for. Og der er NFA heldigvis gået i gang med at finde nogle flere objektive målinger, hvor de har nogle bevægelsessensorer på kroppen, sådan så man over længere tid kan sige hvad er det egentlig for en belastning som folk er udsat for”*. Jeg tolker denne citatet som en splitting af fysisk nedslidning som en subjektiv og følelsesmæssig oplevelse, og fysisk nedslidning som noget, der kan objektivt kan måles på kroppen med apparater, hvor informanten konstruerer sidstnævnte som den gyldige måde at måle om nedslidning kommer fra arbejdet på. Konsekvensen af denne konstruktion er at kun nedslidning, der kan måles objektivt, kan betragtes som arbejdsbetinget, hvilket udelukker en lang række lidelser, der ikke på samme måde kan måles fra at være arbejdsbetingede. Konsekvensen kan også være at der opstår en barriere i forhold til at lave forbyggende indsatser i forhold til lidelser der ikke kan måles, men som medarbejderne oplever som årsag til dårligt arbejdsmiljø. Denne konstruktion fremstår deterministisk på den måde, at kun videnskabeligt beviste årsagssammenhænge kan anerkendes som fysisk nedslidning, hvorfor man må afvente videnskabens muligheder og resultater. Jeg tolker på den ene side citatet som en lumping-proces, hvor påvirkninger uden for arbejdet og påvirkninger fra arbejdet skal ses som en stor sammenhængende pulje af påvirkninger, der kan føre til nedslidning. Men i denne konstruktion tillægges årsagerne udenfor arbejde betydelig større vægt, end i de konstruktioner, der ser nedslidning som noget, der hovedsageligt skyldes arbejde. Konsekvensen af denne konstruktion kan være at arbejdstager får meget svært ved at løfte bevisbyrden for at nedslidningen ikke skyldes forhold uden for arbejdet.

Fysisk nedslidning kan udregnes ved simple regnestykker

Der er konsensus blandt informanterne fra de faglige organisationer om, at man gensidigt anerkender psykisk nedslidning, men at den fysiske nedslidning er mere anerkendt end den psykiske nedslidning, fordi det fysiske er mere konkret, kan dokumenteres og er lettere at forstå. Informanten fra 3F fortæller, at organisationen grundet deres medlemsgrundlag har fokus på den fysiske nedslidning og fortæller her om modsætningsforholdet mellem den fysiske og psykiske nedslidning: *”Det **ikke** er fordi vi underkender psykisk*

nedslidning, **men** vi kan simpelthen **se**, at der sker noget (fysisk) med vores medlemmer (...) Der er et **reelt** fysisk behov (for en tilbagetrækningsydelse). Jeg tror bestemt den psykiske nedslidning er lige så alvorlig, **men** jeg tror der er en bredere accept af den fysiske nedslidning. Det er også **nemmere at forholde sig til** (...) Fx folk der håndterer bagage ude i lufthavnen, hvor mange **kilo** eller **tons** de løfter i løbet af en arbejdsdag og det er **fem** arbejdsdage. Sådan nogle **regnestykker** kan man hurtigt lave og det er jo meget let forståeligt for **hr og fru Danmark**.” Dette er et eksempel på hvordan den fysiske nedslidning konstrueres som noget der kan ses, måles, vejes, beregnes matematisk. Men i denne konstruktion er det ikke nødvendigvis noget, der behøver at blive udregnet og forklaret af eksperter, da den umiddelbart kan forstås af lægfolk som hr. og fru Danmark. Modsat i eksemplet fra DA, hvor det kun måles af eksperter. Informanten bruger ordet “reel” om den fysiske nedslidning, men det er ikke kun denne informant der bruger ordet reel. Betegnelsen viser sig nemlig at være gennemgående i debatten. Reel kan forstås som en splitting af fysisk nedslidning som den virkelige nedslidning, modsat psykisk nedslidning der er ureel og uvirkelig.

Når fysisk nedslidning anerkendes forskelligt pga. køn

Flere af de organisationer der har en stor andel af kvindelige medlemmer, fortæller om en kønnet ulighed i den måde nedslidning konstrueres på, hvilket også kommer til udtryk i dette citat fra FOA: “Man må bare stadig sige, at i dagens Danmark er der stadig meget **mere anerkendt**, hvis man har **fem** diskusprolaps, fordi man har **bygget ti** forskellige **motorveje** og **fem broer** ik’. End det er, hvis man er **kvinde** og man har **passet 5000 hr.** og fru Olsen’er - og så måske demente og man lige har fået et par **barsk oven i nøden** jævnlig af dem også. Det bliver bare **ikke vægtet** helt på sammen måde”. I denne konstruktion af nedslidning sker der flere splitting processer. En af dem er en splitting mellem “arbejde der hovedsagelig udføres af mænd” og “arbejde der hovedsagelig udføres af kvinder”, en splitting der kan tolkes på den måde at fysisk nedslidning, der forgår i byggebranchen, er den rigtige nedslidning, mens den fysiske nedslidning, som foregår indenfor omsorg og pleje, ikke er rigtig fysisk nedslidning. Der sker også en splitting mellem brancher med høj og brancher med lav anerkendelse, vægtning og status. Der er mere status i at bygge broer og veje, end i at yde omsorg og pleje og her er vi tilbage til spørgsmålet om, hvad der bliver anset som “rigtigt” arbejde, og hvilket arbejde vi tillægger værdi i samfundet. Men det handler igen om, hvad der er synligt og håndgribeligt, og her er broer og veje monumentale symboler på menneskeskabt arbejde. Pleje og omsorg er handlinger, hvor der ikke er fysiske symboler på det arbejde, der er udrettet. Citatet markerer også et skarpt skel mellem køn, hvor det er mænd, der bygger, og kvinder, der yder pleje og omsorg og tilmed må finde sig i vold, og konstruerer forskellen mellem fysisk og psykisk nedslidning som en kønsproblematik. Noget af det der her er på spil, kan handle om kønnede forventningskoder til kvinder og mænd i forhold til

adfærd, sygdom og arbejde, der bliver afgørende for hvad der kan anerkendes som nedslidning for det ene køn og ikke for det andet (Mik-Meyer & Johansen, 2009). Mik-Meyer beskriver hvordan det maskuline ofte associeres med stor, mørk, stærk og stabil modsat det feminine, der associeres med lille lys, svag og bøjelig. I forhold til citatet kan det betyde, at når en mand fortæller han er nedslidt, opfattes det som troværdigt, idet en mand kun vil sygemelde sig, hvis det er virkelig slemt, da han jo ellers normalt er stærk og robust. Hvorimod kvinder, der fortæller, at de er nedslidte, opfattes som utroværdige, da det nok snarere skyldes deres naturlige kvindelige svaghed. Sådanne forventningskoder kan også komme til udtryk i den måde, hvorpå lovgivningen udformes og udmøntes, fx hvis man ser på hvilke erhvervssygdomme, der anerkendes, er det kun PTSD på baggrund af krigsdeltagelse, der anerkendes som en arbejdsskade og ikke vold fra en dement beboer i ældreplejen. Dette siger noget, om hvilket arbejde vi som samfund tillægger værdi, hvilket også kan have betydning for den måde nedslidning konstrueres på i forhold til mænd og kvinder. Den måde FOA konstruerer fysisk nedslidning på, skal ses i lyset af at FOA organiserer en stor gruppe kvinder, der netop arbejder med pleje og omsorg i nedslidende erhverv (NFA, 2018). Nedenfor vil jeg vise, hvordan forventningskoder også spiller ind på konstruktionen af løsninger på nedslidning.

Når nedslidning konstrueres som en psykisk lidelse

Alle informanter fra de faglige organisationer pointerer, at de gensidigt anerkender, at der findes både fysisk og psykisk nedslidning. Men det faktum, at de repræsenterer medlemmer med forskellige former for nedslidning, gør at de hver især lægger mest betydning i at tale om den type nedslidning, der er relevant for dem. Den psykiske nedslidning konstruerer sig overordnet som værende ukonkret, svær at se og umulig af måle objektivt, da det udelukkende er en subjektiv oplevelse. Informanternes beskrivelser af psykisk nedslidning er generelt længere, mere nuancerede og eksemplificerede, end beskrivelserne af fysisk nedslidning, hvilket kan skyldes en erkendelse hos informanterne af, at den psykiske nedslidning kræver flere udførlige og eksemplificerede forklaring for at blive forstået, anerkendt og retfærdiggjort i samfundet.

Informanterne konstruerer psykisk nedslidning som noget, der kommer til udtryk som en påvirkning af den mentale tilstand og lumpet følgende symptomer og lidelser: stress, udbrændthed, angst, depression, PTSD, omsorgstræthed, omsorgsudmatning, relationstræthed, relationsmættet, manglende overskud, søvnbesvær og kognitive problemer som fx nedsat koncentration. Jeg har i dette afsnit valgt at koncentrere mig mest om stress og udbrændthed, da det er de begreber, der er gennemgående i informanternes fremstilling af psykisk nedslidning.

Når psykisk nedslidning konstrueres som stress og udbændthed – eller ikke

I problembaggrunden blev begrebet psykisk nedslidning defineret som: *“Et begreb der beskriver et psykologisk reaktionsmønster, der ikke umiddelbart kan indeholdes i de begrebsdannelser, der eksisterer omkring begreberne udbændthed og stress”* (Tufte, 2008). Modsat dette citat fra HK, der netop lumpet psykisk nedslidning og stress: *“Der er flere **former for nedslidning**. Altså den største, og den vi frygter at komme til at slås med i højere grad fremadrettet, er psykisk nedslidning, i form af **stress***. Hvor dette citat splitter psykiske nedslidning og stress, men forbinder det med udbændthed: *“Det (psykisk nedslidning) er jo sådan en **form for udbændthed**, selvom det tit er noget man forbinder med stress”*. Forvirringen om hvorvidt stress og udbændthed kan være psykisk nedslidning eller ej, kan muligvis være årsag til at nogle informanter konstruerer særlige stressbegreber som moralsk og etisk stress. Ved at bruge særlige stressbegreber kan informanterne splitte *“almindelige stress”* og *“særlige stress former”*, og signalerer at disse former for stress knytter sig til en bestemt arbejdsmæssig kontekst eller har en særlig karakter. Brugen af særlige stressbegreber kan også tolkes som et udtryk for at stressbegrebet er blevet så udvandet, og fx bruges synonymt med at have travlt, at det har mistet sin værdi som en gyldig årsag til psykisk nedslidning. Derudover er der det problem med stress og udbændthed, at det ikke er anerkendte diagnoser på WHO's diagnoseliste og fordi det ikke heller ikke er medicinsk eller juridisk institutionaliserede diagnoser på erhvervssygdomslisten, kan det ikke udløse en arbejdsskadeerstatning. Interesseorganisationer kan derfor være interesserede i at konstruere andre stressbegreber, som en måde at nærme sig en form for diagnose på, som kan give medlemmerne adgang til ydelser målrettet nedslidte. Modsat ses det også at nogle organisationer dekonstruerer nedslidning som noget, der skal defineres ud fra en biomedicinsk diskurs, hvor der i stedet er fokus på konsekvenserne for arbejdsevnen og hvor der ikke er fokus på årsagen eller en bestemt diagnose.

Når psykisk nedslidning konstrueres som moralsk og etisk stress kan det validere stress som en diagnose

Et eksempel på en konstruktion af psykisk nedslidning som en særlig form for stress ses hos GL: *“**Moralske dilemmaer**, altså **moralsk stress** (...) (er hvor gymnasielærerne) oplever, at rammen omkring deres arbejde, altså den **tidsmæssige**, ikke altid er til at de kan lægge den **faglige indsats**, som de selv mener er mest **forsvarlig**. Det findes jo i alle mulige brancher eller de fleste, hvor man **arbejder med mennesker**. Men de der moralske dilemmaer bliver bare **tunge at stå i**. Der er en del gymnasielærere der lider af søvnbesvær og nogle af angstproblematikker. Moralsk stress konstrueres her som et misforhold mellem muligheden for at*

udfører en forsvarlig faglig indsats og den tid der er til rådighed. Moralsk stress konstrueres som noget der kan ramme alle der arbejder med mennesker, og som noget der giver bestemte følelsesmæssige symptomer. Der sker der en splitting mellem dem der arbejder med mennesker og dem der ikke arbejder med mennesker, som konstruerer moralsk stress som noget der kun rammer faggrupper der arbejder med menneskelige relationer, og ikke skal forveksles med den stress man kan få af at have travlt på en byggeplads. GL's konstruktion af psykisk nedslidning som moralsk stress minder til forveksling om denne konstruktion fra BUPL: *"Det som der rigtig ofte sker, det er, at pædagogerne har sindssygt **dårlig samvittighed** over, at de ikke kan lave deres arbejde. **Moralsk stress** eller **etisk stress**, kan man også kalde det. Det slider enormt meget at gå rundt hver eneste dag og arbejde og vide, at **du ikke kan gøre det, som du ved du kan**, fordi der er for **få ressourcer**".* I denne konstruktion handler det også om misforhold mellem krav og ressourcer pga. for få ansatte, som giver dårlig samvittighed overfor børnene. Men ved ikke bare at kalde det dårlig samvittighed, får det en anden tyngde og nærmer sig mere en diagnose. Begge ovenstående konstruktioner af særlige varianter af stress kan således være måder at revitalisere stressbegrebet på, så det i en ny form kan opnå højere status og kan blive taget alvorligt igen. Når de "nye" stressbegreber splittes fra det "almindelige stressbegreb" og knyttes til årsager i arbejdet, kan det også være en måde at udelukke påstande om at stresstilstanden skyldes andre årsager end arbejdet.

Når psykisk nedslidning konstrueres så det minder om fysisk nedslidning kan det bedre forstås

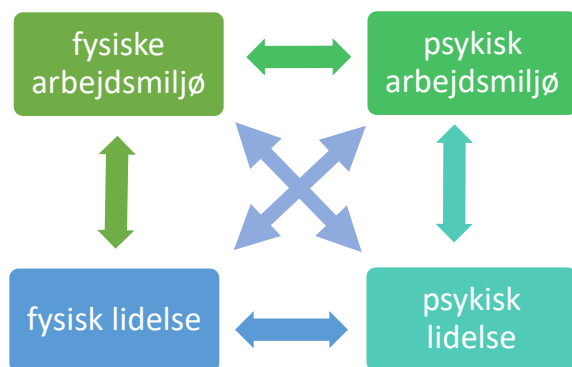
Et andet element der indgår i informanternes konstruktioner af nedslidning, er brugen af fysiske metaforer i beskrivelserne af psykisk nedslidning. De fysiske metaforer kan ses som et forsøg på at få den psykiske nedslidning til at fremstå mere konkret og forståelig, for derved at opnå samme status og værdi som den fysiske nedslidning. Som en slags oversættelse af psykiske tilstande til noget fysisk. Informanterne bruger fx disse ord i beskrivelsen af stress, som associerer til noget fysisk i stedet for noget følelsesmæssigt: *"moraliske dilemmaer bliver bare tunge at stå i", "når hovedet er brændt sammen og maskinen deroppe er brændt sammen", "ekstra pres oveni", "løbe stærkere", "lyset er blevet brændt lidt for meget i begge ender", "der er ikke mere man kan hive frem", "man er et redskab både mentalt og fysisk", "de (medarbejderne) tager dem selv med på arbejde – altså det er dem (sig selv) de bruger".* Men kan sige at informanterne taler psykiske lidelser ind i en fysisk begrebsramme for at validere det psykiske.

Når indtægt, uddannelse og privilegier gør at nogle er uværdigt trængende og ikke kan kategoriseres som nedslidte

GL og BUPL har begge beskrivelser af faktorer som grænseløst arbejde, tidspres og høje følelsesmæssige krav i arbejdet som årsag til den psykiske nedslidning, men der er forskel på, hvordan det anerkendes politisk og i befolkningen. BUPL forklarer, at pædagogerne har et *“grænseløst arbejde på arbejdet”*, som handler om manglende pauser. Informanten fortæller: *“man jo er hele tiden på. Så vi er ved at skabe et arbejdsmarked for pædagogerne, hvor de er på fra de kommer til de går hjem. Og ikke har noget restitution overhovedet i løbet af deres arbejdsdag”*. Her er problemet altså ikke grænsen mellem arbejde og privatliv, men manglende grænser, når man er på arbejde. Hos GL handler grænseløst og tidspres om at arbejde og fritid flyder sammen, og om en skæv fordeling af arbejdsmængden hen over året: *“Grænsen i det her arbejde, er naturligt lidt mere udflydende og det kan være lidt svært at få sat de her grænser og hvor arbejdslivet kan begynde at influere på privatlivet (...) Arbejdsbelastningen hen over året er utrolig skæv for gymnasielærere. De har perioder, hvor de arbejder rigtig mange timer og perioder, hvor de arbejder færre timer”*. GL har nogle udførlige beskrivelser af årsager til psykisk nedslidning blandt deres medlemmer, som kan skyldes organisationens behov for at retfærdiggøre, at deres medlemmer også kan blive nedslidte. Informanten oplever, at samfundet generelt ser gymnasielærerne som en velstillet gruppe af akademikere med god sikkerhed i jobbet og god løn. En opfattelse der kan stå i vejen for forståelse og sympati for at gymnasielærerne faktisk er en af de grupper, der aktuelt oplever sig betydeligt påvirkede af de psykiske krav i arbejdet (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018). GL er derfor nødt til via udførlige forklaringer, at konstruere et andet billede af gymnasielærerens arbejdsvilkår, hvor de vægter fortællingen om et vilkår, der har ændret sig drastisk pga. reformer og besparelser gennem de seneste år. Pædagogerne der har kortere uddannelser og langt lavere lønninger fortæller derimod, at de oplever sympati fra befolkningen og føler sig p.t. hørt i forhold til deres kamp for at få flere ressourcer, idet der nu skal indføres minimumsnormeringer i daginstitutionerne. Disse to eksempler konstruerer psykisk nedslidning som noget der anerkendes forskelligt afhængig af indtægt, uddannelse og privilegier i arbejdet, og hvor der sker en splitting mellem privilegerede og mindre privilegerede. Betydningen heraf kan være at akademikere har sværere ved at få anerkendt nedslidning end andre faggrupper, selvom årsagerne og lidelserne er sammenlignelige. Kort sagt kan konsekvensen være at akademikere ikke kan kategoriseres som værdigt trængende.

Når nedslidning konstrueres som både fysisk og psykisk

Nedslidning omtales og opdeles i den offentlige debat oftest som enten fysisk eller psykisk nedslidning, og det gør den også i NFA's undersøgelse om arbejdsmiljø og helbred i Danmark (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018). Men flere informanter mener ikke, at opdelingen mellem fysisk og psykisk nedslidning fortsat skal være så skarp, da de oplever nedslidning som noget, der kommer til udtryk på begge måder samtidig. De fortæller hvordan psykisk nedslidning kan komme til udtryk i form af fysiske symptomer og omvendt. Særligt i forhold til stress ses der overlap mellem kategoriseringen af psykisk og fysisk nedslidning. Symptomer og årsager er således ikke determineret, på den måde at påvirkninger fra det fysiske arbejdsmiljø giver fysiske lidelser og påvirkninger fra det psykiske arbejdsmiljø giver psykiske lidelser, som vist i nedenstående figur 4. Dette overlap mellem årsager og lidelser, taler ind i en konstruktion af nedslidning, der ikke er splittet op i en fysisk og psykisk kategori, som viser at vi måske befinder os i en overgang fra tidligere konstruktioner til en kommende konstruktion.

Figur 4

Når psykiske påvirkninger udenfor jobbet medfører smerter på arbejdet individualiseres ansvaret

DA der gennemgående trækker på en evidensbaseret diskurs, lægger vægt på at sammenhængen mellem de psykiske og fysiske faktorer er videnskabeligt påvist: *“Selvfølgelig er der det (sammenhæng mellem det fysiske og psykiske). Det kan man jo sige, det har vi også **forskning** på. Hele det her med den **bio-psyko-socialt referenceramme** (...). Hele det her med, hvad er det egentlig der sker med vores **krop**, hvis vi har et **stort pres** og vi har **travlt** og **ikke får lytte til vores krop** og **går på kompromis** med nogle ting, som gør, at **smerterne** kan **forværres** eller **føles værre**, hvis du har smerter **allerede**. At det så kan **føles værre**, hvis du*

har travlt på arbejdet.” Den måde nedslidning konstrueres på her, hvor smerter er noget man “allerede” har og tager med sig på arbejdspladsen, har den konsekvens at årsagerne til smerterne individualiseres og fokus flyttes væk fra arbejdsgivers ansvar for nedslidning. Jeg tolker det som en dekonstruktion af en deterministisk opfattelse af at nedslidning udelukkende skyldes arbejdet, som er et gennemgående tema hos DA og som jeg har beskrevet i tidligere eksempler. Det der bliver særlig tydeligt i dette eksempel er, at der ikke er eksempler på, hvordan arbejdet påvirker livet udenfor arbejdspladsen. Set i sammenhæng med tidligere citat fra DA om evidens, konstrueres nedslidning som noget, der kun eksisterer, hvis der er tydelig påviste videnskabelige årsagssammenhænge mellem påvirkninger fra arbejdet og lidelsen. Dette vedvarende fokus på årsager uden for arbejdspladsen ser jeg som en lige så deterministisk konstruktion af nedslidning som det modsatte. Konsekvensen heraf kan være at arbejdstageren kan få svært ved at bevise at en lidelse skyldes arbejdet, hvilket særligt kan få konsekvenser for medarbejdere, der har problemer udenfor arbejdet som fx sociale problemer eller livsstilsproblematikker. Man kan forestille sig at stress fx kan tilskrives en skilsmisse, og smerter i ryggen kan tilskrives overvægt eller mangel på motion, selvom der faktisk er faktorer på arbejdspladsen, der stresser og er rygbelastende.

Når psykisk og fysisk nedslidning samles i en kategori kan det have betydning i forhold til køn

I NFA's undersøgelse af den selvoplevede påvirkning af den psykiske og fysiske arbejdsevne (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018), er pædagogerne en af de faggrupper, der er mest påvirkede i begge kategorier, hvilket kan forklare hvorfor informanten fra BUPL i dette citat lumpet fysisk og psykisk nedslidning til en sammenhængende kategori: *“I nogle brancher er der **både fysisk og psykisk** nedslidte. Nogle brancher er **dobbelt ramte**. Så du bliver **nødt til** at tænke nedslidning meget mere **sammen**, end man gør i dag, hvor man har de der **to søjler**. Man har den **fysiske**: det er de der **klassiske håndværksfag**. Og så er der den **psykiske**: det er de **klassiske omsorgsfag**. Men de **understøtter** jo hinanden eller **forstærker** hinanden (...), så vi bliver nødt til at kigge på nedslidning som den **samlede pulje**, end at det er to forskellige ting”. Her dekonstrueres nedslidning som noget der enten viser sig fysisk eller psykisk afhængig af hvilken branche der er tale om. Helt overordnet kan det handle om et opgør med myter om sammenhænge mellem arbejde, lidelser og køn, som BUPL udtrykker på følgende måde: *“Det har været vigtigt for os at **slå fast**, at man **også** kan være fysisk nedslidt af at være pædagog og det at tro, at det **kun** er en psykisk nedslidende og ikke et fysisk nedslidende job, det er en **forkert forudsætning**. Det har været sådan en selvstændig pointe at kunne **få lov**, rent faktisk at sige i debatten (...), at de er fag som er meget omsorgsbetonede og hvor man primært snakker om stress, (også) har det (fysisk nedslidning)”*. Udsagnet viser desuden, at selve det at*

komme til orde i debatten og gøre op med dominerende myter om nedslidning kan være svært, måske fordi der også her er nogle konstruktioner, der gør, at gældende forestillinger om opdelingen af nedslidning i en fysisk eller psykisk søjle som en selvfølge reproduceres. Det kan skyldes konstruktioner hos selve medierne, der fastholder gældende klassifikationer og betyder at organisationerne må benytte sig af andre strategier for at blive hørt og som FOA udtrykker på følgende måde: *“Vi har jo også en slåskamp om mediernes opmærksomhed og nogle gange er vi nødt til at spille med på hvad der brænder mest igennem”*. I den forbindelse oplever FOA, at det er svært at *“tale den psykiske dagsorden op”* og vil i fremtiden selv køre nogle kampagner om hvad deres medlemmer er udsat for, hvilket mange af organisationerne allerede gør.

Når psykisk nedslidning ”oversættes” til fysisk nedslidning, for at det bedre kan forstås

FOA’s medlemmer er som BUPL’s medlemmer nogen af de mest belastede i begge af NFA’s kategorier (NFA, 2018) som beskriver her hvordan nedslidningen både er fysisk og psykisk: *“For mig at se, består det (nedslidning) både af kroppen selvfølgelig. At man bliver træt. Man har ikke mere at give af. Omsorgstræthed. Omsorgsudmatning. At man på en eller anden måde ikke kan overskue det. Der er ikke mere man kan hive frem (...) Rigtig mange af de jobs, vi har, bruger man sig selv. Er man et redskab både mentalt og fysisk. Så jeg tænker, at det er på begge parametre, at man bliver slidt ned og der ikke er mere at komme efter. (...) Det er jo ikke kun den fysiske del, hvor kroppen den bliver træt og brugt for meget. Men at de mentalt også er blevet brugt for meget. Fordi de tager ”dem selv” med på arbejde, altså det er dem (sig selv) de bruger”*. Her lumpes krop og psyke sammen som ét menneskeligt redskab, der bruges og påvirkes både fysisk og mentalt. Når informanten taler om medarbejderen som et “redskab”, kan det som tidligere beskrevet ses som en metafor, der har til formål at sidestille den fysiske og psykiske nedslidning. For FOA bliver ligestillingen meget vigtig, da FOA’s medlemmer i høj grad arbejder inden for fag med både fysisk og psykisk nedslidning. Plejen, hvor man er det fysiske redskab og omsorgen, hvor man er det mentale redskab. Ligesom ved begrebet stress, konstrueres her særlige varianter af begrebet træthed, der splitter “almindelig træthed” fra “omsorgstræthed” og hermed viser, at det er arbejdsrelateret træthed, og ikke noget der skyldes andre forhold. Konsekvensen af at konstruere nedslidning som omsorgstræthed og omsorgsudmatning og markere at her er tale om noget andet og mere end “almindelig træthed og udmattelse” kan være, at begreberne fremstår mere videnskabelige, hvilket kan være et skridt på vejen til at få det anerkendt som nedslidning.

Konstruktioner der anviser og muliggør praksis

Opdelingen i fysisk og psykisk nedslidning kan have stor betydning for de løsningsmuligheder, der stilles til rådighed på bl.a. arbejdspladsen, den hjælp der tilbydes i jobcenteret, for mulighederne for behandlingsmæssige tiltag og for hvilke forsikringsydelser man kan blive omfattet af. De løsninger, der konstrueres, er formet ud fra, hvad vi som samfund opfatter som rigtig og forkert og er påvirkede af bestemte diskurser og videnskabelige regimer, i forhold til sundhed og sygdom. Nogle opfattelser har rod i historiske opfattelser af sygdom, som reaktiveres i en ny udformning (Mik-Meyer & Mette Breum Johansen, 2009, s. 12). Jeg har spurgt informanterne, hvordan de oplever de indsatser, der aktuelt retter sig mod nedslidning og her fremkommer (igen) forskellige meninger, der kobler sig til opdelingen mellem fysisk og psykisk nedslidning, men også andre opdelinger fx individuelle løsninger kontra kollektive løsninger og løsninger, eller mangel på sammen, i relation til branche, fag og køn.

Konstruktioner der anviser løsninger på individniveau og afhænger af branche og køn

Empirien viser en kategorisering af nedslidning som et individuelt kontra et kollektivt problem eller som en kombination. Informanterne fra hovedparten af de faglige organisationer mener, at nedslidning er et kollektivt problem, som både samfund og arbejdsgiver har ansvar for at forebygge og afhjælpe. De mener desuden, at indsatser i forhold til psykisk nedslidning i højere grad individualiseres, end det er tilfældet ved fysiske nedslidning: *“Når vi kan fortælle, at dét (misforhold mellem krav og ressourcer) er årsagen til at pædagogerne bliver stressede og psykisk nedslidte (...) bliver der sagt til os direkte, at vi skal **sænke vores ambitionsniveau** for **børnene**. (Men arbejdsgiverne siger ikke) ude på **byggepladserne**: “I må bare **lade være at med at (...) bygge så godt**. I skal **bare bygge nogle dårligere huse**, så I ikke bliver nedslidte”. Det kunne man jo aldrig drømme om, at en arbejdsgiver gik ud og sagde til et hold **bygningsarbejdere**. Det er rigtig nok, de får jo så at vide: “kan I lave smartere ting og hvis I lader være med at gå på akkord osv”... Så der er selvfølgelig nogle andre ting de får at vide. Men det er sådan fuldstændigt **legitimt for arbejdsgiverne** at gå ud og sige: “I er simpelthen **for ambitiøse**, I vil vores børn det for godt, det skal I lige lade være med, fordi **det er dét, der stresser jer** og det er dét, der gør at I ikke kan følge med”. Det synes jeg er en ret vild forskel. Jeg oplever faktisk ret tit at det bliver anset som at **være mindre slemt end fysisk nedslidning**”. Citatet fortæller helt overordnet noget om oplevelser om “ulighed” og “uretfærdighed” i forhold til løsninger i arbejdsmiljøet opdelt i det fysisk betonedede og psykisk betonedede arbejde, men også om uretfærdighed mellem de løsninger der tilbydes mænd og kvinder.*

Ambitiøs får her en negativ betydning og aktiverer associerede begreber som “skyld”, forstået på den måde at medarbejderne selv er skyld i at få stress, fordi de er “for” ambitiøse. GL oplever samme kønnede

problematik i forhold til anerkendelsen af stress og fortæller: *“Det er vigtigt vi får italesat at **alle mennesker kan få stress**. Det er **ikke kun** noget man får fordi man er en **12-tals-pige**”*. Her bliver det en negativ kvindelig egenskab at være “12-tals-pige”, hvor der modsat ikke noget, der hedder en “12-tals dreng”. Det at være ambitiøs, er noget informanten fra HK også forbinder med kvinder og som hun også selv identificerer sig med: *“Så længe **vi piger** har de her **høje ambitioner om os selv** og gerne vil have det hele, så bliver vi stressede (...) Mange af os farer bare ud på arbejdsmarkedet og i de jobs og knokler på og vil gerne **vis** vores værd”*.

Jeg tolker ovenstående citater som et tema om manglende ligestilling mellem kønnene, hvor der stadig er forventninger til kvinden om pasning af både arbejde og hjem, en problematik med rødder tilbage fra industrialiseringen, hvor kvinderne kom på arbejdsmarkedet. Her konstrueres årsagen til stress hos kvinder som en manglende evne til både at passe arbejde og “hjem”, og som for alvor forstærkes, når kvinden også er ambitiøs og “vil vise sit værd” og måske gøre karriere. Ovenstående viser, hvordan der konstrueres forskellige løsninger afhængig af om man er mand eller kvinde. Der konstrueres to kategorier, hvor det ene er en feminin kategori, hvor følgende begreber lumpes: *børnepasning, børn, kvinder, piger, 12-talspiger, stress, høje ambitioner, for ambitiøs, vil det hele, vise vores værd*. Den anden kategori er maskulin og her lumpes følgende begreber: byggepladser, mænd, fysisk arbejde, sikkerhed, kvalitet, objektive standarder for arbejde, akkord, smartere løsninger. Konsekvensen af disse kategoriseringer er at der sker individualisering af de faktorer, der fører til psykisk nedslidning i forhold til kvinderne. Hvor arbejdsgiver forbinder årsager til stress og psykisk nedslidning med fejl i de personlige egenskaber hos kvinden. Modsat hos mændene, hvor årsager til nedslidning tilskrives ydre faktorer, der kalder på kollektive løsninger. Konsekvensen er, at løsningerne i forhold til kvinderne kommer til at rette sig mod en regulering eller ændring af den personlig adfærd, som individet selv har ansvar for.

Når stress konstrueres som et individuelt problem vil løsningsstilbuddet typisk være individuel terapi og mindfulness og ikke løsninger på baggrund af kollektive analyser (Brinkmann, 2013, s. 384). En anden løsning på stress, der måske oftere tilbydes eller pålægges kvinder, er at gå ned i arbejdstid, hvilket informanten fra GL oplyser bliver løsningen for flere og flere af de stressede gymnasielærere, men som gør at det bliver det enkelte individ, der bærer den økonomiske byrde for løsningen. En anden konsekvens af at konstruere stress som et individuelt problem hos kvinder, er at strukturelle forhold, der fører til stress, ikke forebygges eller afhjælpes, og at de faglige organisationer fratages eller frasiger sig rollen som dem der kollektivt skulle kæmpe for bedre arbejdsforhold. Svend Brinkmann refererer til en konstruktion af stress der ser stress som: *“en moderne individualiseret strejkeform”* og *“som den mulighed der står åben, når*

arbejdsforholdene overskrider hvad man kan magte og ubehaget skal artikuleres sprogligt". Som står i "modsætning til den kollektive, politiske kamp for bedre arbejdsbetingelser som især fagbevægelsen har stået for" (Brinkmann, 2013, s. 384). Jeg synes konstruktionen er interessant i forhold til ovenstående citater, fordi der netop er nogle organisationer, der konstruerer stress som et mere individuelt anliggende som fx HK, der fortæller, at de har fokus på at lære medlemmerne at være "omstillingsdygtige" for at forebygge stress. Modsat BUPL's konstruktion, som jeg tolker mere som en kritik af individualiseringen af stress hos kvinder. Her kunne man måske have forventet at de faglige organisationer alle ville konstruere årsager til stress som strukturelle og tale for kollektive løsninger.

Når årsager til nedslidning konstrueres som ikke arbejdsbetingede - fritages arbejdsgiverne for ansvar

DA har som tidligere nævnt fokus på faktorer udenfor arbejdspladsen som årsager til nedslidning og fortæller: *"Vi har desværre en offentlig livsstils problematik i Danmark, hvor både rygning og fedme, sådan set, eller svær overvægt skal vi kalde det i dag, er stærk bidragsyder til også muskel- skelet-besvær i befolkningen. Og vi ser jo også i befolkningen, at der er jo langt flere, som generelt har ondt alle mulige steder i kroppen, end det som vi kan dokumentere, kommer fra arbejdet".* Her splittes årsagerne i 2 kategorier: 1) årsager uden for arbejdet, hvor følgende lumpes: livsstilproblematik, fedme, svær overvægt, rygning, smerter, krop og muskelskeletbesvær og 2) årsager på arbejdet, hvor følgende lumpes: dokumenterbar, direkte sammenhæng med arbejdet. Citatet kan også tolkes som en splitting i forhold til ansvar, hvor årsager uden for arbejdet er individets ansvar, og årsager på arbejdet er arbejdsgivers ansvar, hvis det kan videnskabeligt dokumenteres. Her er det videnskabelig dokumentation, der afgør hvad der kan betragtes som et gyldigt bevis på, at der er tale om arbejdsbetingede årsager. Set i den sammenhæng bliver videnskab kilden til magten til at definere, hvad der kan betegnes som nedslidning og til at placere ansvaret for og løsninger af nedslidning. Som arbejdsgiverorganisation kan der være en økonomisk interesse i at nedslidning i så høj grad som muligt kommer til at handle om alt det der ligger uden for arbejdet, så ansvaret ikke ligger hos arbejdsgiver. Informantens udsagn taler desuden ind i en diskurs i samfundet, hvor usund livsstil og fravær af motivation tillægges personens eget ansvar og lidelse bliver individualiseret som værende en fejl ved individet selv og som noget der skyldes individets manglende vilje og motivation til at ændre adfærd (Andersen & Justine Grønbæk, 2014, s. 237-274). Selvom vi ikke i den vestlige verden opfatter lidelse som religiøst betinget, kan der i det kapitalistiske samfunds individualisering af sygdom, trækkes paralleller til middelalderens kirke, der anså smerter som en selvforskyldt lidelse og som guds straf (Høgh, Jensen , & Pickering, 2015, s. 154). Diskursen hvor dårlig livsstil ses som individets egen skyld, kan ses som en videreførelse af en historisk moralsk skelnen mellem hvad der anses som syndigt eller rent og som har

betydning for hvordan vi i det moderne samfund skelner mellem hvad der er sundt og patologisk (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 31).

Men når informanten konstruerer nedslidning som noget, der hovedsageligt skyldes en "offentlig" livsstilsproblematik, flyttes ansvaret for løsninger fra arbejdsgiver til staten, som i konkurrencestatens optik har et ansvar for at kunne forsyne arbejdsgiverne med kvalificeret arbejdskraft, som i denne sammenhæng er sunde og raske arbejdstagere. Livsstil bliver her ikke kun en privat sag, men bliver et offentligt anliggende som løses ved sundhedsfremmende tiltag fx rygestopkurser og vægttabskurser. Det ses bl.a. i de kommunale sundhedscentre, hvor kommunerne tilbyder standardiserede indsatser som fx kurser i rygestop, vægttab og stresshåndtering. Disse standardiserede indsatser kan ses som et udtryk for governmentality, hvor staten gennem styringsprogrammer forsøger at fremelske og udnytte ressourcer ved individet (Dean, 2006, s. 57). En udvikling i velfærdsstaten, hvor vi er gået fra at være kompenserende til at blive investerende, i forhold til at fremme væksten af sunde og aktive borgere (Olsen, Bonfils, Kirkebæk, & Tetler, 2014, s. 31). I den tænkning bliver formålet med indsatserne hjælp til selvhjælp eller til selvstyring.

Når systemet konstrueres som usammenhængende og stormasket kan man falde gennem maskerne

En vigtig aktør i forhold til indsatser for både fysisk og psykisk nedslidning er jobcenteret som den myndighed, der skal hjælpe syge borgere med at fastholde tilknytningen til arbejdsmarkedet, yde en forsørgelsesydelse under sygdom eller tilkende varige forsørgelsesydelser, hvis ikke længere man er i stand til at arbejde. Sammenfattende konstruerer informanterne en fortælling om et system, som ikke hjælper. I deres fortællinger lumpes følgende udsagn sammen: at borgerne falder imellem stolene, et system med huller i, med store masker, der ikke griber, oplevelse af en kamp mod systemet, hvor man bliver kastet rundt og er udsat for mistænkeliggørelse, mistro, ydmygelse og uværdig behandling. Et eksempel her på fra FOA er: *"Jeg synes vi oplever, at systemet på en eller anden måde **ikke hænger så godt sammen**. Det burde jo være måske en førtidspensionsordning, der **skulle gribe** dem, hvis fra de var 52 eller deromkring. Og inden da skulle det være en revalideringsordning der greb dem, for at få dem over på til noget andet. Vi ser bare **ikke** at systemet er så **fint strikket sammen** at den ene ordning ligesom overtager den anden ordnings mulighed. Vi har det samme **skisma** mellem sygedagpenge og dagpenge, hvor man godt kan blive raskmeldt fra sygedagpenge og alligevel på afslag på dagpenge. Og jeg synes heller **ikke** vi har helt **sammenhæng** mellem **fleksjobmuligheden** og **muligheden for at kunne forsørge sig selv** på et ordentligt timetal. På den måde synes jeg vi har nogle **ret store huller i maskerne**".* Systemet konstrueres her også som et usammenhængende system, hvor det er overgangene mellem forskellige lovgivninger og hjælpemuligheder

hullerne opstår. Det usammenhængende system konstrueres som et, der gør sig gældende i forhold til hele social- og arbejdsmarkedslovgivningen og ikke kun er afgrænset til nogle ordninger. Modsat konstrueres systemet som et der burde: gribe, hjælpe over i noget andet, være fintstrikket, revalidere, give mulighed for selvforsørgelse, gøre rask, give mulighed for at trække sig fra arbejdsmarkedet efter behov og ikke ud fra kriterier om fx alder. Konsekvenserne af at falde igennem systemet beskrives som: *“Nogen går ud til **ingen forsørgelse** eller bliver **forsørget af en ægtefælle** ik’. Nogen de **ryger på kontanthjælp** fordi de ikke har andet og leve for. Nogen kommer **mange år på ressourceforløbsydelse**, på et ydelsesniveau som man har på kontanthjælpsniveau. Der sagde man jo det er **midlertidigt, men** vi har jo folk der er på det i **årevis**. Det er folk der har fået en **lille erstatning** og lever af den. Altså fra deres forsikringsordning ik’. Det er folk der måske ikke lever under **fattigdomsgrænsen**, men lever **tæt på**”*. Her dekonstrueres idéen om det danske velfærdssamfund, som et der spænder det offentlige sikkerhedsnet ud under borgerne, og sikrer hjælp til dem, der ikke kan klare sig selv som en slags forsikringsaftale mellem stat og borger, som borgerne betaler til gennem deres skat. Modsat konstrueres et system, hvor det får store konsekvenser på individniveau at falde gennem maskerne hvor følgende lumpes: ingen forsørgelse, kontanthjælp, i årevis, lille erstatning, tæt på fattigdomsgrænsen. Når informanten lumpes konsekvenserne af nedslidning med fattigdomsgrænsen, konstruerer hun nedslidning som noget der skaber økonomisk ulighed, som ofte forstås som noget der skyldes økonomiske strukturer i samfundet, men i denne konstruktion bliver det sociale system medskaber af social og økonomisk ulighed, fordi det i praksis ikke hjælper alle der har behov. I forhold til konstruktioner, der baserer sig på fattigdom, kan konsekvensen være at diskussionen kommer til at omhandle, hvordan man måler fattigdom, i stedet for hvordan man løser problemet med at nogen mennesker ender uden forsørgelse. Hvordan fattigdom skal måles, er nemlig allerede et omdiskuteret politisk emne, fordi Danmark ikke aktuelt har en officiel national definition af fattigdom (DST.dk) og nogle organisationer måler derfor fattigdom som relativ fattigdom, eller som afsavn og andre måler fattigdom ud fra indtægt og rådighedsbeløb.

Når mødet med socialarbejderen konstrueres som en kamp

I forhold til den psykiske nedslidning oplever FOA, at omsorgstræthed mistænkeliggøres i mødet med systemet: *“Vi har nogen der er sådan **omsorgstrætte**. Der er aldrig ligesom nogen der har taget sig af dem og nu har de i hele deres arbejdsliv **taget sig af andre**. Og nu har de **brug for at der er nogen der tager sig af dem** og så møder de bare en stor **kamp** i jobcenteret ik’. Med **mistro** og sådan noget” (...)* *“Det er nemmere for dem på en eller anden måde, at **stille spørgsmål ved psykiske diagnoser**. Nå ja, nu har du en depression igen. Men kan du ikke bare **tage dig sammen**-agtigt ik’. Kan du ikke bare spise nogen **piller**? Eller i den stil”*.

Citatet beskriver en splitting mellem 1) at tage sig af andre, give omsorg, langt arbejdsliv, at være omsorgstræt (yde) og på den anden side 2) at have brug omsorg, depression, tage sig sammen, stille spørgsmål til psykiske lidelser, piller, mistro, kamp (ikke kunne nyde). Her er en konstruktion, der handler om, at man som psykisk nedslidt ikke skal regne med selv at få hjælp og omsorg, selvom om nedslidningen skyldes, at man gennem et langt arbejdsliv har ydet omsorg i selvsamme system. Konsekvensen er en oplevelse af uretfærdighed og svigt i forholdet mellem at yde og nyde og et brud på en slags kontrakt i velfærdssamfundet, om at skulle tage sig at dem der ikke kan yde mere. Det, at mødet mellem medlemmerne og systemet konstrueres som en kamp, kan handle om at den lovgivning og de logikker socialarbejderne trækker på, bygger på en snæver biomedicinsk sygdomsforståelse modsat medlemmernes fortællinger, der handler om følelser og det ikke dokumenterbare. Her er det ikke nok at medlemmerne føler sig nedslidte og redegør for deres lidelser, fordi ex omsorgstræthed ikke er "oversat" til en specifik diagnose, som kan udløse en social ydelse (Mik-Meyer & Mette Breum Johansen, 2009, s. 12). I forvaltningsregi tjener diagnoser i høj grad det formål at kunne sortere i, hvem der er berettiget til en ydelse, ud fra nogle fastsatte administrative kategorier (Olsen, Bonfils, Kirkebæk, & Tetler, 2014, s. 113). Her passer mennesker med lidelser, der ikke kan objektivt klinisk diagnosticeres ikke ind i kategorierne og her kan mennesker med psykiske lidelser eller "diffuse" smertetilstande have svært ved at opnå ydelser indenfor hele sociallovgivningen, hvilket både DH og de faglige organisationer beskriver.

Den kamp DH og de faglige organisationerne beskriver, mellem jobcenter og medlem, handler om konflikter mellem forståelser af sygdom (især psykiske lidelser) og uarbejdsdygtighed. For at blive berettiget til fx seniorpension skal det dokumenteres, at man pga. helbredsmæssige årsager har en nedsat arbejdsevne og max kan arbejde 15 timer/ugen, denne vurdering laves af læger. En problematik der er kommenteret i følgende høringssvar fra Dansk Socialrådgiverforening i forhold til seniorpension: *"Udfordringen ved at give lægelige akter og vurderinger en entydig vægt er også, at et menneske godt kan have væsentlige nedsættelser af arbejdsevnen, uden at det lægeligt kan dokumenteres"*. Beskrivelserne fremstiller en kamp mellem dem (systemet) og os (medlemmerne/organisationerne), hvor medlemmerne bliver taberne. FOA mener, at det handler om at samfundet generelt ikke vægter det psykiske og siger: *"Man kan sige det ret direkte, så synes jeg det står ret tydeligt i loven og forarbejderne til seniorpension hvad det er for en vægtning vi har i vores samfund **stadigvæk**. Og der synes jeg **det psykiske** der, der mangler vi altså stadig at hive nogle **skalpe** hjem på den, må jeg sige. Og måske griber det over i **psykiatrien**, hvor det **ikke** er **højpræstige**, det er **mere højpræstige** at kunne sige at man har fået et **sindssygt kompliceret benbrud** og det ben kan aldrig vokse ordentligt sammen igen, så man kan gå normalt. Altså der er på en eller anden måde også **mere validt**".* Citatet splitter fysisk og psykisk i to kategorier, hvor det der lumpes i den fysiske kategori er: fysisk, kompliceret benbrud, ben, vokse sammen, validt, højpræstige, vægtes højt, tydelig lovgivning, hvor det der

lumpes i den psykiske kategori er: psykisk, psykiatri, lavstatus, ikke validt, mangler lovgivning, mangler afgørelser. Der konstrueres en hierarkisk opdeling af fysisk og psykisk nedslidning, som afspejler sig i hele samfundet. Det kan fx også være den måde sundhedslovgivningen er konstrueret, hvor det er gratis at gå til læge, men det koster penge at gå til psykolog og hvor der i sociallovgivningen fx ikke er hjemmel til bevilling af psykologbehandling, men der godt kan bevilliges et vægttabskursus. Der er således nogle konstruktioner og dominerende diskurser i samfundet, der reproducerer uligheden mellem det fysiske og psykiske, hvor konsekvensen kan at der ikke er samme muligheder og løsninger for mennesker med psykiske lidelser end for mennesker med fysiske lidelser.

Når systemet fastholder nedslidte, bliver de mere syge

Informanterne fortæller om et system, der fastholder folk i sygdom som fx i dette citat fra DH: *“Der er nogle af de folk der kommer rigtig meget i klemme ik’. For os handler det om at vi hurtigere får folk hen i den rigtige kasse, så at sige. Der er for mange der hænger for længe på kontanthjælp fx For mange der hænger for længe i afklaringsforløb osv”. 3F fortæller: “Mange af vores nedslidte medlemmer, har en følelse af, at de bliver kastet igennem systemerne og de skal arbejdsprøves ud i det ekstreme. Og det er ikke en værdig afslutning på et arbejdsliv, som nogle gange, når man ser det på afstand i hvert fald, så ser det ud som om man kunne være kommet til den konklusion tre til fire år inden. Og man så har brugt en tre til fire år på og... ja ydmyge, for nu at sige det som det er, en lønmodtager, som ikke har kunnet længere. Og det er derfor vi lægger meget vægt på de der objektive målbare kriterier, fordi det er en beskyttelse af den enkelte mod en uværdig behandling”.*

Her lumpes: hænger fast for længe, kontanthjælp, kommer i klemme, kommer ikke i den rigtige kasse, kastes igennem systemet, arbejdsprøves i det ekstreme, tre til fire år, ydmygelser, afklaringsforløb, ikke værdig afslutning på arbejdslivet, uværdig behandling, kan ikke længere og konstruerer systemet som et man skal beskyttes imod. Derfor har flere interesseorganisationer interesse i at konstruere løsninger med rettighedsbaserede kriterier for at skåne folk fra selve systemet. I den optik kan en ydelse som seniorpension ses som en form for “fast-track” gennem systemet, hvor man netop undgår lange opslidende afklaringsforløb. Men hvor jeg i de foregående afsnit har beskrevet hvordan det alligevel ikke er et fast-track for alle, da personer med psykiske lidelse har sværere ved at blive omfattet pga. manglende helbredsmæssig dokumentation.

Der er da heller ikke enighed blandt organisationerne om, hvordan kriterierne for tilbagetrækningsydelserne skal være og det diskuteres fortsat, hvorvidt det skal være en blanding af objektive kriterier og skønsbaserede kriterier. Konsekvensen af rettighedsbaserede konstruktioner med kriterier om alder og

antal år på arbejdsmarkedet er, at der er mange mennesker, der ikke opfylder disse krav og falder uden for kategorien. Det kan være mennesker der ud fra en skønsbaseret vurdering ville have været berettiget til en ydelse, hvis kriterierne i stedet udelukkende var helbredsmaessige. For mange mennesker med handicap er konsekvensen ved den rettighedsbaserede løsning netop, at de ikke opfylder kravet om arbejdsmarkedstilknytning, hvorfor det for DH handler om at konstruere løsninger, så man skal være kortest mulig tid i kontakt med systemet og hurtigst muligt får den rette hjælp.

Når nedslidte bliver i systemet fordi det kan betale sig

DA mener at: *“man skal hjælpe dem der har **brug** for hjælp. Det er ligesom **den sociale kontrakt** vi på en eller anden måde har i vores velfærdssamfund”*. DA oplever ikke at der er behov for nye forsørgelsesydelser i sociallovgivningen, end dem der allerede er. Informanten fortæller problemer med den måde arbejdsskedeforsikringssystem er konstrueret på, som informanten håber bliver løst med en ny arbejdsskadereform: *“Det bliver et system, som **understøtter** at folk, kan man sige, at folk bliver **fastholdt på arbejdsmarkedet, i stedet for** at man i virkeligheden bliver **mere syg** af at skulle have sin sag behandlet i systemet og kommer længere væk fra arbejdsmarkedet, som **en følge af** den måde **systemet** fungerer på. (...) At det så også bliver noget der **hjælper** folk, i stedet for at **parkere dem på en offentlig ydelse eller strander i systemet ik’**. Sådan som det er i dag får folk **mere ud af det, hvis de er syge i længere tid og bliver dårligere**. Altså end at de kommer **hurtigere tilbage i arbejde** og bliver **herre i eget liv** igen, som må være det vi **forhåbentlig** alle sammen ønsker. Og ikke være en del af et eller andet offentligt system ik’ ”*. Informanten splitter den måde systemet kan virke på i to scenarier: 1) et system der fastholder: hvor følgende lumpes; mere syg, længere væk fra arbejdsmarkedet, strander i systemet, mere ud af at være syg, dårligere, parkeret på offentlige ydelser og 2) det nye system, hvor følgende lumpes: ikke en del af det offentlige system, herre i eget liv, det vi ønsker, system der hjælper, understøtter, hurtigt tilbage i arbejde. DA konstruerer det nuværende arbejdsskadesystem som et, hvor man får mere ud af at være syg, fordi man får større erstatning, jo mere syg man er. Konstruktionen tager afsæt i forsikringsteknologien, hvor det er statens rolle er at *“kalkulere forekomsten af ulykker, udmåle en passende kompensationen og fordele byrden over fællesskabet”* (Mik-Meyer & Villadsen, 2007) og hvor det samtidig er statens rolle at sikre, at der ikke er nogen der snyder eller udnytter systemet. Løsningen i forhold til at undgå snyd kan være at konstruerer *“forsikringsbetingelserne”*, så der er mindst mulig risiko for snyd. Men konsekvensen heraf kan i følge FOA være at lovgivningen bliver så *“snyde-garderet lovgivning”* at der påvirker praksis i det sociale arbejde på en måde så borgerne oplever at de er udsat for mistro og kontrol.

Informanten fra DA trækker i ovenstående udsagn på en rational choice tænkning (economic-man teorien), hvor mennesker handler ud fra nyttekalkuler om fx økonomiske fordele (Ejernæs & Monrad, 2013, s. 70-71). Informanten konstruerer her "den syge" som en der laver rationelle overvejelser om, hvordan der opnås størst muligt økonomisk udbytte, hvor valget står mellem udbyttet af sygdom eller arbejdsfastholdelse. Informanten taler om et arbejdsskadesystem, der tilskynder syge til at blive endnu dårligere, så der opnås størst mulig erstatning, fordi det er graden af mén og erhvervsevnetab, der "belønnes" i arbejdsskadesystemet. Samme argumenter bliver brugt i DA's argumentationen mod tidlig pension, som de kritiserer for at ville trække raske mennesker væk fra arbejdsmarkedet og at det derfor ikke skal være en økonomisk attraktiv ordning.

Løsningskonstruktioner i forhold til nedslidning

Løsninger på samfundsniveau- Strukturelle og kollektive løsninger

Informanterne peger på et samspil af løsninger i forhold til nedslidning, på flere niveauer: individuelt, på arbejdspladsen, og på samfundsniveau, herunder politisk og lovgivningsmæssigt. Både FOA og BUPL ser nuværende tilbagetrækningsydelser som "lappeløsninger", hvor vi lapper på et system der i forvejen ikke fungerer. Løsningerne handler ifølge FOA, BUPL og GL om, hvordan arbejdet tilrettelægges, hvilket BUPL udtrykker på denne måde: *"Det der med at prøve at lave nogle konstruktioner til dem som har **arbejdet længst** og som er **mest nedslidte**, det tror jeg godt kan være en **lappeløsning** vi nu har valgt, når vi nu har valgt at pensionsalderen bare skal stige som den nu gør (...). Det er jo **ikke i de reformer der, at vi løser problemerne**. Der er jo alle de resterende mennesker, der er tilbage på arbejdspladsen, i en tid hvor vi bare kan se **produktivitetskravene stiger** og stiger og stiger ude på arbejdspladserne og det er jo **uholdbart**, hvis vi som velfærdssamfund og som samfund generelt set skal holde til det."* Her er en splitting i to løsningskategorier 1) løsninger til dem der har arbejdet længst og er mest nedslidte og 2) løsninger til dem der er tilbage på arbejdsmarkedet, som skal arbejde længere under stigende produktionskrav og endnu ikke nedslide. Her konstrueres tilbagetrækningsydelser sig som en løsning, der retter sig mod kategori 1., mens der mangler løsninger for kategori 2. Konsekvensen heraf kan være at arbejdsmarkedet bliver ved med at producere nedslidte, hvilket ikke vil fremme udbuddet af arbejdskraft og som FOA mener er et *"brug og smid væk-samfund"*. Begrebet produktivetskrav kan associere til det Ove Kaj Pedersen kalder konkurrencestaten, hvor medarbejderens produktivitet er altafgørende i forhold til at kunne levere konkurrencedygtige produkter og ydelser, men taler fx også om produktion af service- og omsorgsydelser (Pedersen O. , 2011). Hvis nedslidning konstrueres som en følge af produktionskravene i konkurrencestaten lægger det op til løsninger på arbejdsmarkedet, der handler om at sænke produktionskravene.

GL peger på følgende årsager til nedslidning: *“Der er rigtig meget fokus i samfundsdebatten på hvor meget vi kan **præstere** og for lidt fokus på generelle kollektive risikoelementer i arbejdet, der kan føre til nedslidning. Man taler rigtig meget om hvordan **den enkelte kan optimere sin egen præstation**”* og fortæller i den sammenhæng, hvordan gymnasierne skal konkurrere mod hinanden og ud og “sælge sig selv”, hvilket opleves som et pres for gymnasielærerne. Forhold der skyldes strukturelle forhold, der ifølge informanten gør at gymnasiernes budgetter bl.a. fastlægges på baggrund af antal elever. GL peger derfor en ændring af de strukturelle forhold, så de ikke bygger på konkurrence, men i stedet har fokus på faglighed og et sundt læringsmiljø. Når informanterne fra netop BUPL, FOA og GL lumper: produktivitetskrav, brug og smid væk, optimering af præstationer som en årsag til nedslidning, skal det ses i den kontekst, at de alle organiserer offentligt ansatte, der i årevis har været styret ud fra new public management logikker, om markedsorientering i den offentlige sektor, som bygger på den tænkning man har i konkurrencestaten (Pedersen O. , 2011). Hvis man kigger på løsninger i konkurrencestatens optik, er det staten der skal sikre virksomhedernes konkurrenceevne ved at sikre arbejdsgiverne de nødvendige kompetencer og fleksible arbejdskraft (Pedersen O. , 2011). I det perspektiv er det statens rolle at sørge for at borgerne holder sig sunde og raske og udvikler deres kompetencer i forhold til de områder arbejdsgiverne efterspørger. Et redskab hertil kan være uddannelsessystemet, hvor arbejdskraften får de kompetencer der efterspørges og hvor undersøgelser samtidig viser af uddannelsesniveau har betydning for sundhed og levetid. I konkurrencestatens optik kan løsningen fx være at skabe robuste medarbejderne, som er i stand til at modstå pres og stress samt håndtere vedvarende udfordringer i arbejdslivet. Det kan være gennem standardiserede robusthedsprogrammer, som ex bruges i daginstitutioner og folkeskolen (KL.dk) og kan ses som et udtryk for governmentality, hvor styring i velfærdsstaten rettes mod individets selvstyring (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 36). Men når informanterne taler om konkurrencestaten er det som medskaber af nedslidning og ikke som den der løser problemer med nedslidning. Det lægger derfor op til løsninger, der gør op med de diskurser, der er kendetegnende for konkurrencestaten og lægger sig op ad nye diskurser om social investment (Andersen J. G., 2014, s. 117-119) og bæredygtigt arbejdsmiljø, som fx er det der kommer til udtryk når informanten fra 3F udtaler: *“Man taler i Norge om at man skal gå **stærkere** fra sit arbejde end da man kom”*. En måde at tænke arbejdsmiljø og arbejde på, som informanten godt synes, vi kan lære noget af i Danmark og er i diametral modsætning til nedslidning.

Ændring af lovgivning som løsning

DH vil arbejde på en konstruktion af lovgivningen, så den skaber ligestilling for handicappede: *“Med sådan noget som seniorpension, så er det jo at man konstruerer noget til dem har været **længe på arbejdsmarkedet** og har nået en vis **alder**. Så får man af gode grunde ikke dem med som har en **svag tilknytning til arbejdsmarkedet** pga. fx handicap ik’ - ordninger der også **inkluderer** handicappede - **ligestiller handicap og nedslidning**.”* Her er der en splitting mellem: dem der har været på arbejdsmarkedet i mange år og nået en vis alder og dem der har en svag tilknytning til arbejdsmarkedet pga. handicap. Her konstrueres en løsning som seniorpension, som en uretfærdighed ordning, hvor samfundet tilgodeser en bestemt kategori af mennesker, med nedsat funktionsevne pga. deres arbejdsmarkedstilknytning, og giver dem særlige rettigheder. Hvor DH konstruerer nedslidning som bare én grund ud af mange helbredsmæssige grunde til, at man ikke kan arbejde. Det at mange handicappede ikke er omfattet pga. deres manglende tilknytning til arbejdsmarkedet gør, at DH ikke har specifikt fokus på nedslidning, men arbejder på forbedringer i det sociale system. Denne løsningsstrategi deler DH med de faglige organisationer, hvor flere af deres medlemmer heller ikke opfylder betingelserne for en tilbagetrækningsydelse. Her arbejder organisationerne på en smidigere visitationspraksis til de forskellige sociale ydelser og på hurtigere og mere sammenhængende indsatser. DH peger desuden på, at organisatoriske løsninger i jobcentrene vil kunne forbedre socialarbejdernes arbejdsvilkår, hvilket vil medføre en bedre sagsbehandling. Aktuelt oplever DH fx at der er en stor arbejdsmængde i jobcentrene, nogle regler og økonomiske rammer, der gør det besværligt for socialarbejderne at navigere i. Regler og rammer, der kan have sammenhæng med nogle af de problemer, der er skitseret i de foregående afsnit, hvor socialarbejderne er underlagt dokumentationskrav ud fra en biomedicinsk forståelse af hvad sygdom og lidelse er.

Løsninger på selve arbejdspladsen på ledelsesniveau

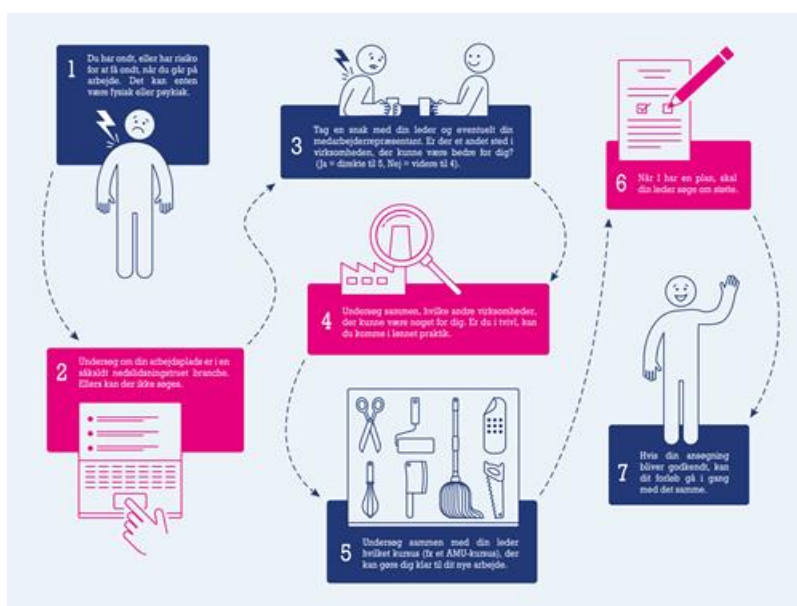
Informanterne fortæller, at de vidt forskellige måder at arbejde på kalder på forskellige lokale løsninger på arbejdspladserne. Informanten fra 3F mener fx at akademikere har nogle andre muligheder for at tilrettelægge deres arbejde end 3F’erne, der ofte har faste arbejdstider og arbejdet udføres på selve arbejdspladsen, og siger: *“Man kan jo ikke bygge et hus hjemmefra”*. 3F’erens arbejde konstrueres som meget sort/hvidt, enten kan man fx løfte og bære mursten på byggepladsen, ellers kan man ikke være med, da det ikke kan lade sig gøre at være “halvt med”. Informanten konstruerer derimod akademikernes arbejde som fleksibelt, med fx mulighed for hjemmearbejde, mulighed for varetagelse af andre opgaver og mange måder at være med på. Informantens fortælling om 3F’eren kontra akademikeren kan tolkes som om

akademikerne har nogle fordele i deres arbejde, der kan gøre, at de ikke i samme grad bliver nedslidte og at det er lettere at finde løsninger, hvis det sker og som gør at 3F'eren er mere berettiget til en tilbagetrækningsydelse. Informanten siger dog samtidig, at det er svært at sammenligne arbejdsformerne. Som repræsentant for en akademisk gruppe fortæller GL, at det forhold at arbejde og fritid ikke er klart afgrænset og arbejdstiderne og arbejdspresset varierer så meget, kan medvirke til psykisk nedslidning hos deres medlemmer. De to eksempler viser hvordan der imellem organisationerne konstrueres nogle forestillinger om hinandens brancher, som kan være delvist faktabaserede, men som også kan være myter, hvilket gør det besværligt at konstruere fælles løsninger på tværs af brancher. Derudover fortæller informanterne om fordomme i samfundet hos dem de kalder "Hr. og Fru Danmark", som handler om hvordan arbejdsforholdene er i de forskellige brancher, hvilke faggrupper man sympatiserer med eller ej og hvad der anerkendes som nedslidning og i sidste ende præger den måde vi tænker løsninger på. Overordnet lægger interesseorganisationerne derfor op til løsninger, der er konstrueret, så de målrettes de enkelte brancher, da arbejdsforholdene er så forskellige.

Uddannelse og brancheskift som løsning

3F ser uddannelse eller hjælp til brancheskift, som en måde at forebygge nedslidning på i forhold til deres medlemmer: *"Man skal hjælpe den pågældende **over i noget andet**. Det har vi som **samfund**, det har vi som **fagforening**, men der har **arbejdspladsen** bestemt også et **ansvar**. Og **jo tidligere man sætter ind, jo bedre**. Og det er klart at den enkelte **lønmodtager har også et ansvar**. Det vi bare **tit** oplever i forhold til 3F's medlemmer er, at mange af **vores medlemmer har ikke haft de bedste skoleoplevelser**, om jeg så må sige, eller uddannelsesoplevelse, tilbage til at starte med. Og derfor er det ofte **sværere at ramme denne gruppe med uddannelses tilbud**. Det kræver måske at vi, og det er samfundet, det er fagforeningen og det er arbejdspladsen er lidt **bedre til at tage dem i hånden og vise dem vejen i forhold til at uddanne sig ind i andre brancher eller ind i andre funktioner- ja**."* Her konstrueres 3F'erne som en gruppe, der har behov for særlige uddannelsesløsninger for at undgå nedslidning, og hvor det er et kollektivt ansvar at hjælpe nedslidte, der har særlige udfordringer i forhold til uddannelsessystemet. Samme oplevelse har FOA, der beskriver udfordringer som ordblindhed som en barriere for uddannelse. 3F og FOA taler om et tema omkring uddannelse, der allerede er stort fokus på i samfundet. Både arbejdsgivere og politikere er optagede af at Danmark især kommer til at mangle faglært arbejdskraft, især inden for håndværksfagene, hvorfor der er afsat 25 mio. kr. årligt i perioden 2018–2021, til mere fleksibel voksen-, efter- og videreuddannelse, kaldet "Sporskifte" (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, 2020). Formålet med puljen til sporskifte er at give medarbejdere, der enten er i risiko for at blive nedslidte eller er nedslidte, mulighed for at gennemføre et sporskifteforløb med henblik på at fastholde dem på arbejdsmarkedet. Men

det er kun personer, der arbejder i såkaldte nedslidningstruede brancher, der kan søge midler fra puljen, hvilket fremgår af en liste hvor 20 brancher er optegnet (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, 2020). Selvom sporskifte henvender sig til både fysisk og psykisk nedslidte eller nedslidningstruede personer, er det hovedsagelig brancher med fysisk belastende arbejde, der indgår. Kun to brancher ud af de brancher der lå nederst i NFA's liste over de faggrupper, der er mest psykisk og fysisk i deres arbejde, er medtaget og det er døgninstitutioner og hjemmeplejen (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018). Nedprioriteringen af det psykisk belastende arbejde viser sig rent billedligt i nedenstående illustration til ordningen, hvor der er fokus på krop og værktøj:

Figur 5. ” (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, 2020)

Sporskifte kan derfor ikke ses som en ordning, der henvender sig til fx HK's medlemmer eller til akademiske brancher. GL tror da heller ikke brancheskift er en løsning for deres medlemmer, fordi de identificerer sig så meget med deres profession, at der ofte skal meget til før de forlader deres branche. Ovenstående ser jeg som en splitting mellem løsninger til fysisk nedslidte og psykisk nedslidte og mellem personer med ”dårlige skoleoplevelser” (ingen uddannelse/ufaglærte) og folk ”med gode skoleoplevelser” (faglærte og personer med uddannelse), en kategorisering som har betydning i forhold til de løsninger, der tilbydes og hvem der har ansvaret for løsningerne. Informanten konstruerer uddannelse som en mulig løsning, men som en løsning, hvor det vil være svært at ramme den gruppe, man politisk mener har behovet. Selvom informanten fra 3F konstruerer hjælp til brancheskift og uddannelse som et fællesansvar mellem samfund, arbejdsgiver, de faglige organisationer og individet, tolker jeg udsagnet, som om det alligevel ikke er individets ansvar. Jeg ser informantens konstruktion som en måde at forklare, at selvom individet i udgangspunktet har et ansvar, kan der være nogle grunde til at fritage individet for ansvar, når det fx skyldes ”dårlige skoleoplevelser” og

som derfor berettiger denne gruppe til særlige indsatser og hjælp. Hvorimod personer med ”gode skoleoplevelser” modsat konstrueres som en gruppe der lettere ved egen hjælp kan uddanne sig ind i andre brancher og arbejdsområder.

Opsamling

På baggrund af de tværgående konstruktioner, der viser sig i analysen, har jeg opstillet nedenstående model, som skal illustrere hvordan bl.a. lidelser, årsager og løsninger konstrueres forskelligt, afhængig af om de hører under kategorien fysisk nedslidning eller psykisk nedslidning og hvor der er overlap mellem kategorierne. Modellen er ikke udtømmende og er tænkt som en forenklet oversigt over nogle af centrale fund i analysen.

Psykisk nedslidning	Overlap	Fysisk nedslidning
Lidelse: følelsesmæssigt – subjektivt Viser sig fx ved særlige former for stress og udbrændthed og ved nedsat kognition og træthed	 Psykisk og fysiske ns. hænger sammen årsag og lidelse er ikke determineret	Lidelse: kropsligt – objektivt Viser sig fx ved muskel-skeletsygdomme, smerter og træthed
Årsager i arbejdet: manglende balance mellem krav og ressourcer, grænseløst arbejde, krav om fleksibilitet og omstilling	Andre årsager: Systemet Livsstil, tidlig aldring	Årsager i arbejdet: tungt arbejde, ensidig gentaget arbejdet, statisk arbejde, støj
Dokumenterbar: nej - usynlig, følelser kan ikke dokumenteres		Dokumenterbar: ja – kan måles, vejes, tælles og udregnes (undtagen smerter)
Ansvar: individuelt		Ansvar: kollektivt
Løsning: rettet mod individet Indre: adfærdændring (sænke ambitionsniveau + robusthed) psykologbehandling		Løsning: mest kollektiv Ydre: ny teknik + uddannelse (sporskifte) Indre: intelligent motion og ændring af livsstil
Køn: flest kvinder		Køn: flest mænd
Brancher: omsorg og pleje, børnepasning, undervisning og kontor		Brancher: industri, service og håndværk
Ikke klassisk: reaktion på nyere måder at arbejde på (følge af new public managementkultur og konkurrencestaten)		Klassisk: reaktion på arbejde der ikke har ændret sig meget over de sidste mange år (fx manuelt tungt arbejde og akkordarbejde)

Interesseorganisations rolle: forebyggelse, få psykisk n.s. ligestillet med fysisk n.s. i social-, beskæftigelses- og arbejdsskedeforsikringslovgivning		Interesseorganisationens rolle: forebyggelse, fortælle at der stadig er fysisk hårdt arbejde - også i "kvindefag". Huske omverden på at DK ikke kun et videnssamfund
Arbejdsskadesystemet: 2 psykiske lidelser anerkendes som erhvervssygdom		Arbejdsskadesystemet: Hovedsagelig fysiske lidelser anerkendes som erhvervssygdom
Anerkendelse: lav Færre muligheder for at opnå sociale ydelser da lidelsen er svær at dokumenterer og svær at forstå for omverdenen	Mistænkeliggørelse og ydmygelse i systemet	Anerkendelse: høj Bedre muligheder for at opnå sociale ydelser pga. dokumenterbar lidelse som er let og konkret at forstå
	Det sociale system: Sammenhængen mellem lovgivningen skal forbedres	

Konklusion

Jeg har i min problemformulering ønsket at undersøge hvordan interesseorganisationerne konstruerer nedslidning og hvilke konsekvenser det kan have for de løsninger, der tilbydes nedslidte, herunder betydningen for socialpolitik, socialt arbejde og sociale ydelser.

I problembaggrunden har jeg beskrevet, at der ikke er nogen officiel dansk definition af nedslidning, men præsenteret en række forskellige definitioner af nedslidning, bl.a. fra dokumenter fra forskning, hvor det har vist sig at nedslidningsbegrebet konstrueres forskelligt, men at definitionerne overordnet centrerer sig om nedslidning som en årsag og virkning. I nogle dokumenter konstrueres nedslidning udelukkende som fysisk, mens enkelte også konstruerer nedslidning som psykisk eller som et samspil af begge dele. I dokumenterne konstrueres nedslidning som henholdsvis arbejdsbetinget, som betinget af arv og miljø eller som en kombination heraf. Efterfølgende har jeg undersøgt, hvordan interesseorganisationerne definerer nedslidning og her udfolder der sig endnu flere og mere detaljerede konstruktioner af nedslidning end i dokumenterne, idet informanterne, udover at konstruere nedslidning som årsag og virkning, også konstruerer nedslidning ud fra uddannelse, alder, køn, livsstil, fag og brancheforhold og ud fra begreber om værdighed, retfærdighed og ulighed.

Det viser sig, at selve begrebsliggørelsen af nedslidning er en udfordring, der gør det vanskeligt at anvende begrebet nedslidning som grundlag for en fælles diskussion af løsninger og indsatser, fordi der blandt

informanterne ikke er enighed om, hvorvidt nedslidning overhovedet er et begreb, der kan anvendes og hvordan nedslidning skal rammesættes. Mens ingen af de faglige organisationer forholder sig kritisk til selve begrebsliggørelsen, oplever DH forvirring omkring begrebet og konstruerer nedslidning som blot én ud af mange årsager til et handicap. Det fremgår i midlertidig ikke af tilbagetrækningslovgivningen, at årsagen til lidelsen skal være arbejdsbetinget for at være berettiget til en ydelse, selv om ordningerne politisk er blevet lanceret som sådan. Men i praksis har DH oplevet, at handicap og sygdom, der ikke var arbejdsrelateret, ikke blev anset som værende nedslidning, hvilket kan gøre det vanskeligt for borgerne at gennemskue deres sociale rettigheder. DA konstruerer nedslidning som et populistisk begreb, uden videnskabeligt belæg, og diskvalificerer begrebet til brug for diskussioner om løsninger i arbejdsmiljøet, hvilket kan opfattes som en ansvarsfraskrivelse fra arbejdsgiverorganisationernes side, og kan udgøre en barriere i forhold til et samarbejde med de faglige organisationer og staten, omkring fælles forebyggelse og løsninger af nedslidning. I forhold til socialpolitik og socialt arbejde kan det betyde, at de politiske intentioner om støtte til forebyggelse og tiltag på arbejdspladserne kan være svære at integrere på arbejdsmarkedet, hvis arbejdsgiverne ikke vil samarbejde og tage ejerskab omkring løsninger. Arbejdsgiverne får således en afgørende magt i forhold til om og hvordan nedslidning løses, og for at ændre ”brug og smid-væk forbrug” af arbejdskraft til et arbejdsmarked hvor der investeres i et godt og rummeligt arbejdsmiljø.

Da staten ikke har tradition for at regulere arbejdsmarkedet i Danmark, men har overladt aftaler om løn og arbejdsvilkår til arbejdsmarkedets parter, kan det være svært at regulere sig ud af problemer med nedslidning ved at pålægge arbejdsgiverne ansvar. Aktuelt kan arbejdsgiverne kun tillægges et ansvar via arbejdsretlige systemer, arbejdsskadeerstatningslovgivningen og arbejdsmiljølovgivningen, hvor sidstnævnte handler om regler for sikkerhed og sanktioner, i forhold til arbejdsgivere der overtræder arbejdsmiljøreglerne. Problemet med arbejdsmiljølovgivningen er imidlertid, at den hidtil kun har reguleret det fysiske arbejdsmiljø og at der først for nylig er kommet lovgivning for det psykiske arbejde, hvilket flere informanter håber vil føre til mere ligestilling mellem det fysiske og psykiske arbejdsmiljø. I et konkurrencestatsperspektiv er det statens rolle at levere kvalificeret arbejdskraft til arbejdsmarkedet og aktuelt forsøger staten via tilskudsordninger, puljemidler til uddannelse og investering i forskning i årsager og forebyggelse, at løse problemer med nedslidning. Men staten kan ikke skabe et rummeligt arbejdsmarked og lave forebyggelse uden deltagelse fra arbejdsgiverne og det samme gælder for det sociale arbejde, hvor der er brug for at kunne samarbejde med arbejdsgiverne om arbejdsfastholdelse, nye arbejdsfunktioner og fleksible løsninger for de konkrete borgere for at undgå at de bliver helt nedslidte.

Hvis arbejdsgiverne fraskriver sig ansvaret i forhold til nedslidning, er man som nedslidt nødsaget til at nøjes med den hjælp, der kan fås fra det offentlige system via social- og arbejdsmarkedslovgivningen. Men her er

der ikke nødvendigvis hjælp at hente, for her konstruerer organisationerne "det offentlige system" som et system, der gør borgerne endnu mere syge og fastholder dem i årelange, ydmygende og opslidende forløb, hvorved systemet selv bliver medskaber af nedslidning. Derfor har de faglige organisationer en fælles interesse i at konstruere tilbagetrækningsydelserne på en måde, så flest mulige af deres medlemmer undgår at komme i kontakt med systemet, hvor tilbagetrækningsydelserne kan ses som et "fast-track" til at undgå lange afklaringsforløb. Men langt fra alle nedslidte falder indenfor de administrative kategorier til en tilbagetrækningsydelse, fordi de ikke opfylder kriterier om alder, arbejdsmarkedstilknytning eller ikke vurderes "syge nok". Flere er derfor "tvunget" til kontakt med systemet, hvor nogle ender på langvarig kontanthjælp eller uden forsørgelse pga. "huller" i systemet, som har store konsekvenser for det enkelte individ. Her opstår således et paradoks i at det system, der skulle hjælpe de nedslidte, selv slider borgerne ned og at tilbagetrækningsydelserne derfor må konstrueres med henblik på at undgå kontakt med det sociale system, hvilket ikke løser problemerne med årsager til nedslidning ude på arbejdspladserne. Når systemet selv er skaber af nedslidning peger løsningerne i retning af en ændring af den sociale lovgivning og praksis. Fagforeningen taler derfor på den ene side for en ændring og nytænkning af det sociale system, men er på den anden side også nødt til at tale ind i de muligheder der aktuelt er politisk mulige, selvom de overordnet opfatter mulighederne som lappeløsninger. Analysen viser, at hvor de faglige organisationer i de offentlige medier i høj grad konstruerer nedslidning, så deres medlemmer kan blive omfattet af de ordninger, der er lavet for nedslidning, konstrueres nedslidning i interviewene, i et meget større perspektiv og med mange facetterede løsninger. Informanterne ser ændringer af systemet som en løsning i samspil med mange andre løsninger, som også handler om en ændring af diskurser, der tager afsæt i konkurrencestatens tænkning og i biomedicinske diskurser om evidens, som de samtidig selv er prægede af.

I forhold til det sociale system beskriver informanterne, hvordan social-og beskæftigelseslovgivning er konstrueret således, at der kræves at sygdom og lidelse skal kunne objektivt dokumenteres, for at der kan tilkendes en ydelse. Det har den konsekvens, at især personer med psykiske lidelser har vanskeligt ved at få adgang til de samme sociale ydelser som fysisk syge, fordi deres lidelse ikke kan objektivt dokumenteres, men derimod konstrueres som en subjektiv oplevelse, der handler om følelser og smerter. Konsekvensen heraf beskriver informanterne som en ulighed i adgang til ydelser mellem fysisk og psykisk nedslidte, som særligt rammer fag og brancher, der arbejder med menneskelige relationer og hvor der er mange kvinder beskæftiget. Som en løsning på et velfærdssystem, der ikke hjælper, konstruerer organisationerne løsninger, der peger i retning af en ændring af social- og beskæftigelseslovgivningen, så det sociale system bliver mere sammenhængende, med sikre overgange mellem ydelserne og hurtig afklaring. Derudover peger de på løsninger, som bedre organisatoriske rammer, der gør det lettere for socialarbejderne at navigere mellem de forskellige lovgivninger og giver dem bedre tid til en ordentlig sagsbehandling og skaber større

retssikkerhed for borgerne. Men i forhold til uligheden mellem fysisk og psykisk lidelse løser ovenstående formentligt ikke problemet, da organisationerne mener, at uligheden bunder i mere grundlæggende konstruktioner i samfundet, hvor de biomedicinske diskurser præger forståelsen af hvad der anerkendes som "rigtig" sygdom eller ikke.

I forhold til mit spørgsmål om hvad nedslidning er, viser det sig at alle organisationer, med undtagelse af DA, konstruerer nedslidning som en arbejdsbetinget lidelse. Nogle informanter sonderer mellem at være slidt og stadig kunne gå på arbejde på trods af smerter, og at være så nedslidt at kroppen ikke kan længere. En sondering, der handler om, at man godt kan være værdigt trængende, selv om man ikke er fuldstændig nedslidt og handler om at komme til at passe ind i de administrative kategoriseringer for tilbagetrækningsydelse. Det værdige i forhold til nedslidning konstrueres som muligheden for at trække sig fra arbejdsmarkedet, inden man er fuldstændig nedslidt og stadig har mulighed for en aktiv alderdom. I forhold til en værdig alderdom spiller forventet levetid ind, når det skal afgøres, hvem der er værdig til at trække sig tidligere fra arbejdsmarkedet. Her konstrueres ufaglærte, der har kortere levetid sig som en værdigt trængende gruppe, hvorimod akademikere af nogle informanter konstrueres som en mindre værdig gruppe, pga. privilegier i jobbet og god indtægt, selvom bl.a. gymnasielærerne selv oplever sig meget psykiske belastede af deres arbejde.

Den fysiske nedslidning konstrueres ofte som lidelser i kroppen i form af muskuloskeletal sygdomme og smerter og som noget der i nogle tilfælde kan ses ved objektive undersøgelser, men på den anden side også er en subjektiv oplevelse. Omvendt kan man også have fysiske smerter uden det kan objektivt dokumenteres. Når lidelser ikke kan objektivt dokumenteres, giver det ikke kun problemer i forhold til at opnå sociale ydelser, men også problemer med at opnå en arbejdsskadeerstatning, fordi det ifølge Arbejdsskadeforsikringsloven skal kunne dokumenteres, at lidelsen har direkte årsagssammenhæng med arbejdet. Kravet om dokumentation gør det svært for psykisk nedslidte at opnå erstatning, og begrænses ydermere af at kun to psykiske lidelser er optaget på erhvervssygdomslisten, og at disse to lidelser er så snævert definerede, at kun ganske få vil opfylde betingelserne for en erstatning. DA konstruerer nedslidning som noget der i højere grad skyldes forhold uden for arbejdspladsen, end på arbejdspladsen og accepterer kun lidelser som værende arbejdsbetingede, hvis det videnskabeligt kan bevises, hvilket DA ikke mener videnskaben gør tilstrækkelig overbevisende endnu. Beviserne skal være målbare og evidensbaserede ud fra en biomedicinsk diskurs. Konsekvensen heraf er, at der sker en individualisering af ansvar for og løsning af nedslidning og at den nedslidte selv skal kunne bevise at en lidelse er arbejdsbetinget, hvilket udelukker mange psykiske lidelser, der vil kunne tilskrives forhold uden for arbejdspladsen. For arbejdsgiverne kan ansvarsfraskrivelsen handle om at undgå udgifter til forebyggelse, der måske vil øge deres

produktionsomkostninger og om at undgå udgifter til syge medarbejdere og til udbetaling af erstatninger, men konsekvensen kan samtidig være at arbejdsgiverne på sigt kommer til at mangle den arbejdskraft de efterspørger, hvis ikke de begynder at investere i langtidsholdbare løsninger.

Den psykiske nedslidning forbindes med stress og udbændthed og konstrueres som særlige varianter af stress og udbændthed med begreber som fx moralsk stress og etisk stress, som markerer, at lidelserne knytter sig til noget arbejdsbetinget, hvilket kan ses som et forsøg på at validere begreberne, så de fremstår mere som diagnoser og bedre kan anerkendes. I forhold til den psykiske nedslidning individualiseres både årsager og løsninger, mens der i forhold til den fysiske nedslidning lægges op til mere kollektive løsninger, som ændring af nogle ydre forhold på arbejdspladsen eller investering i uddannelse og opkvalificering. De uddannelsesmæssige initiativer der er iværksat af staten, er imidlertid begrænset til bestemte grupper, hovedsageligt medarbejdere i fysisk belastende jobs og hovedsageligt brancher, hvor der arbejder mænd. Konsekvensen af at fx stress bliver individualiseret er at de strukturelle årsager på arbejdsmarkedet, der handler om konkurrence, profit, effektivitet og optimering, ikke ændres og at psykisk nedslidning vil fortsætte og måske stige i fremtiden, hvilket flere informanter frygter vil ske.

Selvom mit udgangspunkt ikke har været at undersøge kønnede problematikker i forbindelse med nedslidning, har det vist sig, at der er sammenhæng mellem køn og nedslidning, bl.a. i forhold til hvordan nedslidning anerkendes og hvilke løsninger, der bliver muliggjort. Organisationerne konstruerer en sammenhæng mellem psykisk nedslidning og fag, hvor der arbejder mange kvinder (omsorg og pleje, børnepasning og undervisning) og en tendens til individualisering af problemer og løsninger. Løsninger, der bygger på kønnede forventningskoder til, hvad der kan anses som nedslidning, og hvad der anses som en personlig egenskab hos kvinder, hvor arbejdsgiverne konstruerede det at være ambitiøs kvinde som skyld i stress og dermed kvindernes egen skyld og ansvar, hvilket også var gældende for en af organisationerne. En problematik der er beskrevet i forskning og gør sig gældende i forhold til flere lidelser fx smerteproblematikker (Mik-Meyer & Mette Breum Johansen, 2009). Jeg har ikke undersøgt problematikken nærmere, men det vil være yderst relevant at undersøge ligestillingsproblematikker i forhold nedslidning som et særskilt emne.

Analysen viser, at der er så mange konstruktioner af nedslidning i spil, hvor informanterne lumpes og splitter (Zerubavel, 2015) på så forskellige måder, at det nærmest er umuligt at gennemskue, hvad der kan defineres som værende nedslidning, og hvem der kan kategoriseres som nedslidt, både for den nedslidte selv, for organisationerne, for politikere og for socialarbejdere, der i sidste ende skal forvalte lovgivningen. Det viser hvordan nedslidning er et begreb, der måske ikke lader sig indfange i en formel definition, men konstrueres forskelligt ud fra forskellige sammenhænge og ud fra forskellige interesser, hvilket har betydning for den

måde, der konstrueres løsninger på eller mangel på samme. Konsekvensen af de forskellige konstruktioner kan være, at aktørerne på området taler forbi hinanden og bliver uenige om, hvad der er de vigtigste indsatsområder og at løsningerne derfor kommer til at pege i alle mulige retninger, og ikke koordineres så der opnås en sammenhængende indsats med fælles sigte.

Analysen viser desuden, hvor svært der er socialpolitisk at afgrænse hvem der skal kunne opnå en tilbagetrækningsydelse og lave en kategorisering der tilgodeser alle de forskellige konstruktioner af nedslidning, under hensyntagen til velfærdsstatens økonomiske rammer. Hvis man på den ene side har konstrueret en ydelse som rettighedsbaseret og indskrænket målgruppen, af hensyn til samfundsøkonomien, vil der være mange nedslidte der ikke er omfattet af ydelserne. Men ønsket om at undgå kontakt med systemet vil kunne efterkommes. Hvis ydelserne derimod konstrueres som skønsbaserede, ud fra helbredsmæssige forhold, vil der givetvis være nogle af dem der faldt uden for rettighedskategorien, der vil kunne få en ydelse. Men konsekvensen ved de skønsbaserede ydelser vil være, at de psykiske lidelser fortsat er væsentlige at få anerkendt og at man ikke undgår kontakten med systemet.

Refleksioner

Videnskabsteoretiske refleksioner

Jeg synes det socialkonstruktivistiske perspektiv har været velegnet som mit videnskabelige blik på nedslidning, hvor jeg har valgt at undersøge nedslidning, som et udsnit af en konstrueret virkelighed, på organisationsniveau. Men da nedslidning er et stort og komplekst tema, ville der være mange andre udsnit der kunne undersøges på andre niveauer og med andre videnskabelige perspektiver. Hvis jeg fx havde valgt at rette mit blik på samfundsniveau, kunne jeg med det socialkonstruktivistiske perspektiv, også have undersøgt globale og nationale strukturer på arbejdsmarkedet, som årsag til ulighed i nedslidning mellem ex klasser og køn. I forhold til undersøgelser på et individuelt niveau ville et filosofisk hermeneutiske eller fænomenologiske forskningsperspektiv være velegnet. Med det filosofisk hermeneutiske perspektiv kunne jeg fx have undersøgt, hvordan nedslidning fortolkes i mødet mellem nedslidte borgere og socialarbejdere i jobcenteret, i forbindelse med visitationen til sociale ydelser, hvor formålet kunne være at undersøge fordomme og fortolkningsprocesser samt muligheder for skabelse af en ny fælles forståelse af nedslidning (Friberg & Öhlen, 2017, s. 342). Det fænomenologiske forskningsperspektiv kunne derimod være brugt til at undersøge hvilken betydning nedslidning har for menneskers livsverden, fx hvordan nedslidning opleves som fysiske og psykiske lidelser gennem personlig erfaring samt hvordan nedslidning påvirker livskvalitet og

muligheder for samfundsdeltagelse for det enkelte individ. Jeg kunne desuden have undersøgt en gruppe af medarbejdere i jobcenteret eller en gruppe af smertepatienters oplevede erfaringer med nedslidning, ligesom i tidligere nævnte undersøgelse af oplevelser med nedslidning blandt de ansatte i ældreplejen (Tufte, Thomas, & Borg, 2008).

Teoretiske refleksioner

Der er flere teorier, der kunne have været anvendt til undersøgelse af nedslidning med et socialkonstruktivistisk perspektiv. Hvis undersøgelsen var foregået på makroniveau, kunne teori om claimsmaking være relevant, i forhold til en undersøgelse af hvordan forskellige pressionsgrupper italesætter nedslidning som et socialt problem. Her kunne det undersøges hvordan pressionsgrupperne gennem definitionsprocesser med påstande om at problemet findes overbeviser andre om at nedslidning er et problem, som der skal gøres noget ved (Ejernæs & Monrad, 2013, s. 69). Derudover kunne marxistisk konfliktteori være interessant at bruge i en undersøgelse af generative mekanismer på arbejdsmarkedet, der skaber dårligt arbejdsmiljø som fører til nedslidning, som en følge af grundlæggende strukturer i det kapitalistiske samfund der bygger på konkurrence og profitjagt (Ejernæs & Monrad, 2013, s. 63).

Metodiske refleksioner

I forhold til indsamling af empiri, har det fungeret godt at lave en tidsmæssig afgrænsning af den periode indsamlingen foregår, da konstruktionerne af nedslidningsbegrebet forandrer sig over tid og også mens jeg har lavet undersøgelsen. Empirien gav mig et stort og omfattende materiale at skulle bearbejde og analyserer og her har det været brugbart at anvende de forskellige skematiske kodninger som har hjulpet mig til at holde overblikket i materialet. Men i empirien er der nogle mindre fund som jeg har måttet fravælge til fordel for mere tydelige og gennemgående temaer.

I forhold til de kvalitative metoder kunne jeg have valgt at lave færre interviews og fx begrænse mig til at lave et interview med en arbejdsgiverorganisation og et med en arbejdstagerorganisation, for at sammenligne konstruktioner fra to af arbejdsmarkedets parter. Ulempen ved at begrænse mig så meget ville imidlertid være, at jeg ikke ville kunne vise den store variation af konstruktioner der er mellem organisationerne og mellem brancherne, som netop er karakteristisk for nedslidning. Jeg kunne også have valgt udelukkende at basere undersøgelsen på dokumentstudier, men da det netop viste sig at informanterne i interviewene nuancerede konstruktionerne af nedslidning i forhold til dokumenter fra forskningen, ville det måske ikke have bidraget med så mange nye konstruktioner. Min vurdering er at

interviewene har bidraget med mere spontanitet, flere nuancer, tanker og konkrete eksempler, end det ville have været muligt ved udelukkende at anvende dokumenter. Når organisationerne udtrykker sig gennem dokumenter, bliver formen mere formel end det var tilfældet i interviewene, hvor informanterne udtrykte sig mindre formelt og fx udtrykte deres frustrationer eller uenighed med andre organisationer, hvilket de er mere påpasselige med i debatten, hvor fagbevægelsen måske helst skal fremstå som enige.

Jeg kunne godt have tænkt mig at lave et fokusgruppeinterview, men har fravalgt det pga. de covid-19 restriktioner, der har været gældende under skrivningen af dette speciale, for ikke udsætte interviewpersonerne eller mig selv for smitterisiko. Et fokusgruppeinterview ville have været velegnet til at udforske et så komplekst område som nedslidning og jeg tror, at jeg kunne have draget fordel af interaktionen mellem deltagerne, hvor de kunne have givet hinanden et gensidigt modspil, som jeg ikke har gjort i enkeltinterviewene. Med fokusgruppeinterviewet kan dialogen gøres mere åben og mindre styret af mig som forsker, og give mulighed for spontane udsagn og vinkler jeg måske ikke selv har forudset. Metoden kunne muligvis have bragt endnu flere forskelligheder eller tydelige kontraster i spil, som jeg måske ikke har indfanget via mine enkeltinterviews. Især kunne fokusgruppeinterviewet have været velegnet til en undersøgelse på mikroniveau, hvor jeg kunne samle medarbejdere fra forskellige brancher eller samme branche, og undersøge deres konstruktioner af nedslidning.

Analytiske refleksioner

Som tidligere beskrevet anses forskerens perspektiv på det der undersøges også som en konstruktion, der er med til at forme den sociale virkelighed og de sociale situationer, som forskeren indgår i. Analysen er ligeledes en social konstruktion, som er udformet af mig som forsker og som er præget af den sociale og kulturelle kontekst jeg selv er en del af. Analysen kunne formegentlig have set anderledes ud, hvis en forsker med fx en sundhedsfaglige eller juridisk baggrund havde undersøgt nedslidning, selvom det var indenfor samme felt, med samme metoder og teorier. Resultatet af undersøgelsen ville formegentlig også have set anderledes ud, hvis jeg havde undersøgt konstruktioner af nedslidning i organisationer, der ikke er interesseorganisationer, fx et jobcenter som er en offentlig myndighed, med helt andet formål. Jeg formoder også at resultatet kunne have set anderledes ud, hvis informanterne ikke havde været repræsentanter for en organisation, hvor informanterne skal være loyale i forhold til organisationens holdninger og ikke kan udtale sig som privatpersoner. Havde jeg fx undersøgt konstruktionerne af nedslidning hos en gruppe af smertepatienter, som i Mik-Meyer og Johansens undersøgelse (Mik-Meyer & Johansen, 2009), havde patienterne kunnet udtale sig som privatpersoner og ville ikke være bundet til holdninger i en organisation.

Reliabilitet

Jeg har forsøgt at skabe troværdighed omkring undersøgelsen ved at være transparent i forhold til mine overvejelser, metodevalg og i analysen i specialet. For at skabe transparens har jeg desuden vedlagt bilag med interviewguide og skema til tematisk kodning. Derudover har jeg bestræbt mig på at skabe sammenhæng og en rød tråd i opgaven.

Perspektivering

Der er andre undersøgelser der beskæftiger sig med nedslidning, fx undersøgelsen *"Oplevelser af psykisk nedslidning blandt seniormedarbejdere i den danske ældrepleje"* (Tufte, Thomas, & Borg, 2008), hvor nedslidning undersøges på mikroniveau. Så er der undersøgelsen *"Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark"* (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, 2018), der ikke specifikt nævner nedslidning, men bl.a. undersøger hvordan de fysiske og psykiske påvirkninger i arbejdet påvirker medarbejderne i bestemte brancher og fag og som igen er en undersøgelse på mikroniveau. Dernæst er der undersøgelsen *"Muskuloskeletal aldring, Arbejdsevne og Sundhedsbrøken"* (Møller & Reventlow, 2012), som undersøgte definitionen af nedslidning og afsluttede med en opfordring til en nærmere undersøgelse af begrebet. De undersøgelser jeg har fundet drejer sig hovedsageligt om personlige oplevelser af nedslidning, om årsager og virkninger af nedslidning eller om mødet mellem individ og system. Jeg har ikke fundet andre undersøgelser på organisationsniveau af nedslidning som en social konstruktion, og håber med denne undersøgelse at kunne bidrage til en opmærksomhed på de processer, der går forud for en administrativ kategorisering af nedslidning. Mit bidrag med undersøgelsen er at vise hvad der er på spil, når et begreb der er så svært at rammesætte, skal omsættes til socialpolitik og socialt arbejde og vise hvilke konsekvenser det kan få for de mennesker der har behov for hjælp. Undersøgelsen på mesoniveau af interesseorganisationernes konstruktioner kan forhåbentlig bidrage til at vise hvordan magtfulde interessegrupper via deres konstruktioner af nedslidning er med til at forme policy på området og er med til at afgøre hvilke indsatser der tilbydes i forhold til nedslidning.

Teoretisk og analytisk generaliserbarhed

Den teori jeg har anvendt om kategorisering vil kunne bruges i alle analytiske sammenhænge, hvor der foregår grænsedragninger og jeg antager derfor, at de processer jeg finder i analysen omkring lumping og

splitting (Zerubavel, 2015) er analytisk generaliserbare. Teorien vil kunne anvendes til en undersøgelse af konstruktioner af andre begreber, hvor lignende mekanismer gør sig gældende, fx i forhold til begreberne ulighed, fattigdom, handicap eller socialt udsatte. I forhold til begreberne ulighed og fattigdom, fremgår det af nogle af interesseorganisationernes hjemmesider, at det ligesom nedslidning er emner organisationerne er meget optaget af og hvor der også konstrueres forskellige definitioner, afhængig af om det er en arbejdsgiver eller arbejdstagerorganisation. Som ved nedslidning er der heller ikke noget officiel definition af ulighed og fattigdom. Jeg formoder desuden, at den sondring der har vist sig mellem den fysisk og psykisk nedslidning, vil være en skelnen der også vil kunne ses indenfor andre felter og at nogen af de forhold, der viser sig omkring hvordan organisationerne skelner, vil kunne gå igen i andre sammenhænge.

Begrebsafklaring

Interesseorganisation

En interesseorganisation er en sammenslutning af medlemmer, der arbejder for politisk indflydelse (Binderkrantz, Christiansen, & Pedersen, 2015, s. 19). Det kan være en forening eller organisation, som ønsker at fremme en særlig sag, emne eller interesse. Interesseorganisationerne er lobbyister, der forsøger at overbevise politikkerne om, at de skal mene det samme som organisationen (Folketinget, Interesseorganisationer, 2020).

Fagforeninger (traditionelle fagforeninger)

En traditionel fagforening er en sammenslutning af lønmodtagere, oprettet med det formål at varetage deres fælles løn- og arbejdsmæssige interesser via kollektive kampskridt, politisk repræsentation og kollektive overenskomster. Hvor den enkelte arbejdstager ofte står i en svag forhandlingsposition over for sin arbejdsgiver, kan arbejdstagerne styrke deres forhandlingsposition ved at stå sammen. Fagforeningerne og fagforbundene under ét bliver i Danmark ofte betegnet som fagbevægelsen (Københavns Universitet, 2020).

Arbejdsgiverforening

Arbejdsgiverforeningerne varetager arbejdsgivernes interesser og er kendetegnet ved at:

- de repræsenterer arbejdsgivere over for det politiske system og andre interesseorganisationer
- de er typisk opdelt efter brancher

- de indgår overenskomster med fagforeninger
- de leverer services i form af rådgivning til medlemmerne
- de kan benytte sig af kollektive kampskridt som lockout og blokade (som et svar på strejker)
- de anerkender lønmodtagernes ret til at lade sig organisere og repræsentere kollektivt

Handicaporganisation

En interesseorganisation der repræsenterer mennesker med et bestemt eller flere forskellige handicap og arbejder for at sikre deres rettigheder i det danske samfund (DH.dk, 2020).

Bibliografi

- Danmarks Statistik. (2019). *Andel af befolkningen, som lever under fattigdomsgrænsen, opdelt på køn og aldersgruppe*. Hentet 28. 12 2020 fra dst.dk: <https://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg/01-afskaf-fattigdom/delmaal-02/indikator-1>
- Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold . (2013). *Udkast til Bekendtgørelse om seniorfortidspension* . Hentet 28. 12 2020 fra hoeringsportalen.dk: <https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/17215>
- 3F. (2020). *Om 3F*. Hentet 30. 12 2020 fra 3f.dk.
- Amilton, A., & Larsen, M. (2019). *Tilbageføringsalder og tilbageføringsårsager*. Hentet 29. 12 2020 fra vive.dk: <https://www.vive.dk/media/pure/12252/2524462>
- Andersen, J. G. (2014). Medborgerskab under pres. I M. Skytte, & J. Guldager (Red.), *Socialt Arbejde - teorier og perspektiver* (1 udg., s. 87-127). København: Akademisk Forlag.
- Andersen, N. Å., & Justine Grønbech. (2014). *Velfærdsledelse mellem styring og potentialisering*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Ankestyrelsen. (2020). *Gennemgang af 98 sager om afslag på seniorfortidspension*. Hentet 28. 12 2020 fra ast.dk:) <https://ast.dk/nyheder/nyheder/nyheder-2019/ankestyrelsen-har-gennemgaet-98-sager-om-afslag-pa-seniorfortidspension>
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. (2016). *Danmark kommer til at mangle faglærte - ubalancer på arbejdsmarkedet*. Hentet 28. 12 2020 fra ae.dk: https://www.ae.dk/files/dokumenter/publikation/ae_ubalancer.pdf
- Arbejderen. (3. 5 2019). *Kritik af aftale: Seniorpension bekymrer arbejdsgivere*. Hentet 28. 12 2020 fra arbejderen.dk: <https://arbejderen.dk/fagligt/seniorpension-bekymrer-arbejdsgivere>
- Arbejdsmarkedets Erhvervssikring. (2020). *Erhvervssygdomsudvalget*. Hentet 28. 12 2020 fra aes.dk: <https://www.aes.dk/om-arbejdsmarkedets-erhvervssikring/erhvervssygdomsudvalget>
- Arbejdsmarkedets Erhvervssikring. (2020). *Hvad er en erhvervssygdom?* Hentet 27. 12 2020 fra aes.dk: <https://www.aes.dk/typer-af-arbejdsskader/hvad-er-en-arbejdsskade/hvad-er-en-erhvervssygdom>
- Arbejdsmiljøinstituttet. (2002). *Køn, Arbejdsmiljø og Helbred - arbejdsmiljø i Danmark 2000*. København: Arbejdsmiljøinstituttet.
- Arbejdstilsynet. (2018). *Arbejdsmiljø og helbred 2012-2018*. Hentet 28. 12 20 fra at.dk: <https://at.dk/arbejdsmiljoe-i-tal/arbejdsmiljoe-og-helbred-2012-2018/>
- Beskæftigelsesministeriet. (2011). *Tilbageføringsreform*. Hentet 28. 12 2020 fra bm.dk: <https://bm.dk/arbejdsmarkeder/politiske-aftaler-reformer/politiske-aftaler/2011/tilbageforingsreform/>
- Beskæftigelsesministeriet. (2012). *Bekendtgørelse om fortegnelse over erhvervssygdomme anmeldt fra 1. januar 2005*. Hentet 28. 12 2020 fra retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2012/710>
- Beskæftigelsesministeriet. (23. 09 2019). *Bekendtgørelse af lov om social pension*. Hentet 28. 12 2020 fra retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/983>
- Beskæftigelsesministeriet. (10. 10 2020). *Aftale om en ny ret til tidlig pension*. Hentet 28. 12 2020 fra bm.dk: <https://bm.dk/media/15057/aftaletekst-tidlig-pension.pdf>
- Beskæftigelsesministeriet. (6. 29 2020). *Bekendtgørelse om fortegnelse over erhvervssygdomme anmeldt fra 1. januar 2005*. Hentet 27. 12 2020 fra retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1064>
- Beskæftigelsesministeriet. (29. 6 2020). *Bekendtgørelse om fortegnelse over erhvervssygdomme anmeldt fra 1. januar 2005*. Hentet 28. 12 2020 fra retsinformation: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1064>

- Beskæftigelsesministeriet. (26. 9 2020). *Bekendtgørelse om psykisk arbejdsmiljø*. Hentet 28. 12 2020 fra retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1406>
- Beskæftigelsesministeriet. (2020). *Seniorpension*. Hentet 30. 12 2020 fra bm.dk: I 2013 ordningen blev seniorførtidspension indført som en del af førtidspensionslovgivningen (kilde) og har 1. januar 2020 skiftet navn til seniorpension. Seniorpension erstatter seniorførtidspension, som aldrig levede op til forventningerne. Kravene for
- Binderkrantz, A. S., Christiansen, P. M., & Pedersen, H. H. (2015). Interest Group Access to the Bureaucracy, Parliament, and the Media. *Governance*, 28, s. 95-112.
- Bojesen, N. B. (u.d.). *Forsidebillede*.
- Bredgaard, T., & Shamshiri-Petersen, D. (2018). *Bedre match mellem personer med handicap og arbejdsmarkedet - en litteraturgennemgang*. Forskningscenter for Handicap og Beskæftigelse. Hentet 29. 12 2020 fra https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/286781756/Litteraturgennemgang_endelig.pdf
- Brekhus, W. H. (2015). *Classification, Categorization and Boundary Work*. Cambridge: Polity Press.
- Brinkmann, S. (2013). Psykisk lidelse i diagnosesamfundet. I J. Guldager, & M. Skytte, *Socialt Arbejde- teorier og perspektiver* (1 udg., s. 373-392). København: Akademisk Forlag.
- BUPL. (2020). *Om BUPL*. Hentet 30. 12 2020 fra bupl.dk.
- Dahler-Larsen, P. (2005). Dokumenter som objektiveret social virkelighed . I M. Järvinen, & N. Mik-Meyer, *Kvalitativ metode i et interaktionistisk perspektiv* (1. udgave udg., s. 235-254). Hans Reitzels Forlag.
- Danmarks Statistik. (2020). *Befolkningsfremskrivning*. Hentet 29. 12 2020 fra dst.dk: <http://extranet.dst.dk/pyramide/pyramide.htm>
- Dansk Arbejdsgiver. (19. 12 2019). *69 kommuner har udsigt til demografisk modvind*. Hentet 28. 12 2020 fra da.dk: <https://www.da.dk/politik-og-analyser/beskaeftigelse/2019/69-kommuner-har-udsigt-til-demografisk-modvind/>
- Dansk Arbejdsgiverforening. (5. 8 2019). *Ulighed er ikke Danmarks største udfordring*. Hentet 28. 12 2020 fra da.dk: <https://www.da.dk/politik-og-analyser/beskaeftigelse/2019/ulighed-er-ikke-danmarks-stoerste-udfordring/>
- Dansk Arbejdsgiverforening. (2020). *Om DA*. Hentet 28. 12 2020 fra da.dk: <https://www.da.dk/om-da/>
- Dansk Arbejdsgiverforening. (2020). *Om DA*. Hentet 30. 12 2020 fra da.dk.
- Dansk Center for Aldringsforskning Syddansk Universitet. (u.d.). *Hvorfor ældes vi så forskelligt?* Hentet fra sdu.dk: https://www.sdu.dk/da/om_sdu/institutter_centre/darc/forskningsomraader/darc-1
- Dansk Socialrådgiverforening. (8. 8 2019). *Psykisk nedslidning skal indgå i diskussion om tilbagetrækning*. Hentet 28. 12 2020 fra via.ritzau.dk: <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/topmode-i-dag-stress-slider-ogsaa-folk-ned?publisherId=11638740&releaseId=13577453>
- Danske handicaporganisationer. (2020). *DH.dk*. Hentet 30. 12 20 fra dh.dk: <https://handicap.dk/>
- Danske Handicaporganisationer. (2020). *Medlemsorganisationer*. Hentet 28. 12 2020 fra handicap.dk: <https://handicap.dk/om-dh/medlemsorganisationer>
- Datatilsynet. (2020). *Hvornår må du behandle personoplysninger?* Hentet 12. 30 2020 fra datatilsynet.dk: <https://www.datatilsynet.dk/databeskyttelse/hvornaar-maa-du-behandle-personoplysninger>
- Dean, M. (2006). *Governmentality- Magt og styring i det moderne samfund*. Frederiksberg: Forlaget Sociologi.
- Den danske ordbog. (2020). *Nedslidning*. Hentet 28. 12 2020 fra ordnet.dk: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=nedslidning>
- Den Danske Ordbog. (2020). *Nedslidning*. Hentet 28. 12 2020 fra ordnet.dk: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=nedslidning>

- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. (2018). *Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark, AH*. Hentet 12. 28 2020 fra nfa.dk: <https://nfa.dk/da/Arbejdsmiljoedata/Arbejdsmiljo-i-Danmark/Arbejdsmiljo-og-helbred-i-Danmark>
- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. (2018). *Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark, AH*. Hentet 28. 12 2020 fra nfa.dk: <https://nfa.dk/da/Arbejdsmiljoedata/Arbejdsmiljo-i-Danmark/Arbejdsmiljo-og-helbred-i-Danmark>
- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. (2020). *NFA*. Hentet 12. 29 2020 fra nfa.dk: <https://nfa.dk/da/Om-NFA>
- Ejernæs, M., & Monrad, M. (2013). Teorier om sociale problemer. I J. Guldager, & M. Skytte (Red.), *Socialt Arbejde - teorier og perspektiver* (1 udg.). København: Akademisk Forlag.
- Eskelinen, L., Olesen, S., & Caswell, D. (2008). *Potentialer i socialt arbejde* (1 udg.). Hans Reitzel.
- Esmark, A., Laustsen, C. B., & Åkerstrøm, N. (2006). Socialkonstruktivistiske analysestrategier - en introduktion. I A. Esmark, C. B. Laustsen, & N. Åkerstrøm, *Socialkonstruktivistiske analysestrategier* (1 udg., s. 7-30). Roskilde Universitetsforslag.
- Fagbladet 3F. (17. 7 2018). *8 ud af 10: Jobbet gør ondt*. Hentet 28. 12 2020 fra fagbladet3f.dk: <https://fagbladet3f.dk/artikel/8-ud-af-10-jobbet-goer-ondt>
- Fagbladet 3F. (28. 12 2019). *Nye tal: Livsstil ikke skyld i smerter på jobbet*. Hentet 28. 12 2020 fra fagbladet3f.dk: <https://fagbladet3f.dk/artikel/nye-tal-livsstil-ikke-skyld-i-smerter-paa-jobbet>
- Fagbladet 3F. (2019. 2 2019). *Selvom du spiser salat i bunkevis og løber ture i skoven, er det ingen garanti mod nedslidning på jobbet*. Hentet 28. 12 2020 fra fagbladet3f.dk: <https://fagbladet3f.dk/artikel/nye-tal-livsstil-ikke-skyld-i-smerter-paa-jobbet>
- FOA. (2013). *Rapport dokumenterer nedslidning i blandt FOAs medlemmer*. Hentet 28. 12 2020 fra foa.dk: <https://www.foa.dk/forbund/temaer/p-aa/pensionsalder/dokumentation-for-nedslidning>
- FOA. (2020). *Om FOA*. Hentet 30. 12 2020 fra foa.dk: <https://www.foa.dk/forbund/om-foa>
- Folketinget. (2011). *Høringssvar vedr. udkast til forslag til lov om ændring af lov om social pension (Forhøjelse af folkepensionsalder og seniorførtidspension m.v.)*. Hentet 28. 12 2020 fra ob.core.windows.net/8ce880d6-8751-4f7f-a831-517a49db7f98/%C3%86ndring%20af%20pensionsloven%20-%20H%C3%98RINGSSVAR.pdf
- Folketinget. (2020). *Høringssvar*. Hentet 28. 12 2020 fra ft.dk: <https://www.ft.dk/da/leksikon/Hoeringssvar>
- Folketinget. (2020). *Interesseorganisationer*. Hentet 28. 12 2020 fra ft.dk: <https://www.ft.dk/da/leksikon/Interesseorganisationer>
- Folketinget. (2020). *Interesseorganisationer*. Hentet 30. 12 2020 fra ft.dk: <https://www.ft.dk/da/leksikon/Interesseorganisationer>
- Friberg, F., & Öhlen, J. (2017). Fænomenologi og hermeneutik. I M. Henricson (Red.), *Videnskabelig teori og metode* (2 udg., s. 333-359). Munksgaard.
- Gadamer, H.-G. (2004). *Sandhed og Metode - grundtræk af en filosofisk hermeneutik* (1 udg.). (K. B. Jessen, Red., & A. Jørgensen, Ovs.) Aarhus: Systime.
- GL. (2020). *Om GL*. Hentet 30. 12 2020 fra gl.dk.
- Handicapporganisationer, D. (2020). *Om DH*. Hentet 30. 12 2020 fra dh.dk.
- Henricson, M. (Red.). (2018). *Videnskabelig teori og metode - fra ide til eksamination* (2 udg.). Munksgaard.
- HK. (18. 12 2018). *Psykisk nedslidning er også nedslidning*. Hentet 28. 12 2020 fra hk.dk: <https://www.hk.dk/aktuelt/blogs/estrid-husen/2018/12/18/psykisk-nedslidning-er-ogsaa-nedslidning>
- HK. (2020). *Om HK*. Hentet 30. 12 2020 fra hk.dk.
- Høgh, M., Jensen, N.-H., & Pickering, A. P. (2015). *Smertebogen* (1 udg.). Munksgaard. Hentet fra <https://smertebogen.digi.munksgaard.dk/>

- Høgh, M., Jensen, N.-H., & Pickering, A. P. (2017). *Smertebogen* (1 udg.). København: Munksgaard.
- Høring vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af lov om social pension og forskellige andre love (*Indførelse af ret til Tidlig Pension*). (2020). Hentet fra Hoeringsportalen.dk: <https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/64526>
- Institut for Folkesundhedsvidenskab. (2020). *Om Institut for Folkesundhedsvidenskab*. Hentet 28. 12 2020 fra ifsv.ku.dk: <https://ifsv.ku.dk/om-instituttet/>
- Jensen, P. H. (2020). *Seniorarbejdsliv*. Frederiksberg C.: Frydenlund.
- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (Red.). (2005). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv - interview, observationer og dokumenter* (1 udg.). København: Hans Reitzels forlag.
- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2017). *Kvalitativ analyse - 7 traditioner* (1 udg.). Hans Reitzel Forlag.
- Kallestrup, M., Larsen, C. A., & Kristensen, M. K. (2000). *Velfærdens spor: en historisk komparativ policy-analyse af to efterlønsreformer*. Aalborg Universitet.
- Kess, K. v., & Manow, P. (2014). *Comparative Politics*. I D. Caramani (Red.). Oxford: Oxford University Press. Hentet fra https://www.moodle.aau.dk/pluginfile.php/1295959/mod_resource/content/1/The%20welfare%20state.pdf
- KL. (2020). *Farvel til dagtilbud og goddag til skolen*. Hentet 28. 12 2020 fra kl.dk: <https://www.kl.dk/kommunale-opgaver/boern-og-unge/dagtilbud/redskaber-til-arbejdet-med-kvalitet-i-dagtilbud/farvel-til-dagtilbud-og-goddag-til-skolen/>
- KL. (30. 9 2020). *Fremskridt i kampen for bedre psykisk arbejdsmiljø*. Hentet 28. 12 2020 fra kl.dk: <https://www.kl.dk/forsidenyheder/2020/september/fremskridt-i-kampen-for-bedre-psykisk-arbejdsmiljoe/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview - det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3 udg.). København: Hans Reitzel Forlag.
- Københavns Universitet. (9. 3 2016). *Medarbejdere med psykiske arbejdsskader bliver svigtet*. Hentet 28. 12 2020 fra ku.dk: <https://samf.ku.dk/presse/kronikker-og-debat/medarbejdere-med-psykiske-arbejdsskader-bliver-svigtet/>
- Københavns Universitet. (2020). *Arbejdsgiverforeninger*. Hentet 30. 12 2020 fra faos.ku.dk: <https://faos.ku.dk/arbejdsmarkedets-begreber/arbejdsgiverforeninger/>
- Københavns Universitet. (2020). *Fagforeninger (traditionelle fagforeninger)*. Hentet 30. 12 2020 fra faos.ku.dk: <https://faos.ku.dk/arbejdsmarkedets-begreber/fagforening/>
- Manow, P., & Kersbergen, K. v. (2017). *The Welfare State*. I D. Caramani (Red.), *Comparative Politics* (s. 350-365). Oxford University Press.
- Mik-Meyer, N., & Johansen, M. B. (2009). *Magtfulde diagnoser og difusse lidelser*. Samfundslitteratur.
- Mik-Meyer, N., & Mette Breum Johansen. (2009). *Magtfulde diagnoser og difusse lidelser*. Samfundslitteratur.
- Mik-Meyer, N., & Villadsen, K. (2007). *Magtens Former - sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren* (1 udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Møller, A. (2014). *Giver fysisk krævende arbejde tegn på nedslidning blandt midaldrende danskere?* Arbejdsmiljøforskningsfonden. Hentet 28. 12 2020 fra <https://amff.dk/media/11490/giver-fysisk-kraevende-arbejde-tegn-pa-nedslidning.pdf>
- Møller, A., & Reventlow, S. (2012). Muskuloskeletal aldring, arbejdsevne og "sundhedsbrøken". *Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund*(16), s. 15-31.
- Møller, A., & Reventlow, S. (2012). Muskuloskeletal aldring, Arbejdsevne og Sundhedsbrøken. *Sygdom og Samfund*(16), s. 15-31. Hentet 28. 12 2020 fra <https://tidsskrift.dk/sygdomogsamfund/article/view/6997/5967>

- Olesen, S., & Monrad, M. (2018). *Forskningsmetode i socialt arbejde* (1 udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Olsen, L., Bonfils, I. S., Kirkebæk, B., & Tetler, S. (2014). *Handicapforståelser – mellem teori, erfaring og virkelighed* (1 udg.). København: Akademisk forlag.
- Om Seniorarbejdsliv. (u.d.). *Om Seniorarbejdsliv*. Hentet 28. 12 2020 fra seniorarbejdsliv.dk:
<http://www.seniorarbejdsliv.dk/seniorarbejdsliv/>
- Pedersen, K. (2011). *Bastarden- historien om efterløn- tilblivelsen 1975-1979*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Pedersen, O. (2011). *Konkurrencestaten* (1 udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Politiken. (14. 2 2019). *Hvem føler sig mest nedslidt?* Hentet 29. 12 2020 fra
<https://politiken.dk/indland/art7038268/Her-er-tabere-og-vindere-%E2%80%93-n%C3%A5r-de-selv-skalsige-det>
- Psykiastrifonden. (2020). *Hvad er stress*. Hentet 28. 12 2020 fra psykiatrifonden.dk:
<https://www.psykiatrifonden.dk/det-mentale-motionscenter/stress/hvad-er-stress.aspx>
- Rasborg, K. (2018). Socialkonstruktivisme. I M. Henricson, *Videnskabelig teori og metode - fra idé til eksamination* (2. udgave udg., s. 382-404). København: Munksgaard.
- Rasmussen, P. N. (2005). *Vokseværk - Erindringer 1963-1993* (Årg. 2). Lindhart & Ringhof.
- Schaldemose, S., & Amby, F. (2018). *Fra erhvervsevne til arbejdsevne: om førtidspension og fleksjob. Rapport om et forsknings- og udviklingsprojekt*. VIA University College. Hentet 28. 12 2020 fra ucviden.dk:
<https://www.ucviden.dk/da/publications/fra-erhvervsevne-til-arbejdsevne-om-f%C3%B8rtidspension-og-fleksjob-ra>
- Skytte, M. (2013). Socialt arbejde. I J. Guldager, & M. Skytte, *Socialt arbejde - teorier og perspektiver* (1 udg., s. 10-48). København: Akademisk Forlag.
- Skytte, M. (2013). Socialt Arbejde. I J. Guldager, & M. Skytte (Red.), *Socialt Arbejde- teorier og perspektiver* (1 udg.). København: Akademisk Forlag.
- Social, Børne- og Integrationsministeriet. (2013). *Høringsliste - Udkast til Bekendtgørelse om førtidspension efter reglerne*. Hentet 28. 12 2020 fra <https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/c4b05b65-d56b-4452-9ae5-0a1d639ac533/h%C3%B8ringsliste%20til%20h%C3%B8ringsparterne.pdf>
- Socialdemokratiet. (2019). *De mest nedslidte fortjener også en værdig pension - Socialdemokratiets forslag til en ny ret til tidlig folkepension*. Hentet fra socialdemokratiet.dk: <https://www.socialdemokratiet.dk/media/7959/en-ny-ret-til-tidlig-folkepension-til-de-mest-nedslidte.pdf>
- Socialministeriet. (2001). *Arbejdsevne metode- Metode til beskrivelse, udvikling og vurdering af arbejdsevne* (1 udg.). Socialministeriet, Kontoret for aktiv socialpolitik og Kontoret for ældre samt sociale pensioner. Hentet fra <http://www.k10.dk/media/laerebog.pdf>
- Socialstyrelsen. (2001). *Arbejdsevne metode Metode til beskrivelse, udvikling og vurdering af arbejdsevne* (1 udg.). Socialministeriet, Kontoret for aktiv socialpolitik og Kontoret for ældre samt sociale pensioner .
- Statsministeriet. (1. 11 2011). *Vi kan jo ikke låne os til velfærd*. Hentet 29. 12 2020 fra stm.dk:
<https://www.stm.dk/statsministeriet/publikationer/vi-kan-jo-ikke-laane-os-til-velfaerd/>
- Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. (2020). *Høringsliste*. Hentet fra
<https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/62be54fd-9ae4-4e03-b9d0-6c3ec2fe0126/H%C3%B8ringsliste.pdf>
- Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. (2020). *Sporskifte - ny retning til dit arbejdsliv*. Hentet 30. 12 2020 fra star.dk: <https://star.dk/til-borgere/hjaelp-til-jobsoegning/sporskifte/>
- Sundhed.dk. (2020). *Udbrændthed*. Hentet 28. 12 2020 fra sundhed.dk:
<https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/laegehaandbogen/arbejdsmedicin/arbejdsrelaterede-sygdomme/udbraendthed-burnout/>

- Sundhedsstyrelsen. (u.d.). *Mental sundhed*. Hentet 28. 12 2020 fra sst.dk: <https://www.sst.dk/da/sundhed-og-livsstil/mental-sundhed/stress-og-mental-sundhed>
- Syddansk Universitet. (23. 9 2009). *Spørg eksperter om nedslidning*. Hentet 28. 12 2020 fra sdu.dk: https://www.sdu.dk/da/nyheder/nyviden/spoerg_eksperter/spoerg_eksperter/spoerg_eksperter_september19
- Syddansk Universitet. (2015). *Sundhedstilstanden blandt FOA-medlemmer 2013 - og udviklingen siden 2010*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- Syddansk Universitet. (2017). *Social ulighed i sundhed og sygdom - Udviklingen i Danmark i perioden 2010 – 2017*. Syddansk Universitet, Institut for Folkesundhed. Sundhedsstyrelsen. Hentet fra <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Ulighed-i-sundhed/Social-ulighed-i-sundhed-og-sygdom-tilgaengelig.ashx?la=da&hash=CB63CAD067D942FE54B99034085E78BE9F486A92>
- Syddansk Universitet. (13. 8 2018). *Ligestilling af psykisk og fysisk arbejdsmiljø*. Hentet 28. 12 2020 fra sdu.dk: https://www.sdu.dk/da/forskning/videnscenter_for_psykotraumatologi/nyheder/ligestilling+af+psykisk+og+fysisk+arbejdsmiljoe
- The Welfare State*. (u.d.).
- Torring, J. (2004). Diskursive forhandlingsnetværk aktveringspolitikken. *Politica*(36), s. 143-163.
- Tryghedsfonden. (2020). *Tryghedsmåling 2019-20*. Hentet 29. 12 2020 fra tryghed.dk: <https://www.tryghed.dk/viden/tryghedsmaalinger/download-tryghedsmaaling-2019-20>
- Tufte, P., Thomas, C., & Borg, V. (2008). Oplevelser af psykisk nedslidning blandt seniormedarbejdere i den danske ældrepleje. *Tidsskrift for Arbejdsliv*(10), s. 78-92.
- TV2 Nord. (1. 31 2019). *Opråb i pensions-debatten:Husk den psykiske nedslidning*. Hentet 29. 12 2020 fra tv2nord.dk: <https://www.tv2nord.dk/nordjylland/oprab-i-pensions-debatten-husk-den-psykiske-nedslidning>
- Udbetaling Danmark. (2020). *Seniorpension*. Hentet fra borger.dk: <https://www.borger.dk/pension-og-efterloen/seniorpension/hvis-du-vil-soege-seniorpension>
- (1999). *Velfærdsstatens spor – en historisk komparativ policy analyse af to efterlønsreformer*.
- Wallberg, F., & Poulsen, E. (2020). *Twitterpolitikere*. Hentet 29. 12 2020 fra Twitterpolitikere.dk: <https://filip.journet.sdu.dk/twitter/politikere/>
- WHO. (2020). *ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics (ICD-11 MMS)*. Hentet 28. 12 2020 fra icd.who.int: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en>
- Zerubavel, E. (2015). Classification, Categorization and Boundary Work. I W. H. Brekhus, *Culture and Cognition: Patterns in the Social Construction of Reality* (s. 59-87). Cambridge: Polity Press.
- Ældre Sagen. (2020). *Seniorpension*. Hentet 28. 12 2020 fra aeldresagen.dk: <https://www.aeldresagen.dk/presse/viden-om-aeldre/hoeringssvar/2019-hoeringssvar-STAR-121219>
- Aarhus Universitet . (2020). *Interviewtyper*. Hentet 28. 12 2020 fra au.dk: <https://metodeguiden.au.dk/interviewtyper/>